

ОБЩИНА БЕЛОГРАДЧИК

3900 БЕЛОГРАДЧИК
61

ТЕЛ./ФАКС: 0936 / 32 – 48

УЛ. " КНЯЗ БОРИС I-ВИ " № 6 * КМЕТ@BELOGRADCHIK.INFO *

ТЕЛ.: 0936 / 31 –

ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЕЛОГРАДЧИК ЗА ПЕРИОДА 2007 - 2013 ГОДИНА

Белоградчик, 2005 год.

СЪДЪРЖАНИЕ:

ВЪВЕДЕНИЕ	4
I. АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА	8
1. Анализ на социално-икономическото развитие на Община Белоградчик	8
1.1. Ръст на икономическото развитие	8
1.2. Качествени характеристики на общинската икономика по сектори	8
1.3. Общински бюджет	16
2. Анализ на тенденциите и процесите в социалната сфера	21
2.1. Демографска характеристика на населението	21
2.2. Благосъстояние на населението и безработица	26
2.3. Здравеопазване и социална политика	29
2.4. Образование	32
3. Техническа инфраструктура	35
3.1. Водоснабдителни мрежи	35
3.2. Мрежи и системи за отпадни води	35
3.3. Хидромелиорации	37
3.4. Транспортни мрежи	37
3.5. Енергийни мрежи и системи	37
3.6. Комуникации	38
3.7. Депа за отпадъци	38
4. Урбанизация	38
4.1. Техническа инфраструктура	39
4.2. Население	39
4.3. Жилищен фонд	40
5. Анализ на състоянието на околната среда, природното и културно-историческото наследство	48
5.1. Околна среда	48
5.2. Културно-историческо наследство	57
6. SWOT анализ	59

II. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ	61
1. Визия	61
2. Стратегически цели	62
3. Цели, приоритети и мерки за развитие на Община Белоградчик	63
4. Съвместни дейности и проекти със съседни общини	68
5. Индикативна финансова таблица	70
6. Мониторинг и актуализиране на Общинския план за развитие	80
7. Мерки за публичност и прозрачност	83
III. ПРИЛОЖЕНИЯ	84

ВЪВЕДЕНИЕ

Една от най-съществените задачи на България през следващите няколко години е приемането на страната в Европейския съюз и нейното пълноценно интегриране в Европейската общност. За успешната реализация на този интеграционен процес е необходимо социално икономическите условия в държавата да достигнат параметрите на водещите европейски държави. Това може да бъде осъществено само с целенасочена политика за регионално развитие, съобразена със специфичните особености на всеки планов район. Настоящият план за развитие на Община Белоградчик е част от тази многопластова политика за социално-икономическо и културно сближаване със страните от Европейската общност.

Общинският план за развитие за периода 2007 – 2013 година е основният планов документ, който определя главните насоки за развитие на Община Белоградчик в дългосрочен аспект. Той е разработен като продължение на **Стратегията за икономическо стабилизиране и развитие на Община Белоградчик 2001 – 2006 година**, и се основава на изискванията на Закона за регионално развитие и свързаните с него подзаконовни нормативни актове. Настоящият ОПР е съобразен с целите и приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие и Областната стратегия за развитие. В процеса на разработване на плана са правени предложения за включване на най-важните приоритети на общината в мерките на Регионалният план за развитие на Северозападния район за планиране.

Задачите стоящи пред Общинският план за развитие се изразяват в следното:

- ✓ Да представи задълбочен анализ на социално-икономическото и екологично състояние на Община Белоградчик;
- ✓ Да набележи главните стартегически цели за местното развитие за периода 2007 – 2013 година;
- ✓ Да предложи реално изпълними мерки, които да доведат до постигане на тези цели;
- ✓ Да очертае главните направления при разработване на секторните политики на местно ниво;
- ✓ Да привлече всички заинтересовани страни при реализирането на заложените в плана мерки.

На практика в ОПР са заложили стратегическите направления по които предстои да се работи много по-дълго време от заложеният планов период. Приоритетите и мерките формулирани в стратегическата част на плана, са конкретните пунктове към които ще бъде насочен финансовият и човешки ресурс на общината, за да може в края на плановия период да бъде отчетен очаквания напредък в социално-икономическото развитие.

Община Белоградчик е разположена в Северозападна България, регион със слабо развити социална, икономическа и демографска сфери. Условието на пазарна икономика в страната диктуват изцяло ръста на икономическо развитие както за общината, така и за другите съседни общини. За периода 1996-2004 г. финансовите показатели на местния бизнес са под средните за страната. Като цяло развитието на района през последното десетилетие се характеризира с преобладаващо негативни тенденции в областта на икономиката, което рефлектира върху всички останали сфери на местното развитие.

Структурата на икономиката в Община Белоградчик се определя от отраслите: търговия и услуги, преработваща промишленост, горско, ловно и селско стопанство. Зетостта в микро и малки предприятия е 65 % , които осигуряват 84% от приходите в общинската икономика.

Основните продуктови производства от промишлеността на Община Белоградчик по подотрасли са следните:

- *лека промишленост*: производство на опаковки, шивашко производство;
- *машиностроене*: производство на жп елементи, телекомуникационни продукти.

Процесите на реструктуриране на икономиката, съпроводени с масови съкращения, затихват. Паралелно с това се забелязва овладяване или увеличаване на заетостта в отделни отрасли и дейности, което е свързано с икономическа активност и с успешно прилагане на програми, насърчаващи наемането на работна сила. Нивото на безработица в Белоградчик е трайно под средното за страната.

Заетостта е съсредоточена основно в сферата на услугите, търговията, текстилна промишленост. Увеличават се заетите в сферата на услугите в частния сектор, а заетите в индустрията и услугите от обществения сектор намаляват.

Според критериите заложи в Закона за регионално развитие Община Белоградчик попада в три от районите за целенасочено въздействие:

- *изостанал селски район;*
- *изостанала планински район;*
- *изостанал граничен район.*

Това е регламентирано и с Решение № 3, прието с Протокол №2/27. 09. 2005 год. на заседание на Регионалния съвет за развитие на Северозападен район за планиране.

Разработването на насоките за бъдещото развитие на община Белоградчик е съобразено с Националната стратегия за регионално развитие, както и с приоритетите заложи в областната стратегия на област Видин. При изготвянето на настоящият план са отчетени целите и принципите залегнали в ключовите документи на Европейския съюз – Стратегията от Лисабон и Стратегията от Гьотеборг. Взети са под внимание и особеностите на финансовата политика на структурните фондове на ЕС, съответно направленията по които се отпускат средствата.

Плана за развитие е съгласуван и с приоритетите на националните и регионални секторни стратегии, като Националния план за развитие, Стратегията по заетостта, Националната стратегия за насърчаване развитието на МСП, Националната стратегия и регионалния план за развитие на екотуризъм, Националната стратегия по опазване на околната среда и Общинската програма за опазване на околната среда.

ВИЗИЯ :

Община Белоградчик – модерна европейска община и привлекателен туристически център с прекрасна природа, съвременна техническа инфраструктура, приветливи, чисти и благоустроени селища, стабилна и конкурентноспособна икономика, благоденстващи жители и съхранено духовно и културно-историческо наследство.

Визията за развитие на Община Белоградчик изисква осъществяването на целенасочени мероприятия в един доста дългосрочен план. За да се достигнат всички показатели формулирани в нея е необходимо да се набележат дългосрочни стратегически цели, които да очертаят пътя за развитие и да акцентират върху ключовите аспекти на местната социално икономическа политика през планирания период.

На базата на изводите направени от социално-икономическия анализ и SWOT анализа са изведени следните стратегически цели:

1. Утвърждаване на Община Белоградчик като най-атрактивна туристическа дестинация в Северозападна България.

Интензивно развитие на туристическия сектор и утвърждаване на Община Белоградчик, като най-атрактивната туристическа дестинация в Северозападна България. Разнообразяване и обогатяване на туристическото предлагане и покриване на международните стандарти за качество на услугите в отрасъла. Насърчаване на развитието на екологичния, селски, ловен, трекинг, пещерен и други видове туризъм, включително модерните направления в сектора, като SPA туризма.

2. Опазване и подобряване състоянието на околната среда, в съответствие с европейските и международни изисквания.

Съхраняване и подобряване качеството на компонентите на околната среда и опазване на богатото биологично и ландшафтно разнообразие на района. Изграждане на система за ефектно и щадящо експониране на природните забелжителности в общината. Максимално използване на природния и културно-историческия потенциал на района за устойчиво развитие на туризъм.

3. Повишаване на качеството на живот и създаване на привлекателна и достъпна жилищна среда.

Благоустройство на всички населени места в общината. Подобряване качеството на живот на местните жители и изграждане на достъпна градска среда, чрез цялостна реконструкция и доизграждане на елементите на техническата инфраструктура – транспортна, ВиК, комуникационна, спортна, паркова и туристическа. Осигуряване на финансова обезпеченост на дейностите в социалната сфера, общественото здравеопазване и образованието.

4. Стимулиране развитието на местната икономика, основана на гъвкави и конкурентоспособни малки и средни предприятия в сферата на услугите, леката и преработвателна промишленост, развитие на биологично земеделие и животновъдство увеличаване на трудова заетост.

Създаване на благоприятни условия за ускорено развитие на малките и средни предприятия и за по-голяма отраслова диверсификация на местната икономика в рамките на принципите за устойчиво развитие. Привличане на външни инвестиции в переспективни и екологосъобразни производства. Повишаване на квалификацията на работната сила и създаване на реален пазар на труда. Стимулиране на трудова заетост и предприемане на ефективни мерки за ограничаване на безработицата особено сред младите хора.

Възстановяване на традиционни за района селскостопански производства и прилагане на методите на биологичното земеделие и животновъдство, като предпоставка за повишаване на конкурентноспособността на местната селскостопанска продукция. Стимулиране развитието на малки и средни предприятия за производство на хранителни изделия от сертифицирана екологично чиста селскостопанска продукция за европейския пазар.

5. Изграждане на институционален капацитет за подобряване на процеса на управление.

Изграждане на модерна и ефективно функционираща местна администрация. Създаване на капацитет за разработване и управление на проекти съобразени с условията на структурните фондове на ЕС. Прилагане на добри практики в сферата на административното обслужване. Въвеждане на съвременни информационни технологии за обслужване на бизнеса и гражданите.

6. Укрепване на трансграничното и транснационалното сътрудничество.

Укрепване на традициите в трансграничното сътрудничество със Сърбия и Черна гора. Изграждане на работни групи за съвместно разработване и реализиране на проекти. Задълбочаване на добросъседските отношения и разбирателството между българската и сръбската общности.

Провеждане на целенасочена политика за реална евроинтеграция на местно ниво и приобщаване на Община Белоградчик към културата на обединена Европа. Изграждане на добри партньорства с други общини от държави членки на ЕС.

Като краен резултат от успешната реализация на мерките предвидени в настоящият общински план за развитие се очаква повишаване на стандарта на живот в общината. Друга важна насока в която планът ще окаже положително въздействие е подобряването на бизнес климата и сериозно увеличаване на инвестициите в развитие на туризма.

I. АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА

ОБЩИНА БЕЛОГРАДЧИК е разположена в Северозападната част на страната, непосредствено до държавната граница с Република Сърбия и Черна гора. От север, изток и юг граничи с общините Макреш, Димово и Чупрене. Територията, която заема е **409 кв. км**.

Територията на общината заема части от западния Предбалкан. Релефът преминава в хълмист и планински на юг и на запад с ясно изразен наклон на север – североизток. В най – източната част на общината в посока северозапад – югоизток, успоредно на старопланинската верига се простира Ведернишкия рид, дълбоко нарязан от притоците на река Лом. Северно от него е Белоградчишкия Венец и Рабишката могила. Средната надморска височина на територията е около **600 м**.

Общината е включена в административните граници на област Видин. Броят на населените места в общината е 18, обединени в 11 кметски наместничества и две кметства - с. Рабиша и с. Стакевци. Населението им варира от 30 до 460 души. Селата са разпръснати, а някои са съставени от по няколко отдалечени махали - Граничак, Раяновци и др.

1. Анализ на социално-икономическото развитие на Община Белоградчик

1.1. *Ръст на икономическото развитие*

Община Белоградчик е разположена в Северозападна България, регион със слабо развити социална, икономическа и демографска сфери. Условието на пазарна икономика в страната диктуват изцяло ръста на икономическо развитие както за общината, така и за другите съседни общини. За периода 1996-2000 г. финансовите показатели на местния бизнес са под средните за страната. Като цяло развитието на района през последното десетилетие се характеризира с преобладаващо негативни тенденции в областта на икономиката, което рефлектира върху всички останали сфери на местното развитие. Икономическият потенциал на общината и развитието на местният бизнес в значителна степен се определят от следните фактори:

- териториален обхват;
- равнище и динамика на икономическото развитие;
- отраслова структура на икономиката;
- степен на изграденост на техническата и социална инфраструктура;
- заетост и безработица.

Малките и микро предприятия в пограничните региони имат проблеми, които се дължат на периферното им разположение по отношение на националното стопанство, т.е. на неравномерното развитие на търговията, недостатъците на техническата и икономическа инфраструктура, слабото развитие на трансграничното партньорство, информационните мрежи и контакти. Тези недостатъци, както и всеобщите проблеми на малките и средни предприятия оказват негативно влияние върху темповете на растеж и конкурентността на бизнеса на територията на Община Белоградчик.

1.2. *Качествени характеристики на общинската икономика по сектори*

1.2.1. **Отраслова структура на икономиката**

Структуроопределящите отрасли на местната икономика са:

- селско стопанство;
- хранително-вкусова промишленост;
- дърводобив и дървообработване;

- лека промишленост - производство на резервни части, апарати и системи за подвижния ЖП състав и инфраструктурата на БДЖ, производство на ПЕ фолио и опаковки от него, производство на телефонни апарати и резервни части за тях.

Преминаването към пазарно ориентирана икономика през последните 15 години е оказало значително негативно влияние върху местния бизнес. Устоялите на силната вътрешна и международна конкуренция малки и средни предприятия са представители главно на леката и хранително-вкусовата промишленост, както и дребни предприемачи с бизнес в сферата на услугите.

1.2.2. Промисленост

Сравнително по-добре устоява на шоковете на пазара Винзавод “Магура”, който произвежда бели и червени шампанизирани и трапезни вина и ракии, както за вътрешния пазар, така и за износ.

Фирма “ТРАНСКОМЪС” е с основна дейност – производство и реализация на резервни части, апарати и системи за подвижния ЖП състав и инфраструктурата на БДЖ, както и за железниците на Сърбия и Македония. Фирмата оперира във фрагментен сектор, където няма фирми-гиганти, доминиращи на пазара и това е една благоприятна възможност за нейното развитие. Основната стратегия за бъдещото развитие е разширяване дейността на фирмата и активно участие в изграждането на инфраструктурните проекти за ЖП транспорта, които са с приоритетно финансиране от международни финансови институции.

СД “Живков, Лилов, Нешев и Сие” е с предмет на дейност - производство на полиетиленово фолио и опаковки от него. От 2000 г. фирмата започва да произвежда и опаковки от натронова хартия, а от 2001 г. в производствената листа на фирмата са включени и опаковки от полипропилен основно за шивашката промишленост. През 2003 г. дружеството защитава пред РИОСВ – Монтана, програма за управление на дейностите по отпадъците от полиетилен и започва дейност по рециклирането им. Във фирмата работят 24 души.

Фирма “ В.А.Т.” – ООД е с предмет на дейност – производство на телефони, домофони и телефонни аксесоари. Работят 5 души.

Структурата на местната икономика се допълва от частната фирма “ ЕКО КОМ “ ООД гр. Белоградчик, която се занимава с внос и износ на оборудване за хранително-вкусовата промишленост, дърводобив и дървопреработване, производство на дървени въглища и брикети от тях, мелничарство, производство на хляб и автомобилен транспорт.

Фирмата ЕТ “Дилекс - Красимир Петров” е специализирана в производство на месни деликатеси, приготвени от пилешко месо. През 2004 г. фирмата откри цех в с. Боровица, чиято продукция се изнася и в страните от ЕС.

Освен комунално-битовата дейност, с която се занимава общинска фирма “ БКСД “ ЕООД, тя има сформирани групи за производство на тротоарни плочки и бетонови отливки.

Добри условия има в общината за развитието на дърводобива и шивашкото производство.

Държавна дивечовъдна станция “Миджур” е с предмет на дейност дивечовъдство, дърводобив и ловен туризъм. Тя разполага с добре оборудвани бази в селата Чупрене, Стакевци, Раяновци и Язово, които предоставят добра възможност за развитието на ловен туризъм от чуждестранни фирми. В дивечовъдната станция работят около 32 души.

Държавно лесничейство простира дейността си на три общини - Белоградчик, Димово и Ружинци и обхваща 45 населени места. Предмет на дейността са: дърводобив, залесяване и охрана на горите. В предприятието работят 33 души.

Фирма “ СЕКОМ “ ЕООД е с предмет на дейност дърводобив и работи по програмата на Социалното министерство за доставка на твърди горива на социално слаби граждани.

Шивашката промишленост е представена от няколко шивашки фирми, които произвеждат изделия основно на ишлеме.

“Ведерник“ АД е фирма, която работи над 35 год. в производството на дамско облекло. Работи основно на ишлеме за фирми от Европейския съюз. Технологиите на производството е съвременна-тип конвейрна и отговаря на изискванията на съвременното производство. Окачествяването на произвежданата продукция е тристепенно, за да отговаря на Европейските стандарти за качество.

Фирма “Мадона Стил” произвежда бельо, главно на ишлеме, за фирма “Дона Самър”-Италия. Във фирмата работят 68 души.

“Борич“ ЕООД е общинска фирма, която произвежда олекотени юргани, спално бельо, спални чували, възглавници, дюшеци, покривки, калъфи за матраци и др. Освен основното производство се изпълняват и различни поръчки на ишлеме, свързани с производство и доставка на изделия за търговската мрежа и оборудване на хотели.

1.2.3. Търговия

Търговията като отрасъл на икономиката претърпя съществени промени за последните години и в нашата община. В настоящия момент в общината бизнес климатът в търговията на дребно се влошава поради по-неблагоприятните оценки за настоящата и очаквана бизнес ситуация. Намаляват продажните цени,но въпреки това очакванията за продажбите не са оптимистични. Оценките за финансовото състояние също остават неблагоприятни. Недостатъчното търсене на пазара и конкуренцията са най-големите проблеми в отрасъла.

Стопанската конюнктура в търговията на дребно през последната година е песимистична. Влошава се финансовото състояние на търговците, намаляват очакванията за продажби. Основни фактори, които затрудняват търговската дейност, се явяват както конкуренцията, така и финансовите затруднения на фирмите. Сериозен проблем е търсенето. Въпреки многото проблеми, най-голям е броят на фирмите, заети в търговията и ресторантьорството, което е характерно за общини с голяма безработица и силна обеднялоост, имайки предвид факта, че тези дейности изискват влагането на по-малко първоначални инвестиции и гарантират по-бърза възвращаемост на оборотните средства.

Общината, като селскостопански район, обуславя развитето и на хранително-вкусовата промишленост. Развива се главно хлебопроизводството, производство на широк асортимент тестени и сладкарски изделия и на безалкохолни напитки.

Фирма ЕТ “ Антони – Антон Анто “ е с предмет на дейност – производство на хляб и хлебни изделия, ръчно точени кори, сладкарски изделия. Фирмата разполага с производствени помещения, съобразно евро изискванията към хлебопроизводителите, както и със собствен транспорт.

Фирмите ЕТ ”Вили-99”, ЕТ” ФАЛ “ и ЕТ “Полмо“ са с предмет на дейност производство на хляб и хлебни изделия, ръчно точени кори и търговия.

1.2.4. Туризм

Туризмът се очертава като един от най-приоритетните отрасли на националната икономика с големи възможности за интензивно развитие. През последните години се забелязва ясна тенденция към ускорено развитие на сектора и нарастване на дялът му в БВП на страната. Налице са повишени инвестиции в инфраструктурата и подобрения в правната и институционална рамка за него. Значително се увеличава броят на МСП в сектора.

Тези процеси обаче остават встрани от Северозападния регион и в частност от района на Белоградчик. През последните 15 години Белоградчик загуби славата си на атрактивна туристическа дестинация. Въпреки добрите традиции, наличието на природни дадености и богато културно историческо наследство, този отрасъл формира сравнително малка част от нетните приходи от продажби в общината. Местният туристически бизнес е представен основно чрез микро-фирмите, предлагащи хотелиерски услуги и заведенията за обществено хранене. В общината няма регистрирани местни туристически агенции и туроператори.

За периода 2000 – 2005 г. се отчита известна тенденция към увеличаване броя на туристическите обекти и размера на реализираните приходи от отрасъла. През 2004 и 2005

година се забелязва и нарастване на инвестиционния интерес както към съществуващата туристическа база, така и към изграждането на нова такава. Посредством проведени тръжни процедури общинската администрация е отдала отстъпено право на строеж за изграждане на хотели върху три общински имота. Също така са закупени сградите на бившите хотели “Белоградчишки скали” и “Балкантурист”, като са заявени намерения от новите собственици за тяхното реновиране и преустройство в модерни обекти.

Общинското ръководство работи усилено по посока възвръщането на позициите на региона на туристическия пазар. В тази насока се разработват проекти целящи повишаване качеството на туристическото предлагане и разнообразяване на пакета от туристически услуги. Политиката на общината е също така да привлича инвестиции в подобряване на туристическата инфраструктура и за изграждане на модерна база за настаняване.

• Туристическа база

На територията на Общината има категоризирани общо 36 заведения за хранене и развлечения, като техният брой значително се е увеличил през последните пет години.

Към настоящият момент легловата база е от 184 категоризирани легла.

- хотел /бивш Туристически дом/- 84 легла
- частна квартира – “Рай” - 10 легла
- семеен хотел – “Мадона” - 26 легла
- самостоятелни стаи с. Извос – 6 легла
- вила “Албацита” – 10 легла
- хотел “Св. Валентин” - 16 легла
- мотел “Рабиша” /до входа на пещера Магура – 16 легла
- ловен дом Стакевци – 16 легла

Оказва се, че легловата база е крайно недостатъчна както като количество, така и в качествено отношение. Изброените места за настаняване са с по една или две звезди. Няма обекти с по-висока категория. Друг проблем на туристическото предлагане е липсата на съпътстващи атракции, които биха привлекли туристите да останат в града. В повечето от хотелите се предлага единствено нощувка и храна и никакви допълнителни туристически услуги. В града няма достатъчно спортни съоразения, липсва плувен басейн. Това също не стимулира туристите да се задържат в града.

• Стратегия за развитие на туризма

За развитието на туризма в региона се разчита на неговото богатото природно и културно-историческо наследство. Тук няма условия за масов туризъм от типа на големите курортни комплекси и по тази причина усилията са насочени към развитието на разнообразни форми на алтернативен туризъм. Като една от най-съвременните форми на общуване с Природата, екотуризма способства за изграждане на устойчиво равновесие между ползуването и опазването на природните дадености. Наблягайки върху тази форма на природоползуване, общинската администрация смята, че ще даде своя принос за съхраняването на прекрасната българска природа за идните поколения. В тази връзка общината е инициатор на предложението за обявяване на нова защитена територия - природен парк “Белоградчишки скали”, което би повишило интереса на туристите (особено чужди) към региона на Белоградчик.

За развитие на туристическия отрасъл, Община Белоградчик има изготвени следните планови документи:

- *Проект за потенциалното развитие на екотуризма в Белоградчишкия регион – екологична защита на пещера “Магура”* – разработен е по поръчка на общината от консултантска фирма “Валдизайн”.

Акцент на разработката е оценката на природните ресурси на региона и методите за тяхното устойчиво ползване в посока подобряване на социално-икономическото състояние в региона. В тази връзка проекта е изпълнил следните задачи:

- извършена е инвентаризация на природните ресурси и оценка на тяхното състояние;
- категоризирани са според възможностите за действия в посока развитие на екотуризъм;
- набелязани са приоритети за развитие на разнообразни форми на туризъм и конкретните мерки които е необходимо да се предприемат за да се реализират приоритетите.

В проекта са разработени няколко програми за комплексно използване на ресурсите. В тези програми са предвидени неотложни, краткосрочни и дългосрочни действия свързани с подобряване на туристическата инфраструктура и качеството на туристическото обслужване, административното осигуряване на туризма и провеждане на атрактивни рекламни кампании за популяризиране на възможностите за екотуризъм в района около Белоградчик. Акценти на проектната разработка са скалният комплекс “Белоградчишки скали” и пещера “Магура”, като обекти с най-сериозен туристически потенциал. Концепцията която предлага проекта е тези два обекта да се експонират и предлагат като цялостен комплексен туристически продукт.

Проекта съдържа и програми за организиране на зелени училища и за култивиране на лечебни растения, като елементи допълващи туристическото предлагане в общината.

Част от дейностите предлагани в проекта вече са реализирани, например благоустрояването на пещера “Магура” и изграждане на екопътеки сред Белоградчишките скали. За други се разработват проекти и се търси финансиране.

□ Концепция за туристическото развитие на Община Белоградчик

Целта на Концепцията е да се изготви цялостен анализ на предпоставките и пречките за развитие на туризма в Община Белоградчик и на база на този анализ да се разработи цялостна стратегия за развитие на отрасъла. Концепцията съдържа SWOT анализ на проблема “туризъм” и на капацитета на общината да разработва отрасъла, както и множество конкретни препоръки за предприемане на действия за подобряване на туристическата среда и за създаване на организация, която да координира усилията на местната власт и предприемачите за превръщането на Белоградчик в атрактивна туристическа дестинация. И тази концепция посочва като благоприятни перспективите за развитие по-скоро на т. нар. “меки” форми на туризъм – еко, селски и алтернативен, отколкото на масов туризъм.

□ Регионален план за развитие на екотуризма в Западна Стара планина

Регионалният план е част от Националната стратегия за развитие на екотуризма и е включен в петгодишния Национален план за развитие на екотуризма. Основната задача на този документ е да отрази действителните потребности и възможности, свързани с развитието на екотуризма на територията на екорегiona, да организира усилията за анализ на приоритетни области на развитие, както и за планиране на адекватни мерки за тяхното реализиране. В качеството си на планов документ, отразяващ приоритетите и стратегическите цели за развитие на екорегiona като цяло, Планът следва да бъде интегриран в общинските и областните стратегии. По този начин ще се създадат реални предпоставки за прилагане на единна политика по отношение на екотуризма в региона, като същевременно се отчита интересът на местната общност и се гарантира нейната съпричастност. Планът представлява документ, чрез който местните и регионални власти получават възможността да наблюдават и гарантират реализацията на стратегическите приоритети в областта на екотуризма, работейки в партньорство със заинтересованите страни – НПО, бизнеса и местната общност.

- **Туристически обекти**

- **Природонаучен музей - Белоградчик**

Природонаучният музей в града отваря врати за посетители през 1975 год. с откриване на експозиция, единствена по рода си в тази част на страната. Експозицията съдържа 520 експоната, а фонда разполага с още 2500 (общо 3000).

В музея на малка площ, неговите гости могат да се запознаят с най-атрактивната част от богатото биологично разнообразие на цяла Северозападна България. Експонатите са подредени на екологичен принцип, което позволява да се добие ясна представа за взаимоотношенията в природата.

Главният проблем свързан с изложбата е че тя е базирана върху остаряла концепция за интерпретация на природата. Експонатите не се поддържат в достатъчна степен, а и много от тях не са качествени. Липсват каквито и да било съвременни средства за представяне на богатото биоразнообразие на региона.

По отношение на сградата - фасадата и покрива на музея са ремонтирани по проект "Красива България" през 2001 година. Състоянието на конструкцията обаче е лошо и съществува реален риск сградата да се срути в недалечно бъдеще. Друг важен недостатък на сградата е че не предлага достъп на инвалиди до експозиционната част.

До музея има път за автомобили и паркинг, но те също са в лошо състояние. Няма удобен достъп от паркинга до сградата - при дъждовно или снеговито време идващите от паркинга туристи (главно групи) се налага да вървят по кална пътека до сградата на музея. Има изградена малка тоалетна която обаче е абсолютно неподходяща да се ползва от туристи.

Пешеходната алея (почти единственото място за разходка), водеща от града до музея вече също е с амортизирана настилка, която на места е нарушена вследствие на ремонти на водопроводната мрежа. Осветлението по алеята вече на практика не съществува. Няма достатъчно пейки, а съществуващите са в жалко състояние.

Съществуват две указателни информационни табели, насочващи посетителите към музея но и двете са стари и непредставителни.

- **Исторически музей - Белоградчик**

Уреден е в Пановата къща - 1810 год., която е образец на западнобългарската възрожденска архитектура. Експозицията представя историята, бита и обичаите на местното население - етнографска група **торлаци**.

Експозицията е в добро състояние, но също си струва да се мисли за прилагане на модерни методи за презентация на културните традиции и история на региона.

Сградата на музея е в добро състояние и привлича вниманието с типичната възрожденска архитектура. И тук стои проблема за достъпа на хората с увреждания до експозицията.

Липсват указателни табели насочващи посетителите, както и информационно табло показващо, че това е сградата на историческия музей.

- **Белоградчишка крепост**

Паметник на културата от национално значение и една от най-запазените крепости в страната. Изградена е през III век от н.е. от римляните за охрана на стратегическите пътища, пресичащи района. В късната античност тя е част от отбранителната система на Римската а впоследствие и на Византийската империя. Крепостта е доизградена от българите и е една от последните български твърдини завладяна от турците през XIV век. Използвана е от тях като гарнизон и е преустроена за огнестрелно оръжие в периода 1805 – 1837 год. За последен път, като военно съоръжение е използвана по време на Сръбско-Българската война през 1885 год.

До крепостта отива автомобилен път и пред крепостта има уширение което се ползва като паркинг. Екскурзоводите които обслужват туристите се помещават в малка сграда (каса), където се продават и рекламни материали. В близост има изградена тоалетна и питейна чешма.

Има монтирано ефектно осветление на крепостта, което все още е запазено. От централната порта на първият външен двор до вторият двор се достига по утъпкан път без специална настилка. От там до вътрешният двор се отива по стълбище с настилка от цепен камък. Тази пролет е монтиран парапет към стълбището. На няколко места в крепостта са поставени пейки но няма сенници или навеси.

Информационното обслужване на крепостта не е на необходимото равнище. Сградата на касата е малка и непригодна да изпълнява функциите на посетителски център. Информационните табла са твърде стари и неинформативни – не е направена подходяща за туристите интерпретация на обекта. Липсва информация на чужди езици.

Указателните табели за крепостта не са достатъчно на брой и не са добре видими за посетителите. Няма табели указващи пътя на туристите решили да се качат пеша до крепостта.

Под северната и южната стена на крепостта са изградени пешеходни алеи.

□ **Латинско кале**

Намира се на изток от белоградчишката крепост. Запазени са части от защитната стена. До руините на укреплението е построено метално стълбище с обезопасителен парапет. Площадката на укреплението не е обезопасена. Липсват каквито и да било указателни табели насочващи туристите към обекта. Няма информационно табло представящо ролята и функциите на укреплението.

До обекта има дотъп за автомобили и малък паркинг. Непосредствено до него има изградена панорамна площадка.

□ **Астрономическа обсерватория**

Обсерваторията на Института по астрономия към БАН разполага с три телескопа, компютър за обработка и съхранение на данните от електрофотометричните наблюдения и тези със CCD камера. Наблюдават се Луната, пръстенът на Сатурн, спътниците на Юпитер, сърпът на Венера, комети, звезди, звездни купове, галактики.

Към настоящия момент възможностите на обсерваторията като туристически обект не се ползват пълноценно.

□ **Художествена галерия - Белоградчик**

Галерията разполага с над 180 платна – графика и живопис, част от които са рисувани на ежегодни провеждащите се в Белоградчик и околностите му пленери по живопис. Експозицията включва платна на Владимир Димитров Майстора, Стоян Венев, Иван Христов, Йоан Левиев, Бахит Бапишев и др.

Сградата е с чудесна архитектура и е реновирана наскоро по проект “Красива България.

□ **Природна забележителност пещера “Магура”**

Магурата е най-голямата пещера в България и се намира в подножието на Рабишката могила, само на 17 км. от Белоградчик. Общата дължина на пещерата е около 3000 м., от които са благоустроени 1400 м. Температурата варира между 12,2 - 12,9 °С през всички сезони на годината.

Най-ценното наследство, оставено от предишните обитатели на Магурата, са пещерните рисунки, които правят Рабишката пещера единствена в цяла Югоизточна Европа. Това са единствените по рода си запечатани до днес творения на изкуството на хората от бронзовата епоха и са на възраст над 3000 години.

До пещерата води асфалтиран път и има изграден паркинг и мотел-ресторант. До паркинга има санитарен възел. До входа на пещерата се намира сградата на касата, където се продават рекламни материали. Пространството около входа на пещерата и касата не е благоустроено в достатъчна степен.

Осветлението на пещерата е изцяло възстановено по проект финансиран от НФООС към МОСВ. Парапета по цялата дължина на благоустроения маршрут е прогнил и това

създава опасност за посетителите. Изходът на пещерата е в противоположния край на рабишкия хълм и от там до паркинга при входа води асфалтиран път. Няма създадена организация за транспорт на посетителите от изхода на пещерата до паркинга. Времето през което обекта е отворен за посещения е недостатъчно. Не се предлагат беседи на чужд език.

Би следвало да се мисли в посока - касата да изпълнява функцията на посетителски център предлагащ повече услуги и по-добра презентация на пещерата.

□ **Килийно училище с. Рабиша**

Училището се намира в двора на църквата “Свети Пророк Илия” и е едно от най старите в България - построено е през 1835 година. В класната стая са съхранени великолепни стенописи. Сградата е реставрирана и отворена за посещения.

□ **Туристически маршрути**

В настоящият момент има трасирани и маркирани четири туристически маршрута на територията на общината. Те са създадени по проект за изграждане на еко-маршрути през 2001 година. Четирите маршрута са с различна продължителност на преходите, в различни посоки и са предназначени за туристи с различни потребности. Всички пътеки са обозначени с указателни табели и маркировка с боя по дървета и камъни. По два от маршрутите са изградени и оборудвани места за пикник със заслон, пейки, маса, трайно огнище, тоалетна, кошче за отпадъци. По всички маршрути има оборудвани места за почивка с маси и пейки. Поставени са кошчета за отпадъци.

Основен проблем на маршрутите е че не се поддържат. Няма създадена организация за събиране на отпадъците от кошчетата по маршрутите.

1.2.5. Селско стопанство

Общината е с традиции в лозарството и овощарството и опитът на населението са предпоставка за отглеждане на трайни насаждения, но състоянието им е критично. Липсата на техника за обработване, скъпите услуги и високите цени на препаратите за растителна защита доведоха до ликвидиране на голяма част от лозята и почти пълно ликвидиране на овощните насаждения, но от 2004 г. се наблюдава съживяване на овощарството.

В нашия район има благоприятни условия за отглеждане на ягоди и малини.

Животновъдството в общината се развива главно в личното стопанство, причина за което е високата безработица в региона и установените традиции. Високите производствени разходи и ниските изкупни цени на животинската продукция са причина за отлив от този отрасъл на земеделските кооперации и големите агрофирми през последните години и преминаването му към частни стопани и по-малки семейни ферми или фирми, занимаващи се с угояване и търговия на животни. Това извежда на преден план като перспективи създаването и развитието на семейни ферми с достатъчен брой животни за подобряване на породния състав, механизирани на процесите на отглеждане.

Сериозна слабост в отрасъла селско стопанство е липсата на обединяване на стопаните в асоциации и сдружения, които да защитават техните интереси пред държавни институции и международни организации.

На сегашния етап икономиката на общината се намира в кризисна ситуация. Данните показват, че кризата е засегнала най-вече материалното производство. Най-засегнати от кризата са промишлеността и селското стопанство. Другите отрасли частично запазват относителна стабилност, главно поради бързото навлизане на частния сектор в тях.

Основни показатели на стопанските единици /нефинансов сектор/ за 2002 г. и 2003 г.

Таблица № 1

Показател	2002 г., в ХИЛ. ЛВ.	2003 г., в ХИЛ. ЛВ.	2003 г./2002 г.
------------------	--------------------------------	--------------------------------	------------------------

Бруто продукция	6 033	7 999	+ 32.58 %
Приходи от дейността	9 048	11 318	+ 25.09 %
Нетни приходи от продажби	8 900	10 854	+ 21.96 %
Разходи за дейността	9 113	11 153	+ 22.39 %

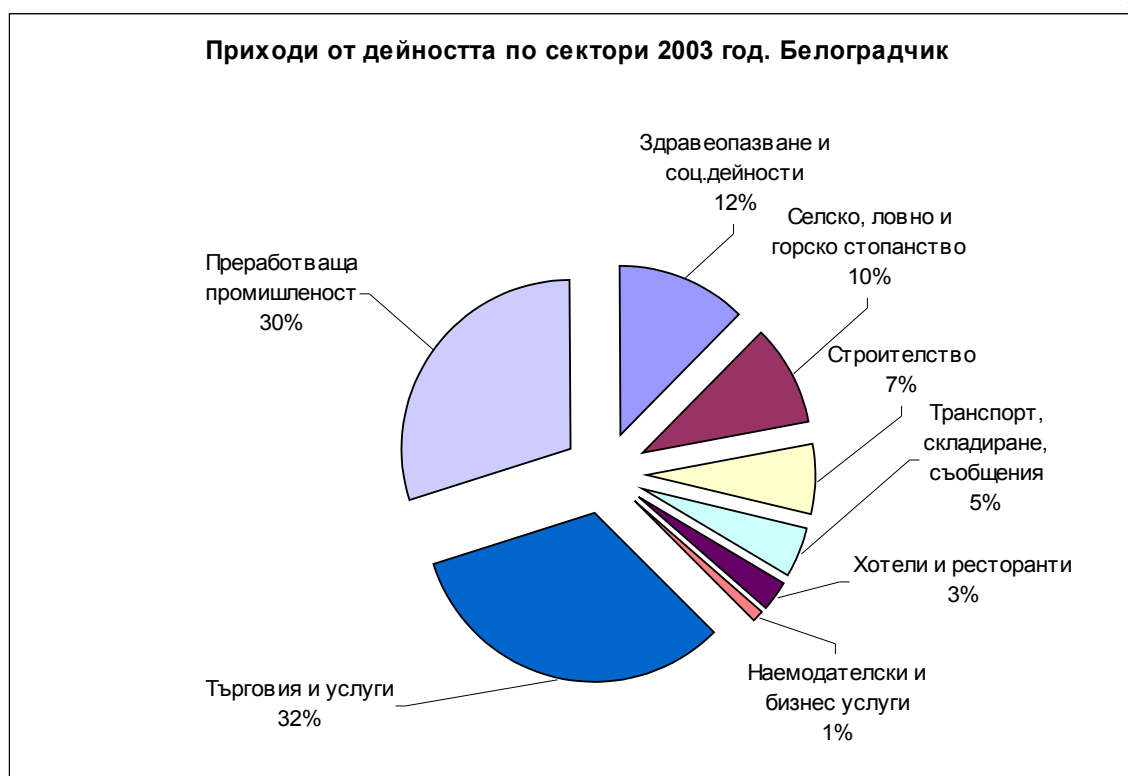
Брой на предприятията по категории

Таблица № 2

Категория	през 2002 г.	Отн. дял	през 2003 г.	Отн. дял
Микро - до 10 заети	173	94.53 %	186	92.08 %
Малки - от 11 до 50 заети	8	4.37 %	14	6.93 %
Средни – над 51 заети	2	1.10 %	2	0.99 %
ОБЩО	183	100 %	202	100 %

Разпределение на приходите от дейността по категории предприятия:

Фигура № 1

1.3. Общински бюджет

Резултатите от развитието на местната икономика и социалният статус на населението пряко влияят върху състоянието на общинския бюджет. Самоуправлението на териториалните структури обективно води до необходимостта от повишаване ролята на общинските съвети в управлението на местните бюджети. Общинската администрация по решение на Общински съвет определя съотношенията между приходите и разходите по отделните бюджети, както и процесът на балансиране на приходите и разходите между отделните бюджетни звена.

Общинският бюджет за 2005г. е разработен в съответствие с действащите закони и под законови нормативни актове. При изготвянето на бюджета на общината са отразени и поетите ангажименти за финансова стабилизация и ефективно управление на ресурсите.

В Закона за държавния бюджет на Република България за 2005г. са определени размерите на взаимоотношенията на Централния бюджет с бюджетите на общините под

формата на обща допълваща субсидия, изравнителна субсидия, трансфер от преотстъпен данък по ЗОДФЛ и трансфер за капитални разходи.

С общинския бюджет се определят и осигуряват парични средства, с които се финансират местни и делегирани от държавата дейности.

Изцяло от общинския бюджет се финансират всички дейности в областта на жилищното строителство, благоустройството и комуналното стопанство като сметосъбиране, сметоизвозване, почистване, осветление, инфраструктура, съфинансиране на програми и проекти. Стратегията за икономическо развитие на Община Белоградчик следва да прекъсне процесите на свиване на производството, да ускори привличането и усвояването на инвестиции, да създаде условия за по-добра социална и професионална реализация на местните хора.

Бюджетът на община Белоградчик за 2005г. е в размер на 2 533 302 лв. Обхватът на общинските бюджетни приходи е структуриран по следния начин: държавни трансфери, приходи от местните данъци и такси и привлечени средства.

1.3.1. Приходна част

- **Държавен трансфер**

Държавните трансфери се формират от два основни източника – субсидии и споделени данъци. Тяхното участие във формирането на приходите на общинския бюджет е представено в таблица № 3.

Дял на държавните трансфери в бюджета на община Белоградчик за периода 2000 – 2005 г.

Таблица № 3

Видове приходи	Трансфери по години в лева					
	2000 г.	2001г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005г.
Обща допълваща субсидия	1 275 400	1 759 700	1 692 600	1 470 100	1 356 886	1 581 456
Капитален трансфер	70 000	170 000	352 000	206 000	68 000	131 700
Общо приходи	2 019 492	2 656 468	2 884 111	2 448 103	2 491 700	2 533 302

През първите три години се наблюдава нарастване на общата субсидия и на капиталните трансфери, което компенсира срива на местните приходи в общинският бюджет. Разделението на държавни и общински дейности през 2002 г. оказва огромно влияние върху постъпленията от собствени приходи и разходване за дейности за дофинансиране. Ролята на субсидиите на практика е нагаждане на общия размер на трансферите към необходимия размер на общинските разходи.

- **Местни приходи**

Местните приходи се формират от три основни източника: Местни данъци, местни такси и други местни приходи (наеми, продажби, глоби, лихви, приватизация, преходни остатъци). Структурата на местните приходи за периода 2000-2005 г. по бюджета на Община Белоградчик е представена в таблица №2.

Структура на местните приходи

Таблица № 4

Видове приходи	Приходи по години в лева					
	2000г.	2001г.	2002г.	2003г.	2004г.	2005г.
Местни данъци	399 300	484 896	426 540	88 180	92 570	62 000
Местни такси	61 100	71 247	92 586	164 810	195 700	200 100
Други	212 390	286 801	318 626	504 441	777 431	523 736

Делът на местните данъци значително намалява за сметка на местните такси и други местни приходи. Другите местни приходи са от най-разнородни източници. Най-съществените от тях са свързани с общински дейности и стопанисване на общинско имущество – наеми, глоби, лихви, продажби и др. Делът на тези приходи нараства поради увеличаване на източниците.

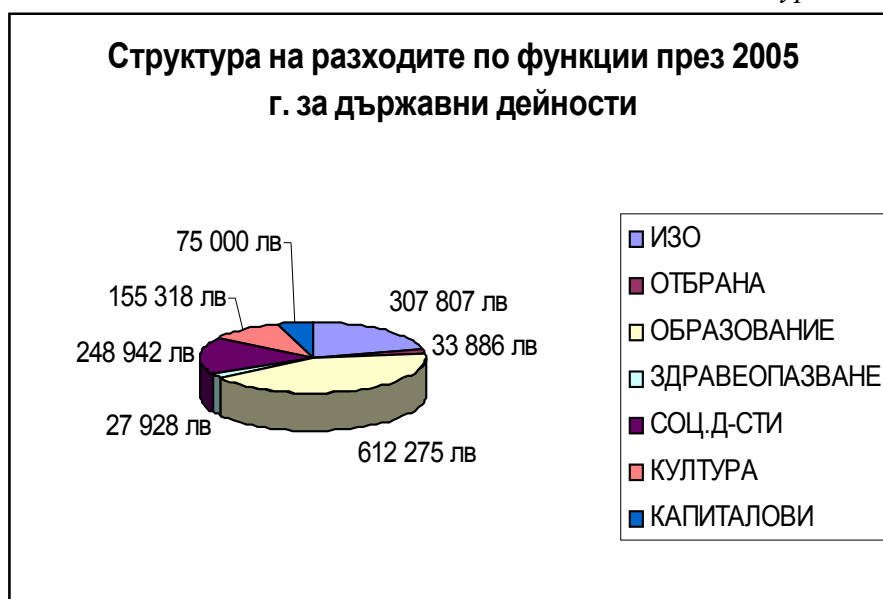
• Привлечени средства

Възможността за привличане на заемни средства на територията на община Белоградчик увеличава обхвата на финансовите ресурси, с които общината може да разполага свободно и върху изразходването на които да имат контрол. За Община Белоградчик това могат да бъдат приходи от заеми от финансови институции, безлихвени заеми от РБ и ПУДОС, и от извънбюджетни фондове.

1.3.2. Разходна част

Разходите в общинския бюджет според икономическата си същност се разделят на текущи и инвестиционни. Поради спецификата си финансирането на основните дейности, осъществявани от Община Белоградчик определя функционалната структура на общинските разходи. Основен дял от тези разходи заемат образованието и социалните дейности. Фиг.№ 2 и Фиг.№ 2 представят разходите по функции за 2005 г. за държавни и общински дейности.

Фигура № 2

• Разходи с държавен характер –

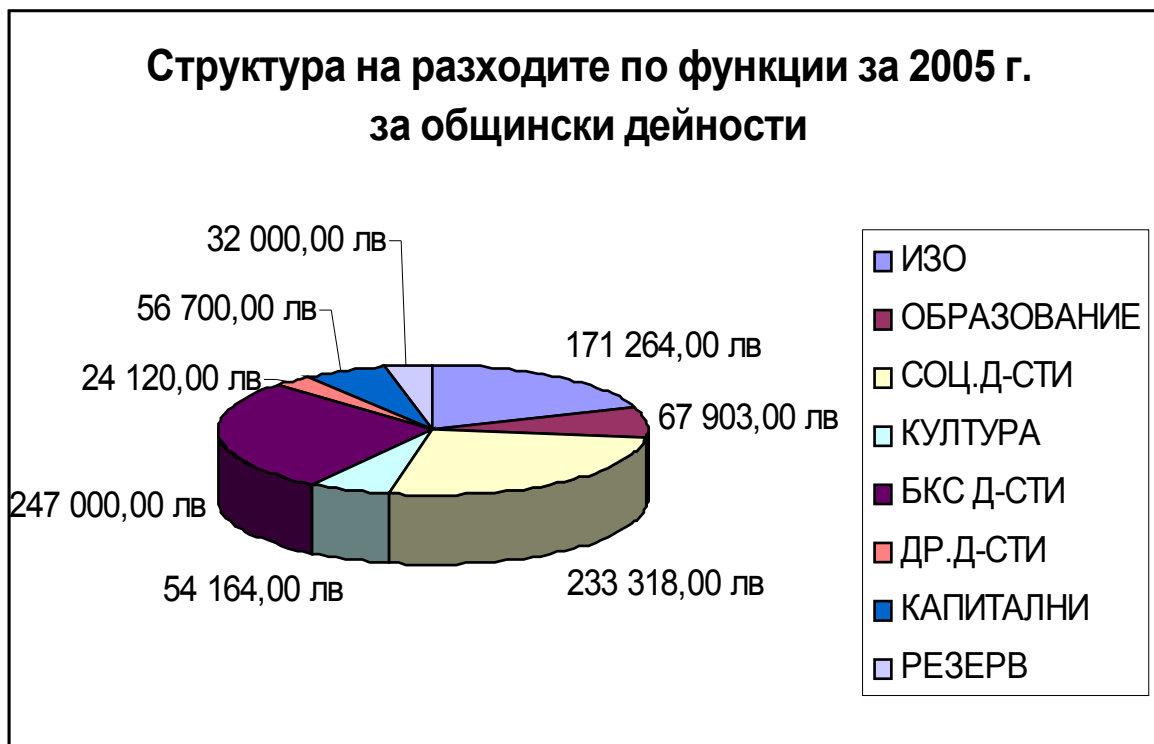
Разходите с държавен характер са 1 386 156 лв., които включват следните функции:

- **общи държавни служби** размера на предвидените разходи е 307 807 лв., за заплати, други възнаграждения, социални осигуровки;
- **отбрана и сигурност** – 33 886 лв., за заплати, други възнаграждения, социални осигуровки, издръжка на дежурни – военни, на военен отдел, на местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни;

Най – голям дял по бюджета на общината заемат средствата за функция “Образование” – 612 275 лв. - за заплати, други възнаграждения, социални осигуровки, издръжка – текущи разходи за храна, материали, горива, текущи ремонти и други. Функция образование включва СОУ”Хр.Ботев”, НУ”В.Левски”, ОУ”В.Априлов”, ОДЗ”Иглика”, Детски комплекс и други дейности по образованието.

- функция “Здравеопазване” средствата са в размер на 27 928 лв., това са заплати, други възнаграждения, социални осигуровки и издръжка на обслужващ медицински персонал към училища и детски градини.;
- Функция **Социално осигуряване и грижи** включва Дом за възрастни с деменция в с.Салаш – предвидените средства са 248 942 лв. Това са заплати, други възнаграждения, социални осигуровки и издръжка на домащите.;
- Функция “Култура” – Общински музей, Художествена галерия и читалища. Средствата са в размер на 155 318 лв.
- Капиталните разходи за делегираните държавни дейности са 75 000 лв.

Фигура № 3

• Разходи с общински характер

Разходите с общински характер са 1 067 146 лв. и включват следните функции:

- **Общи държавни служби** предвидените средства са 166 264 лв., които включват издръжка на общинска администрация и общински съвет;
- За функция “Образование” средствата са в размер на 67 903 лв.- за издръжка на ОДЗ”Иглика” и Детски комплекс.
- Във функция “Социално осигуряване и грижи” предвидените средства са за заплати, осигуровки и издръжка на домашен и социален патронаж, клуб на пенсионера и инвалида, социална трапезария и издръжка на програмата “От социални помощи към осигуряване на заетост” и са в размер на 233 318 лв.;

- **БКС - дейности** – 247 000 лв. Тук се разходват средства за чистота, озеленяване, ремонти, улично осветление, ВиК и други дейности по благоустрояване.;
- **Култура** – 26 604 лв. – включва РТВ, др.д-сти по културата, културни мероприятия от местно и национално значение;
- За **“Спорт и спортни дейности”** – 11 700лв.- издръжка на местни клубове;
- Младежки дом – 24 120 лв.Средствата са за заплати , осигуровки и издръжка.
- Капиталните разходи са в размер на 56 700 лв.
- резерва за непредвидените и неотложни разходи за 2005 г. е 48 000 лв.

Дофинансирането на държавни дейности с общински приходи е в размер на 185 537 лв. В сравнение с бюджет 2004, изравнителната субсидия за местни дейности е почти два пъти по голяма.

В периода 2000-2004 г. разходите за образование, здравеопазване, социални грижи и култура, регистрират различие породено от структурните промени, свързани с преразпределение на отговорностите между държавата и общините, и по финансиране на отделни обекти в съответните сфери. Недостигът на финансови ресурси в местният бюджет на Община Белоградчик, както и на други съседни общини от региона, принуждава общинските власти да насочват изключително голяма част от средствата за текуща дейност. Текущите разходи включват разходи за заплати и социални осигуровки, стипендии, текуща издръжка на звената и други текущи разходи. В таблица № 5 са отразени планиваните текущи разходи на община Белоградчик за периода 2002-2005г.

Таблица № 5

ВИДОВЕ РАЗХОДИ	Разходи по години в лева			
	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.
ЗАПЛАТИ	668 932	695 284	838 971	822 161
ОСИГУРОВКИ	261 637	311 691	312 530	300 184
ТЕКУЩА ИЗДРЪЖКА	398 576	613 631	700 346	867 804
ДР.РАЗХОДИ	578 227	439 355	94 555	235 596

През първите три години показателен е делът на разходване на средства за заплати и осигуровки. Явно има резерви за съкращаване на тези неоправдано високи разходи, чрез започналите реформи на държавно ниво и преструктурирането на общинските дейности в сферата на здравеопазване, социални дейности и отчасти в образованието. Процентът на разходите за текуща издръжка спрямо посочените данни, нараства прогресивно. За 2005 г. е показателен размера на текущата издръжка с 45,93% по-голям в сравнение с 2002 г. В таблица № 6 са отразени предвидените средства за капитални разходи по бюджетите на Община Белоградчик за периода 2000-2005 г.

Таблица № 6

Година	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Капиталов трансфер	70 000	170 000	352 000	206 000	68 000	131 700

Инвестиционните средства на общините са насочени най-вече в областта на териториалното развитие. Инвестициите в сферите на здравеопазването и образованието за община Белоградчик са на ниво, което се определя от целевите субсидии на държавата. Останалата част от инвестиционните ресурси се осигуряват от собствени средства. Община Белоградчик непрекъснато прави опити за кандидатстване с проекти пред държавни

институции или организации, които предвиждат осигуряване на част от необходимите средства за инвестиционния план на общината. Чрез подобряването на местната инфраструктура се полагат усилия за стимулиране на бизнеса и създаване на нови работни места.

1.3.2. Извънбюджетни сметки и фондове

Бюджетните приходи и разходи дават представа само за част, макар и основната, от местните финанси. За 2005 г. извънбюджетните сметки и фондове на община Белоградчик са представени в таблица № 7.

ИЗВЪНБЮДЖЕТНИ СМЕТКИ И ФОНДОВЕ

Таблица № 7

Извънбюджетни сметки	Салдо 01.01.04г.	Приходи	Всичко к.2 + к.3	Разходи	Салдо 31.12.04г к.4-к.5
1	2	3	4	5	6
Специална сметка за приходи от приватизация		30 000	30 000	30 000	
Фонд за покриване на разходи от приватизация	51	2 700	2 751	2 700	51
Специален фонд за инвестиции и ДМА	14 834	25 800	40 634	40 500	134
ВСИЧКО	14 885	58 500	73 385	73 200	185

Плануваните приходи от приватизация са планирани в размер на 30 000 лв., от обособени части от общински предприятия. Използването на специалния фонд за инвестиции и придобиване на ДМА, ще стане при нужда от покриване на инвестиционни цели, придобиване на ДМА със социално предназначение и др.

2. Анализ на тенденциите и процесите в социалната сфера

2.1. Демографска характеристика на населението

- Брой и динамика на населението:**

Броят на населението в общината е количествен показател, отразяващ демографските и социално-икономически изменения в общината. Промените в броя на населението имат важно стопанско значение защото определят в крайна сметка трудовите ресурси и потреблението /размера на вътрешния пазар/.

Броят на населението в община Белоградчик се формира от неговия естествен и механичен прираст. Естественото движение на населението, изразяващо се чрез социално-биологичните явления раждаемост и смъртност, както и с тяхната естествена функция – естествения прираст, се характеризира с ясно изразени тенденции на намаляване на раждаемостта и смъртността, като намаляването на раждаемостта става с по-бързи темпове. В резултат на това намалява и естествения прираст. Този процес обаче протича твърде неравномерно.

Постоянно население според преброяванията по години и населени места.

Таблица № 8

Населено място	1934г.	1946г.	1956г.	1965г.	1975г.	1985г.	1992г.	2001г.
Община	14 632	14 513	13 650	12 862	12 555	11 095	9 921	8 278
Белоградчик	1 923	2 192	3 444	5 178	6 898	7 256	6 635	5 838

Боровица	776	790	663	538	337	296	263	244
Вещица	485	456	332	240	178	125	94	91
Върба	325	321	247	137	85	57	58	43
Гранитово	884	795	609	461	306	203	195	124
Граничак	330	307	241	142	88	75	58	29
Дъбравка	736	703	577	414	252	190	167	130
Крачимир	302	308	266	191	128	95	79	58
Ошане	626	695	576	404	275	175	154	104
Праужда	796	726	612	443	303	196	153	130
Пролазница	420	418	272	176	93	55	46	28
Рабиша	1 296	1 286	1 173	1 026	880	711	616	447
Раяновци	1 306	1 367	1 125	793	573	363	318	201
Салаш	1 460	1 293	1 117	895	600	468	379	275
Сливовник	260	267	173	118	73	35	54	47
Стакевци	1 827	1 769	1 552	1 194	848	518	442	308
Струин дол	387	330	242	150	115	78	54	39
Чифлици	493	490	429	362	203	200	156	142

Раждаемостта в общината като социално-биологично явление се определя от редица демографски и социално-икономически фактори.

Увеличаването на раждаемостта през първите години на социалистическия период се дължи главно на следвоенната демографска компенсация на раждаемостта и на навлизането в най-продуктивната детеродна възраст на родените през периода 1920 – 1926 година жени, които по абсолютен брой представляват най-многобройните поколения през след освобожденския период на България.

Сравнително бързото спадане на раждаемостта от 1950-та до края на 60-те години е свързано преди всичко с дълбоките социално-икономически и културни изменения в страната. В резултат на тях новите семейства се ограничават с едно, две и в редки случаи с три и повече деца.

От факторите, които най-много допринасят за намаляване на раждаемостта през този период е масовото включване на жената в общественото производство, силно нарасналата социална и териториална подвижност и интензиваната миграция на големи групи от населението от селата към градовете. Рязкото намаляване на детската смъртност, повишаването на средната възраст за встъпване в брак и бързо наложилият се модел на семейство с едно до две деца оказват също сериозно влияние върху този процес. Съществено значение трябва да се отдаде и на повишаване на сексуалната култура и въвеждането и все по-широкото използване на предпазни медицински средства.

В последните 30 години се наблюдава и един друг характерен процес – коефициента на раждаемостта при градското население се увеличава, съотнесен към коефициента при селското население. Обективна причина за това е процесът на урбанизация и значителното застаряване на селското население.

Рязкото спадане на раждаемостта през последните години се дължи и на стопанската криза, в която изпадна страната вследствие на смяна на системата от планова към пазарна икономика. Към момента раждаемостта в община Белоградчик е по-ниска от средната за страната.

Смъртност – факторите, които влияят върху показателя смъртност в общината са жизнено равнище на населението, условия на труд, медицинско обслужване, социална несигурност и др.

През последните 90 години в показателя смъртност настъпват големи промени. В първите десетилетия след Освобождението тя е много висока /18 – 31 %/ за страната. Главните причини са – ниско жизнено равнище и лошото медицинско обслужване. Тенденция към намаляване смъртността показва след 1920 година. Смъртността е намалена до нейния биологичен предел в резултат на създаване на мрежа от болнични заведения –

Районна болница, реструктурирана в следствие в Многопрофилна болница за активно лечение и Медицински център. През последните години в резултат на застаряване на населението и намаляване на раждаемостта се наблюдава нарастване на смъртността. Върху този показател оказва влияние и нездравословния начин на живот, нездравословното и еднообразно хранене. За съжаление доходите на населението особено в селата не позволяват здравословен начин на живот. Основните причини за високата смъртност са: сърдечно съдовите и раковите заболявания, както и болестите на дихателната система.

Коефициентът на смъртността в общината е по-висок от средния за страната. Друг важен показател е коефициентът на детската смъртност, който е отражение на жизненото равнище на населението.

Пряка последица от динамиката на смъртността е промяната в продължителността на живота у нас. Средният показател за продължителността на живота за последните две години е 71,2 г. докато в началото на века е била 42 г. Продължителността на живота при мъжете е около 68 години, а при жените – 74,7 години. През последните 5 години се забелязва общо намаление на живота на българина.

Естественят прираст е важен показател за движението на населението. През последните две десетилетия естественят прираст се крепи повече на задържането на смъртността отколкото на увеличаването на раждаемостта. Поради ниската раждаемост естественят прираст в общината е нисък.

- **Териториално разпределение на населението**

Териториалното разпределение на населението е тясно и непосредствено свързано с природо-географските условия и в най-голяма степен с развитието и отрасловата структура на икономиката, селското стопанство и транспортната инфраструктура. Развитието на икономиката в общината - създаването на Телефонния завод и шивашкото предприятие “Ведерник” през 60-те години на миналия век предизвикват и съответно движение и прегрупиране на населението и трудовия потенциал. Тези изменения са свързани с бързото нарастване на материалната и духовна култура на хората. Всичко това обуславя и съществени изменения в териториалното разпределение на населението и неговата гъстота по територията на общината.

Процентът на градското население от своя страна характеризира степента на урбанизираност на дадена територия..

- **Качествена характеристика на населението**

Възрастовата структура се квалифицира според възпроизводствените и според трудовите възможности. С относително запазен възпроизводствен потенциал се отличава единствено населението в общинския център – гр.Белоградчик.

Максимален дял население в надтрудоспособна възраст има в селата на общината. Населението в подтрудоспособна възраст има най-висок дял в общинския център. Населението в трудоспособна възраст е концентрирано също в град Белоградчик.

Общият брой на трите групи население, свързан с тяхната работоспособност /към 01.01.2004 г. е представен в долната таблица.

Възрастова структура на населението в Община Белоградчик

Таблица № 9

Подтрудоспособна възраст			Трудоспособна възраст			Надтрудоспособна възраст			Общо		
Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
1 186	627	559	4 272	2 309	1 963	2 405	902	1 503	7 863	3 838	4 025

Възrastови съотношения през 2004г. в община Белоградчик:

Таблица № 10

Община Белоградчик	Съотношения				
	0-14 / 15-64	65+ / 15-64	0-14, 65+ / 15-64	65+ / 0-14	60-64 / 15-19
	22,2	37,6	59,8	169,8	97,0

Възрастовите съотношения показват, че общината има по-нисък дял на населението в подтрудоспособна възраст и по-висок относителен дял в надтрудоспособна възраст – 1 486 към 2 405. В трудоспособна възраст населението е 4 272 души. Ниският процент на населението в подтрудоспособна възраст и високият в надтрудоспособна, оказват отрицателно влияние върху формиране на трудовите ресурси в общината.

През последните години се наблюдава тенденция на намаляване броя на трудовите ресурси спрямо населението в общината. Намалява относителния дял на населението в подтрудоспособна възраст. Това е неблагоприятна тенденция, тъй като тази възрастова група осигурява бъдещите трудови ресурси. Силно изразена е тенденцията на относително увеличаване на населението в надтрудоспособна възраст. То е почти една трета от цялото население /2 405/7 863/ и свидетелства за застаряването му. Относителния дял на населението в трудоспособна възраст в селата е по-малък, а на нетрудоспособна възраст – по-голям от средните за страната. В резултат процесът на застаряване на населението и ограничаване на трудовите ресурси е много по-ясно изразен в селата, отколкото в града. Главна причина за това е урбанизацията.

Образователната структура отразява образователното равнище на населението и оказва влияние върху качеството на трудовите ресурси. Върху тази структура влияние оказва преди всичко социално-икономическото развитие на страната като цяло.

В образователната структура има значителна териториална диференциация. В Белоградчик са съсредоточени почти цялата част от специалистите с висше и полувисше образование. Причините за това са демографски и социално-икономически (условия за труд, обществена среда и др.).

- **Етническата структура**

Главните етнически групи в общината са българи и роми.

Ромската етническа група съставлява 1/7 от населението на общината, като съществува ясно изразена тенденция към увеличаване на ромската етническа общност. Главните причини за това са високата раждаемост, специфичните етно-културни характеристики на тази група и сравнително слабата миграция на ромите.

Между етническите групи като цяло има етническа търпимост.

Естествено и механично движение на населението през 2003г. в община Белоградчик

Таблица № 11

Община Населено място	Население към 2003 г.			Живородени			Починали			Естествен прираст			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Община	7863	3838	4025	63	41	22	172	90	82	-109	-49	-60	-55	-44	-11
Белоградчик	5684	2819	2865	54	34	20	56	37	19	-2	-3	1	-88	-61	-27
Боровица	230	103	127	1	-	1	6	4	2	-5	-4	-1	3	2	1
Вещица	76	37	39	2	2	-	2	2	-	-	-	-	-6	-4	-2
Върба	39	20	19	-	-	-	1	1	-	-1	-1	-	0	0	0
Гранитово	112	58	54	-	-	-	8	4	4	-8	-4	-4	3	1	2
Граничак	21	12	9	-	-	-	2	-	2	-2	-	-2	0	0	0
Дъбравка	114	50	64	-	-	-	6	2	4	-6	-2	-4	1	1	0
Крачимир	45	17	28	-	-	-	2	2	-	-2	-2	-	0	0	0
Ошане	93	49	44	2	2	-	6	2	4	-4	-	-4	1	0	1
Праужда	117	56	61	-	-	-	2	1	1	-2	-1	-1	-3	-1	-2
Пролазница	24	13	11	-	-	-	3	3	-	-3	-3	-	1	1	0
Рабища	379	175	204	2	1	1	13	7	6	-11	-6	-5	-8	-6	-2
Раяновци	180	89	91	2	2	-	9	5	4	-7	-3	-4	-1	0	-1
Салаш	240	110	130	-	-	-	32	10	22	-32	-10	-22	16	7	9
Сливовник	37	18	19	-	-	-	3	-	3	-3	-	-3	0	0	0
Стакевци	279	121	158	-	-	-	12	5	7	-12	-5	-7	10	7	3
Струин дол	43	23	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1
Чифлик	150	68	82	-	-	-	9	5	4	-9	-5	-4	13	7	6

2.2. Благосъстояние на населението и безработица

2.2.1. Безработица

Важна характеристика на икономическото развитие на общината и провежданата от нея икономическа и социална политика са размерът и тенденциите в динамиката на безработицата и заетостта.

Общият брой на регистрираните безработни в община Белоградчик в края на месец януари 2005 година е 1 136 човека. В сравнение с месец декември 2004 година той бележи ръст от 238 човека. За месец декември 2000г. броят на регистрираните безработни е 1367.

Равнището на безработицата, изчислено на база икономически активното население, за месец януари 2005 г. е – 29,7 % при 23,5 % - за месец декември 2004г. и при 32,2 % за декември 2000 г.

По професионален признак регистрираните безработни се разпределят както следва:

Общ брой – 1136

в т.ч.	с работническа професия	- 289
	специалисти	- 143
	без квалификация	- 704

По образователен признак безработните през месец януари 2005 г. се разпределят:

- с висше образование - 35
- със средно образование - 418
- с основно образование - 446
- с начално и по-ниско - 237

Възрастовата структура на безработните е следната:

Възраст	Общо
До 19 години	75
От 20 до 24 години	123
От 25 до 29 години	143
От 30 до 34 години	124
От 35 до 39 години	114
От 40 до 44 години	131
От 45 до 49 години	112
От 50 до 54 години	136
Над 55 год. възраст	178

2.2.2. Активни мерки за насърчаване на заетостта

През месец януари 2005 година работодателите от района са **обявили** в Бюрото по труда **16 свободни несубсидирани работни места и 733 субсидирани**. През същия период са **заети 15 несубсидирани работни места и 733 субсидирани**. В края на месец януари 2005 година има 2 свободни несубсидирани работни места. В териториален аспект заявените работни места се разпределят както следва:

А/ извън програмите за заетост

Община Белоградчик – 11

Б/ по програми за заетост

Община Белоградчик – 288

Част от проблемите на безработицата се решават с т.н. активни мерки за насърчаване на заетостта. Безработни могат да започнат работа по:

- **Националната програма “От социални помощи към осигуряване на заетост”** - през месец януари 2005 година са постъпили в община Белоградчик – 286 лица.
- **НП “Помощ за пенсиониране”** .
- **По условията на чл.36 ал.1 от ЗНЗ** / насърчаване на работодатели да наемат на работа безработни до 29 годишна възраст /.
- **По условията на чл.37 от ЗНЗ** / насърчаване на работодатели да наемат продължително безработни лица /.
- **По чл.41 от ЗНЗ** по договор с работодател.
- **По чл.46 от ЗНЗ.**
- **По чл.51 от ЗНЗ** /за наемане на безработни лица при непълно работно време/.
- **По чл.52 ал.1 от ЗНЗ** през месец януари е работило 1 лице с намалена трудоспособност. Преференциалната мярка се ползва от работодател от Община Белоградчик.
- **По чл.52 ал.2 от ЗНЗ** . През отчетния месец са работили 3 лица с трайно намалена работоспособност. **По чл.55 от ЗНЗ** през месец януари е работило едно лице освободено от МЛС . Мярката се ползва от работодател от община Чупрене .
- **По чл.55а от ЗНЗ. Квалификационна дейност-** През месец януари безработни от община Белоградчик са включени в курс за квалификация по НП”ОСПОЗ” за социални асистенти.
- **По проект “Гаранционен фонд за микрокредитиране”** са консултирани 14 лица.

Среден брой на наетия персонал в община Белоградчик по сектори и отрасли – 2000 г.

Таблица № 12

Сектори	Общо	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
Общо	1699	38	0	0	685	*	36	114	14	96	*	12	169	195	208
Обществен	1071	*	0	0	233	*	*	*	0	*	*	0	169	195	203
Частен	628	9	0	0	452	0	*	110	14	7	0	12	0	0	5

Среден брой на наетия персонал в община Белоградчик по сектори и отрасли – 2001 г.

Таблица № 13

Сектори	Общо	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
Общо	1663	27	0	0	624	*	93	100	16	91	*	15	112	183	195
Обществен	981	*	0	0	*	*	*	*	0	*	*	0	112	183	177
Частен	719	12	0	0	460	0	*	96	16	37	0	15	0	0	18

Среден брой на наетия персонал в община Белоградчик по сектори и отрасли – 2002 г.

Таблица № 14

Сектори	Общо	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
Общо	1179	67	0	0	432	*	94	137	31	98	*	11	134	185	201
Обществен	1060	*	0	0	*	*	*	*	0	*	*	0	134	185	179
Частен	719	25	0	0	423	0	14	132	31	44	0	11	0	0	21

Среден брой на наетия персонал в община Белоградчик по сектори и отрасли – 2003 г.

Таблица № 15

Сектори	Общо	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
Общо	2279	58	0	0	415	*	73	163	36	93	*	10	191	168	201
Обществени	1529	*	0	0	*	*	*	*	0	*	*	0	191	168	175
Частен	750	21	0	0	403	0	21	158	36	41	0	10	0	0	26

Таблица № 16

КОД	ОТРАСЪЛ
A	Селско, ловно и горско стопанство.
B	Рибно стопанство.
C	Добивна промишленост.
D	Преработваща промишленост.
E	Електроснабдяване.
F	Строителство.
G	Търговия.
H	Хотели и ресторанти.
I	Транспорт, складиране и съобщения.
J	Финансово посредничество.
K	Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност и бизнесуслуги.
L	Държавно управление и отбрана; задълж. общественно осигуряване.
M	Образование.
N	Хуманно здравеопазване и социални дейности.

2.2.3. Социална политика в областта на доходите

Политиката на доходите на домакинствата е важен социален индикатор за развитието на социалната политика в общината и съществен неин елемент.

В резултат на стопанската криза редица основни макроикономически фактори оказват силно рестриктивно влияние върху формирането на доходите на домакинствата. Това доведе до стесняване избора на потребление на стоки и услуги и до обедняване на населението. През годините на прехода към пазарна икономика се наблюдава намаляване на реалните доходи на домакинствата и ограничаване на тяхното потребление. Тенденциите в изменението на реалните доходи са различни за отделните социални групи. За голяма част от домакинствата в общината реалните доходи съществено намаляха, а за сравнително малка част от тях се наблюдава обратна тенденция – увеличаване на реалните им доходи. Наблюдава се и диференциация на доходите на домакинствата. За една част от тях, включваща деца, безработни, пенсионери, е особено тежко положението с доходите и потреблението на необходимите стоки и услуги. Задълбочаването на диференциацията на доходите на домакинствата в нашата община се определя от процеса на обедняване на населението.

На микроравнище при формиране доходите на домакинствата в община Белоградчик оказват влияние следните групи фактори:

- социално-демографски – изразяват влиянието на структурата на домакинствата: общ брой на членовете, брой на членовете под 16 години, брой на членовете в трудоспособна възраст и надтрудоспособна възраст, домакинства, включващи пенсионери и т.н.
- икономически фактори – свързани са с размера на доходите, които получават домакинствата в зависимост от източниците. Професионалният статус на членовете на домакинствата определя и различните видове източници, на базата на които се формира доходът.

- Социално-икономически фактори – отразяват влиянието на структурата на домакинствата при формиране на дохода на всеки член от тях. Размера на доходите се определя от степента на заетост на членовете на домакинствата.

Домакинствата в селата се състоят предимно от пенсионери, като голяма част от тях са самотни такива. Приходите се формират единствено от пенсиите.

Основните приходоизточници при формирането на доходите на домакинствата в града се формират на първо място от работна заплата, следват доходите от домашно стопанство, пенсиите и социалните помощи.

Основните критерии, определящи жизнения стандарт на населението, са равнището и структурата на потреблението. Групите разходи, свързани с потреблението на населението, са свързани предимно с жизненото оцеляване :

- храна;
- енергия за битови нужди;
- облекло, обувки и лични принадлежности;

Средна годишна работна заплата в община Белоградчик по сектори и отрасли – 2000 г.

Таблица № 17

Сектори	Общо	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
Общо	2041	1783	0	0	1596	*	1359	1368	1071	2820	*	1182	2734	2361	2044
Обществен	2313	*	0	0	1472	*	*	*	0	*	*	0	2734	2361	2075
Частен	1560	1523	0	0	1663	0	*	1257	1071	2106	0	1182	0	0	800

Средна годишна работна заплата в община Белоградчик по сектори и отрасли – 2001 г.

Таблица № 18

Сектори	Общо	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
Общо	2086	1164	0	0	1715	*	1695	1653	1000	2905	*	1712	3391	2372	2211
Обществен	2404	*	0	0	*	*	*	*	0	*	*	0	3391	2372	2290
Частен	1617	1108	0	0	1750	0	*	1294	1000	1290	0	1712	0	0	1444

Средна годишна работна заплата в община Белоградчик по сектори и отрасли – 2002 г.

Таблица № 19

Сектори	Общо	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
Общо	2264	2420	0	0	1850	*	1822	1956	1045	2827	*	2613	4013	2724	2553
Обществен	2637	*	0	0	*	*	*	*	0	*	*	0	4013	2724	2658
Частен	1702	1341	0	0	1840	0	1192	1551	1045	1281	0	2613	0	0	1686

Средна годишна работна заплата в община Белоградчик по сектори и отрасли – 2003 г.

Таблица № 20

Сектори	Общо	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
Общо	2165	2826	0	0	1703	*	2397	1676	1201	3335	*	2515	3926	3225	2991
Обществен	2420	*	0	0	*	*	*	*	0	*	*	0	3926	3225	3232
Частен	1634	1544	0	0	1680	0	1760	1480	1201	1773	0	2515	0	0	1411

* Конфиденциални данни.

2.3. Здравеопазване и социална политика

2.3.1. Здравно обслужване

Здравното обслужване на територията на Общината се осъществява от:

- Многопрофилна болница;
- Медицински център;
- Общопрактикуващи лекари;
- Център за спешна медицинска помощ;
- здравни кабинети, разкрити в училищата и детските заведения;
- Аптечно обслужване от една частна и една държавна аптека;
- Стоматологично обслужване.

МБАЛ “Белоградчик” ЕООД – гр. Белоградчик

Акредитационна оценка “Добра” с три звезди за срок от три години. Осреднения О.К на РЗОК за болницата е 0,03. Разполага 74 легла. Район на пряко обслужвано население: общини Белоградчик, Ружинци, Чупрене и Димово;

Брой “преминали болни”: 1999г. – 2 799 , 2000г. – 2 638, 2001г. – 2 480, 2002г. – 2 957.

Болницата разполага с терапевтично, педиатрично, хирургично, АГО, неврологично и физиотерапевтично отделения. Към нея функционират клинична лаборатория, рентгенов кабинет, болнична аптека и кухня. Средномесечно МБАЛ е с около 240 преминали болни с 1800 проведени леглодни.

Общия брой на наети по трудов договор е 114 – 19 лекари, 50 медицински специалисти и 45 друг персонал.

МБАЛ “Белоградчик” ЕООД – гр. Белоградчик разполага с 12 компютъра, 7 принтера, 1 копирна машина, интернет връзка, използва 12 операционни системи, 12 офис пакета и 3 програмни продукта. Служители, използващи компютър в работата си – 24 / 19,8% / към общия брой служители със ниско ниво на компютърна грамотност.

Стоматологичното обслужване се осъществява от 6 разкрити кабинета и 7 практикуващи стоматолога.

Здравните кабинети на територията на Община Белоградчик са 9 на брой и се обслужват от 12 медицински лица.

Таблица № 21

МБАЛ				МЦ				ЦСМП				ОПЛ			
бр	Ле-гла	Ле-кари	Ср. мед. Перс	бр	Ле-гла	Ле-кари	Ср. мед. Перс	бр	Ле-гла	Ле-кари	Ср. Мед. Перс	бр	Ле-гла	Ле-кари	Ср. Мед. Перс
1	74	20	54	1	-	4	-	1	-	6	6	-	-	4	6

За успешното осъществяване на здравното обслужване е необходимо сътрудничество по проблемите на здравето и обществен контрол над структурите и дейностите, имащи отношение към здравеопазването.

2.3.2. Социална политика:

Социалната политика на Община Белоградчик е съвкупност от регулиращи въздействия на администрацията с цел осигуряване на равенство и справедливост в рамките на икономическите й възможности при задоволяване на основните жизнени потребности на хората. Насочена е към регулиране на отношенията между отделните социални групи на територията на Община Белоградчик. Тя се основава на правнонормативни, икономически, психологически и други механизми за въздействие с оглед намаляване на социалното неравенство и преодоляване на възникнали социални конфликти.

В по-тесен смисъл, общинската социална политика е и средство за защита на хората при възникнали неблагоприятни жизнени ситуации.

Социалната политика на общината включва широк кръг елементи, между които се осъществяват социални взаимоотношения в резултат на редица фактори. Регулирането на тези взаимоотношения се осъществява както от система от държавни органи, така и от създадена организация на местно равнище.

Общинската социална политика се осъществява чрез функциониращите органи, като: териториални поделения на НОИ, Дирекция "Социално подпомагане, Дирекция Бюро по труда, общински служби и заведения за социално подпомагане.

Социалните услуги се основават на социалната работа и са насочени към подкрепа на подпомаганите лица за осъществяване на ежедневни дейности и социална интеграция. Подпомагат и разширяват възможностите на лицата да водят самостоятелен начин на живот.

Социалните услуги в общината са дейности за подпомагане на лица и семейства, които са затруднени или не са в състояние да задоволяват своите основни жизненоважни потребности. Те се извършват от общински заведения, които се финансират от общинския бюджет.

В зависимост от категорията социални услуги, на територията на Общината заведенията за социални услуги са разделени на две групи:

- **Социални услуги в обичайна домашна среда**

- *Домашен социален патронаж* – Това е форма за услуга по домовете на лица над 60-годишна възраст, инвалиди с определена първа или втора група инвалидност, деца инвалиди, затруднени самостоятелно или с помощта на близките си да организират обслужването си в дома. С предимство при приемането в домашния социален патронаж се ползват лицата над 75-годишна възраст, самотните и лицата с доходи до размера на социалната пенсия. ДСП се организира на база проучване на потребностите на лицата, нуждаещи се от тях. На включените в ДСП се осигурява доставка на храна в дома, наблюдение на здравословното състояние и съдействие за получаване на медицинска помощ и закупуване на лекарства. Освен това при тази форма се организира поддръжка на личната хигиена и хигиената в дома, снабдяване с отоплителни материали, покупки на хранителни продукти и други стоки от първа необходимост със средства на обслужваните, а също така и извършването на административни, финансови и правни услуги, помощ в общуването и в поддържането на социални контакти, развлечения и занимания в дома или извън него. На територията на Община Белоградчик ДСП е открит през 1978 г. Към настоящия момент капацитета на заведението е 120 места.
- *Социална трапезария* – открита е 2004г. за предоставяне на топла храна на преференциални цени. Закупен е автомобил за разкарване на храната по домовете на трудноподвижни и неподвижни лица и семейства с ниски доходи. Ползва се налична база на общината, създадена с финансовата помощ на Японското посолство. Капацитет 50 места. Записани към настоящия момент 50 столуващи, от които 14 са от селата - Чифлици и Гранитово. От столуващите 6 се хранят в трапезарията, а на 30 се разкарва храната по домовете.
- *Клуб на инвалида* – открит през 1994 г. Към момента в него членуват около 110 инвалида. Клубът се ръководи от организатор, който събира еднократно за годината символичен членски внос. Провеждат се отчетни събрания. Дейността на клуба се изразява в събирането на спонсорства в помощ на инвалидите, съдействие при изготвяне на документи на членуващите, организиране и честване на рождени дни.
- *Клуб на пенсионера* – открит през 1979 г. Ръководи се от уредник, който събира членски внос. В клуба членуват 86 души на пенсионна възраст. Дейността на клуба се състои в провеждането на занимателни игри, събеседване. Провеждат се отчетни

събрания и срещи с ръководството на общината, на които се поставят въпроси, касаещи членуващите.

- **Социални услуги извън обичайната домашна среда**

- Дом за възрастни с деменция

Открит през 1973 г. към настоящия момент е с капацитет 50 легла. Ръководи се от директор, който е пряко подчинен на кмета на Общината. През 2005 год. Фондация “БЕВА” и Община Белоградчик са спечелили проект “Реконструкция и рехабилитация на дом за възрастни хора с деменция – Салаш”на стойност 350 000 лева, който ще бъде реализиран през 2006 година. Проекта включва дейности по цялостна реконструкция на дома и привеждането му към европейските стандарти за изграждане на такъв тип социални заведения.

Таблица № 22

Социални услуги в обичайна домашна среда						Социални услуги извън обичайна дом.среда				
Социални услуги в обичайна домашна среда						Социални услуги извън обичайна дом.среда				
ДСП			Соц.трапезария			Клуб на инвалида		ДВД		
Брой	Капац.	Перс.	Брой	Кап.	Перс.	Брой		Брой	Капац.	Перс.
1	120	13	1	50	2	1		1	50	23

Социалните помощи за нуждаещите се осъществява от Дирекция социално подпомагане. Заведенията за социални услуги се финансират от общинския бюджет.

При сегашното данъчно законодателство у нас, няма създадени достатъчно стимули за дейности на нестопански организации по предоставянето на социални услуги.

2.4. Образование

Общинската образователна система се състои от следните звена:

- **Предучилищни заведения** – ОДЗ “Иглика” гр. Белоградчик (с една полудневна група с.Рабиша);
- **Училища** – СОУ “Хр.Ботев”, ПГ “А.С.Попов”, НУ “В.Левски”, намиращи се в гр.Белоградчик и ОУ “В.Априлов” с.Рабиша;
- **Обслужващо звено** – Детски комплекс и др.

2.4.1. Предучилищни заведения

- **Обединено детско заведение “Иглика”**

Настанените деца в детската градина са 151 по списъчен състав, разпределени в шест групи, пет в централната сграда, една в сградата на Детска ясла и една полудневна – с.Рабиша. Персоналът се състои от 25 човека, от които 13 – педагози (6 -магистър, 7 -специалист).

През м.декември 1998 г. ОДЗ “Иглика” е одобрена и включена в програмата “Стъпка по стъпка” на фондация “Отворено общество”. Това е второто предучилищно заведение по тази програма на територията на Област Видин.

Разходите по обучението на учителите (петдневни тренинги на всеки на три месеца), изцяло са поети от фондацията. Оформянето интериора на помещенията и закопуването на

дидактическите материали е съобразено с изискванията на програмата. Със съдействието на Общината се направи ремонт на фасадите на двете сгради в града.

В град Белоградчик има една яслена група – 18 деца, за която се грижат две медицински сестри.

Таблица № 23

	1995г.	2005г.
Брой групи в града	9	5
Брой групи в селата	2	1
Брой деца	238	151
Брой педагогически персонал	24	13
Брой непедagogически персонал	28	12

• **Начално училище “Васил Левски”**

В училището се обучават 238 ученика, разпределени в 11 паралелки:

- 1 подготвителен клас;
- 2 паралелки I клас;
- 2 паралелки II клас;
- 3 паралелки III клас;
- 3 паралелки IV клас

Средната пълняемост на паралелките е 21 деца.

Общия брой на персонала – непедagogически 6 и педагози 16, в т.ч. с образователна степен: “магистър” – 11, “бакалавър” – 2, “специалист” – 3 бр. Всичките педагози са правоспособни за началната степен на обучение. Водени от интереса на учениците и програмата на МОН в училището се предвижда организиране на групи за СИП – “Математика”, “Английски език”, “Изобразително изкуство”, “Български език и литература” и “Екология”. Организиран са и следните извънкласни дейности за сборни групи:

1. вокална група;
2. секция футбол;
3. секция шах;
4. библиотека.

Таблица № 24

	1995г.	2005г.
Брой ученици в училището	390	238
Брой паралелки	18	11
Брой педагогически персонал	25	16
Брой непедagogически персонал	7	6

• **Основно училище “Васил Априлов” – с. Рабиша**

В училището учат 56 ученика, разпределени в 4 поднормативни паралелки от по 2 слети класа. I – III клас – 16 ученика, II-IV – 18 ученика, V – VIII клас – 12 ученика, V- - VII клас – 10 ученика, за което е необходимо решение на ОбС. Училището разполага с общежитие, в което живеят 24 деца от селата Раяновци, Ошане, Струин дол, Вещица, Салаш, Стакевци и от гр. Белоградчик.

В училището има 8 педагози, от които с образователна степен:

- “магистър” – 5;
- “специалист” – 3.

Таблица № 25

	1995г.	2005г.

Брой ученици в училището	70	56
Брой паралелки	6	4
Брой педагогически персонал	14	8
Брой непедагогически персонал	6	-

• **Средно образователно училище “Христо Ботев”**

В училището учат 401 ученика, разпределени в 18 паралелки. Средната пълняемост на паралелките е 22 ученика.

Квалификационния състав на учителската колегия отговаря на изискванията за съответната училищна степен. От 33 учители, 30 са “Магистър”/ от които 8 с ПКС/ и 3 “Специалист”. Училището се обслужва от 8 души непедагогически персонал.

До настоящия момент обучението в училището е непрофилирано. Учениците от гимназиалния курс се насочват към задължителноизбираеми учебни предмети, по желание.

В училището има и модерно оборудван компютърен кабинет с достъп до “Интернет” чрез сателитна връзка.

Таблица № 26

	1995 г.	2005 г.
Брой ученици в училището	500	401
Брой паралелки	24	18
Брой педагогически персонал	45	33
Брой непедагогически персонал	13	8

• **Професионална гимназия “А. С. Попов”**

В училището учат 111 ученика, разпределени в 5 паралелки със следните специалности: ”Промислена естетика и дизайн в електрониката”- ½ паралелка, “Съобщителна техника” – ½ паралелка, “Телекомуникационна техника” – 1 паралелка, “Организация и управление на туризма” – 3 паралелки. Средната пълняемост на паралелките е 22 ученика.

В училището работят общо 11 педагози, от които 10 със степен “магистър” и 1 “специалист”, външни лектори – 5 със степен “магистър”. Непедагогически персонал – 5 броя.

Таблица № 27

	1995 г.	2005 г.
Брой ученици в училището	184	111
Брой паралелки	11	5
Брой педагогически персонал	15	11
Брой непедагогически персонал	14	5

Във връзка с гореизложеното, като приоритетни задачи за развитие и усъвършенстване на образованието на територията на Община Белоградчик се очертават:

- Привличане и задържане на децата в училище;
- Рационализиране на училищната мрежа на общообразователните училища, обслужващите звена и детски градини;
- Запазване и утвърждаване на развитието на всички училища на територията на общината;
- Повишаване на възпитателната роля на просветните институции-училища и детски градини с цел насочено усвояване на социални знания и умения, за отстояване правата, изпълнение на задълженията и поемане на отговорности от учащите се, като членове на обществото;
- Оптимизиране на ръководния екип в системата на средното образование;

- Подобряване качеството на обучение по ЗИП и СИП, като на всеки учител се предоставя възможност да избира учебници, учебно-помощна и друга литература и да разработва своя стратегия за успешна образователна дейност, поемайки отговорност за качеството на образователния резултат;
- Засилване контактите на училищата, обслужващите звена и детските градини със законни български и чуждестранни неправителствени организации, с цел спонсорирането им от тях, както и осигуряване на безплатно столово хранене и лекарствени средства за деца и сираци, полусираци и деца със социално слаби родители.

3. Техническа инфраструктура

3.1. Водоснабдителни мрежи

В Община Белоградчик има водоснабдителна система, която включва планински речни водохващания и почти изцяло гравитачни мрежи. Водоизточниците са река Чупренска, река Реплянска /за водохващане Репляна – Чупрене/ и река Стакевска за водохващане от Стакевския балкан

В общината само с.Сливовник не е водоснабдено. В него живеят 34 души.

Водопроводните мрежи (външни и вътрешни) са крайно остарели и амортизирани. Изпълнени са от азбестоциментови тръби преди повече от 35 години. Само 18 км. от довеждащия водопровод от Стакевския балкан до гр. Белоградчик е от стоманени тръби, изпълнен през 1989 година. От водоснабдителна група Репляна – Чупрене са водоснабдени освен община Белоградчик и общините Чупрене и част от Ружинци и Димово, общо 18 населени места. Дължината на водопровода е 185 км., от които 82 км.външни водопроводи и 103 км.вътрешна мрежа. Само за община Белоградчик тя е съответно 109,7 км. общо, от които 46 км. външни /довеждащи/ водопроводи и 63,7 км. вътрешна мрежа.

Дължината на водопровода от Стакевския балкан е 21 км. довеждащ водопровод.

Пречиствателни станции за питейна вода няма. Има изградени само утаители и хлораторни на водопроводите след водохващанията на р.Чупренска и р.Стакевска.

Водата от водохващане Репляна – Чупрене често пъти по показател “мътност” не отговаря на БДС “Вода за пиене”.

Необходимо е да се изготви проект и изгради пречиствателна станция за питейната вода.

Непрекъснато стават аварии и по довеждащите водопроводи и по водопроводните мрежи в населените места. Загубите на питейна вода са значителни. При отстраняването на аварията в града и селата се руши уличната настилка. Реализират се големи загуби на питейна вода. **Външните /довеждащи/ водопроводи и вътрешната водопроводна мрежа в града и селата се нуждаят от реконструкция, състояща се в подмяна на етернитовите тръби с нови полиетиленови тръби.**

3.2. Мрежи и системи за отпадни води

Канализационна мрежа има изградена само в град Белоградчик и частично в с. Рабиша. Изградената градска канализация се зауства в два дола, единият в регулационните граници, а другият на самата регулация. През 2004, 2005 год. се изграждат колекторите на градската канализация, които отвеждат отпадните води извън регулационните граници на града, към мястото на бъдеща пречиствателна станция за отпадни води.

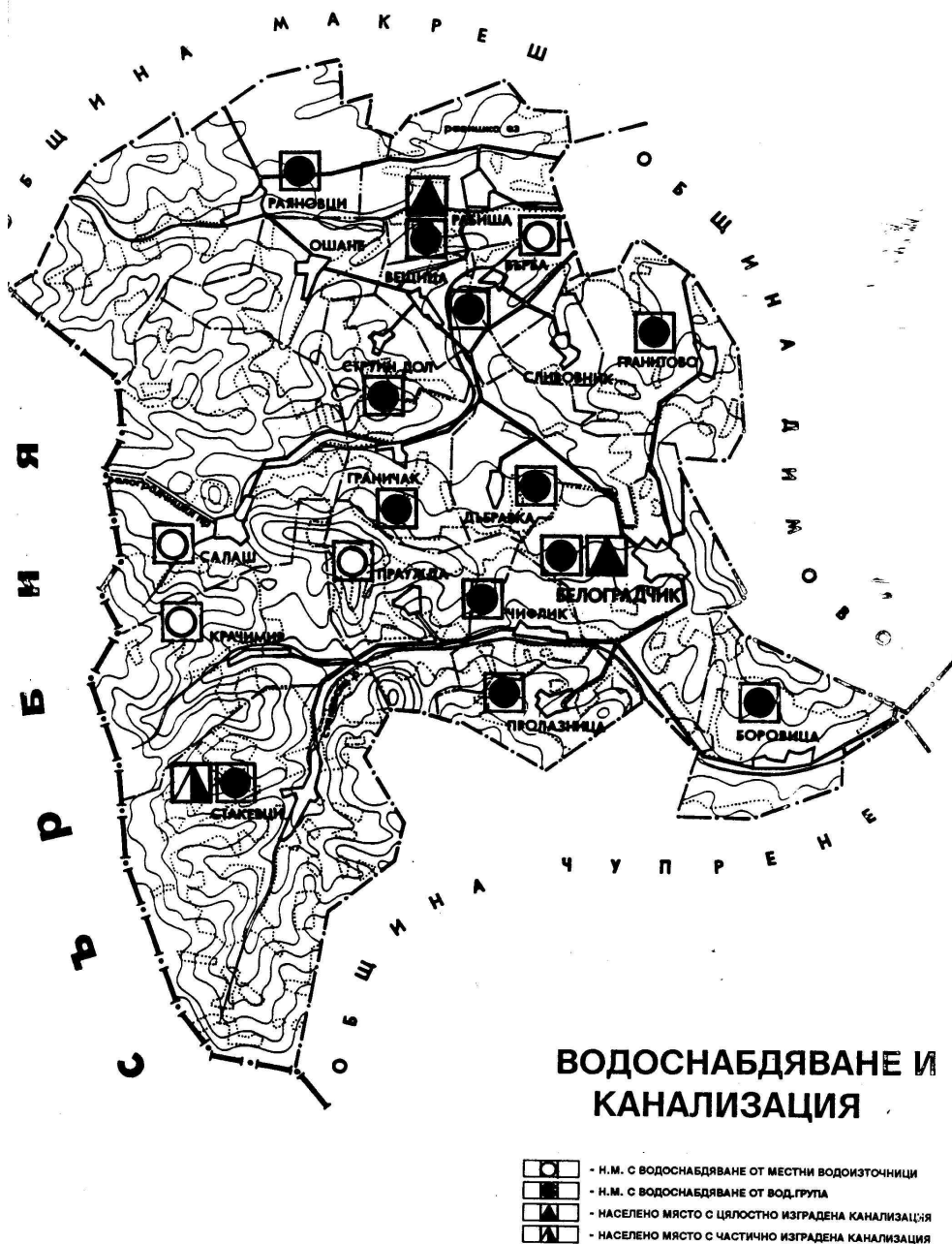
Отпадните води на този етап са предимно битови. В града няма развита промишленост. Телефонния завод, който работи с много малък капацитет има изградена собствена пречиствателна станция.

Водите от колекторите на градската канализация се заустват в дол /бившата градска река/, след което свободно се изливат в язовир "Дъбравка". Язовира е изграждан преди 40 години от АПК за напояване и след отпадане на нуждата като такъв е бракуван. В момента е общинска собственост.

Необходимо е изготвяне на проект и изграждане на пречиствателна станция за отпадните води на града.

Водопроводната и канализационна мрежа се експлоатира от район Белоградчик на "ВиК ЕООД" – Видин

Фигура № 4

3.3. Хидромелиорации

През 80-те години на XX век в Община Белоградчик са изградени напоителни системи от Рабишкото езеро и язовирите при с.Раяновци, Ошане. Също язовирите при с.Салаш и с.Дъбравка.

Към настоящия момент напоителните системи са унищожени и не функционират.

3.4. Транспортни мрежи

Белоградчишката община е с ниска транспортна съоръженост. Тя се обслужва единствено чрез автомобилен транспорт, ползващ пътна мрежа от по-голяма част са републикански /третокласни/ и по-малка част са общински /четвъртокласни/ пътища. Дължината на републиканските пътища е 86,36 км, а на общинските 55,24 км. В непосредствена близост до територията на града преминава траневропейския път Е-79, който осигурява главна пътна връзка с останалите части на страната.

Състоянието на пътната мрежа се характеризира с **малка ширина на настилката, липса на банкети, тежки ситуационни геометрични елементи, стари съоръжения с недостатъчна ширина, неподдържана и много лошо състояние настилка.**

Достъпът до общината и гр.Белоградчик с ж.п.транспорт е също ограничен чрез гара Орещец (свързана с гр.Белоградчик чрез 11 км път). Допълнителни затруднения за удобна връзка на гр.Белоградчик с гарата създават теренните особености, най-вече през зимата.

Откриването на нов граничен контролно-пропускателен пункт при Белоградчишкия проход до с.Салаш ще има осезателен социален ефект и ще стимулира икономическите и туристически връзки със съседните страни.

Съществуващата пътна мрежа в община Белоградчик се нуждае от **модернизиране, реконструкция и ново строителство с цел осигуряване на кратки по време и разстояние връзки между Белоградчик, населените места и туристическите обекти в общината.**

3.5. Енергийни мрежи и системи

Община Белоградчик е захранена от републиканската електро енергийна система с две районни подстанции 110/20 кV. В района липсват електропроизводствени мощности. Неелектрифицирани населени места няма. Електрозахранването е изпълнено въздушно с електропроводи 20 кV и трафопостове 20/0,4 кV. Мрежата НН е почти изцяло въздушна. В населените места е изградено улично осветление. Голяма част от уличните осветителни нела в града и част от селата са подменени с енергоспестяващи. Състоянието на съоръженията обаче не отговаря на изискванията за сигурно и качествено електрозахранване. **Мрежата НН е амортизирана със сечения на проводниците, които не отговарят на съществуващото натоварване и големи загуби на напрежение и енергия, което води до некачествено електрозахранване и висока аварийност. Изграденото външно осветление е недостатъчно и в доста лошо състояние. Същото се поддържа от местното "Електроснабдяване", а изразходваната електрическа енергия се заплаща от общината. От 2001 година започна поетапна подмяна на уличните осветителни тела в града и селата с енергоспестяващи. По-лошо е положението с осветлението на скалите и крепостта "Калето". Голяма част от кабелите липсват. Възстановено е осветлението само на крепостта.**

3.6. Комуникации

- **Телекомуникации**

Телефонните, телексни и телефаксни услуги се осъществяват от три аналогови АТЦ намиращи се в гр.Белоградчик, с. Стакевци и с. Рабиша. Същите обслужват и селата намиращи се около тях. Общият брой телефонни постове в общината е около 3700, като се доближава до максималният брой, който може да бъде обслужван от съществуващите централи.

С изключение на няколко гранични села, територията на цялата община има покритие на действащите в момента два национални мобилни оператора – М-тел и Глобал.

- **Радиотелевизионно покритие**

Общината е покрита с качествен радио и телевизионен сигнал. До гр. Белоградчик е изградена една от най-големите в страната радио релейна и телевизионна кула. До селата Стакевци, Салаш и Ошане има изградени ретранслатори. Цялостното състояние на общината по отношение обслужването ѝ с радио-телевизионен сигнал може да се окачестви като добро.

Достъп до кабелна телевизия има само в общинският център – гр. Белоградчик.

- **Достъп до интернет**

Главен интернет доставчик на територията на общината е БТК. През 2005 година е открит **і – център**, в който се предлагат редица услуги. През 2004 година фирма “BG NET” започна да предоставя достъп до кабелен интернет с по-добро качество на връзката и значително по-висока скорост. По този начин се повиши качеството на този вид комуникации в общината.

3.7. Дена за отпадъци

На територията на Община Белоградчик се експлоатира единствено депото за битови и строителни отпадъци в местността “Фусино селище” в землището на с. Дъбравка, на 4 км от гр. Белоградчик. Депото функционира повече от 25 години и вече е достигнало 1/3 от проектният си капацитет. Депото не отговаря на съвременните нормативни изисквания за изграждане и експлоатация на този вид съоразения и се предвижда до края на 2009 година да бъде закрито, след въвеждане в експлоатация на ново регионално депо за битови отпадъци – Видин. Има изготвен “**План за привеждане на действащото в Община Белоградчик депо за битови и строителни отпадъци в съответствие с нормативните изисквания**”, който е утвърден от РИОСВ – Монтана с Протокол № 22 / 11. 05. 2005 год. Планът включва конкретни мерки за предотвратяване на замърсяването до периода на закриване, провеждане на процедура по закриване и рекултивиране на депото и дейности за осъществяване на следексплоатационен мониторинг на закритото съоразение.

4. Урбанизация

Община Белоградчик заема територия от 409 026 дка / 409 км² /. Общата територия включва :

- 203 308 дка земеделски територии / 49.7 % / ;
- 194 494 дка горски територии / 47.5 % / ;
- 1 115 дка територии на транспортната и техническа инфраструктура / 0.3 % / ;
- 10 109 дка населени места и други урбанизирани територии / 2.5 % / .

Тази територия е разделена на 18 землища, в съответствие с броя на населените места. Най-големи землища имат селата Стакевци, Салаш и Раяновци – съответно 71.8 км², 49.7

км² и 48.5 км². Шест населени места имат землища над 20 км² : Крачимир – 25.7 ; Рабиша – 24.5 ; Праужда - 23.6 ; Гранитово – 22.5 ; Белоградчик – 22.1 и Боровица – 21.7 .

4.1. Техническа инфраструктура

Най-високо усвоената територия на общината, като съотношение на територията на населените места и изградените пътни мрежи към общата територия на землището, са землищата на гр. Белоградчик и с. Чифлик / съответно 7.35 и 7.17 % /. Следващи са териториите на землищата на селата Върба, Вещица и Дъбравка / съответно 4.99, 4.48 и 4.38 % / . Сравнително висок е този процент за землищата на селата Рабиша, Боровица, Граничак, Раяновци и Гранитово. Може да се отбележи, че усвояването на територията е сравнително силно около общинския център и намалява към периферията.

Пътната мрежа в общината е с дължина 141.6 км и се състои от третокласни / 86.4 км – 61 % / и общински / 55.2 км – 39 % / пътища. Степента на изграденост на пътната мрежа е 346.2 км / 1 000 км², което е повече от този показател за северозападна България / 319.4 км / 1 000 км² / и средно за страната / 336.0 км / 1 000 км² /. Настилката на пътищата е 100 % асфалтова, но в много лошо състояние. Всички населени места са електрифицирани. Водоснабдени са 17 населени места. Без централно водоснабдяване е с. Сливовник.

Оформени производствени територии в селищата на общината няма, с изключение на гр. Белоградчик, който има три промишлени зони с обща площ 245 дка или 15 % от територията на града. В няколко села / Рабиша, Раяновци, Стакевци, Боровица / има територии на единични промишлени предприятия с обща площ около 100 – 120 дка. Състоянието на тези територии общо взето не е добро с някои изключения.

Политиката на тяхното бъдещо развитие, би трябвало да се насочи, при подходящи условия, към тяхното реструктуриране и обновяване, в т.ч. и освобождаване на части от тях за други градски нужди като озеленяване и обществено обслужване.

4.2. Население

На територията на общината са разположени 18 населени места, от които 1 град. Освен тях съществува една вилна зона и няколко махали. Най-голямото населено място естествено е общинският център – гр. Белоградчик, с население към 2005 година 6 120 души. Три от селата са с население над 200 жители – Рабиша / 384 /, Стакевци / 259 / и Салаш / 258 / ; пет села са между 100 и 200 жители – Боровица / 196 /, Раяновци / 152 /, Чифлик / 132 /, Праужда / 108 / и Дъбравка / 102 / ; останалите села са под 100 жители, като най-малките са Граничак / 19 / и Пролазница / 17 /.

Характерно за развитието на процеса на урбанизация на общината е, че той протича много бурно до осемдесетте години на двадесетия век и почти замира в последните 20 –25 години.

До 1985 – 1995 година населението на града стремително нараства, за сметка на населението в селата, като достига до 7 000 души. През годините 55 –95 увеличението на града е със среден темп над 20 % на десет години, какъвто е и средения темп намалението на селата. Съотношението градско – селско население съответно се променя бързо в този период, като от 15 / 85 % през тридесетте години, около 1970 година то вече е 50 / 50 %. През 1995 година това съотношение е 71.4 / 28.6 % / средно за страната 67.8 / 32.2 % /, през 2003 година – 74.1 / 25.9 % / средно за страната 69.8 / 30.2 % /, а през 2005 година – 75.1 / 24.9 % /.

В същото време общият брой на населението в общината отпелязва бавно намаление, като до 1985 година то е равномерно с около 5 – 10 % на 10 години, като достига 11 000 души. В периода 1985 – 1995 година намалението вече е над 12 %. В периода 1995 – 2005 година намалението е над 15 %, а средно-годишното намаление за последните 10 години е около 1.7 %, при средно за страната – 0.73 %. Това показва темп на намаление 2.5 пъти по бърз от този за страната.

Гъстотата на населението на територията на общината през годините също е променлива : за 1995 г. – 23.6 жит / км² / средно за страната – 75.5 жит / км² / ; за 2003 г. – 20.6 жит / км² / средно за страната – 70.3 жит / км² / ; за 2005 г. – 19.9 жит / км².. Ясно се вижда, че гъстотата на населението в общината е почти 3.5 пъти по малка от средната за страната.

Най-гъсто населено естествено е землището на гр. Белоградчик. Средната гъстота на землищата на селата е 4.2 жители на км².. Над 10 жители на км² е гъстотата за землищата на с. Рабиша и с. Чифлик / съответно 15.6 и 13.9 /. Землищата на селата Боровица, Вещица, Дъбравка и Салаш са с над 5 жители на км² / съответно 9.0, 7.0, 6.0 и 5.2 /. За землищата на Сливовник, Ошане, Праужда и Върба този показател е над 4 жители на км² / съответно 4.9, 4.7, 4.6 и 4.1 /. Останалите землища са под 4 жители на км².. Отново може да се отбележи по-силно групиране около общинския център и намаляване към периферията.

Ако се погледне отношението между броя на жителите и територията на населеното място, също може да се отбележат някои особености. Пак естествено най-гъсто е населен града. За селата този показател е средно 214 жители на км² от населеното място. Гъстотата на населението в населените места е далеч над средния показател за две от селата – с. Рабиша / 440 / и Стакевци / 433 /. Пет села са над и около средния показател – с. Праужда / 332 /, с. Салаш / 281 /, с. Ошане / 278 /, с. Боровица / 272 / и с. Крачимир / 240 /.

4.3. Жилищен фонд

Изградеността на жилищния фонд е един от показателите определящ степента на урбанизация.

Анализирайки общите данните за общината и сравнявайки ги със средните за страната и бившата област Монтана / за последната година за която имаме пълни данни – 1995 / може да се отбележат няколко момента :

- в общината едно жилище се обитава от двама обитатели, докато в областта от 2.5, а в страната от 3 обитатели
- докато броя на масивните жилища на обитател е равен с тези за областта и страната, по-висок е броя на паянтовите жилища на обитател
- броят на частните жилища на обитател е с около 20 % по-висок от този за областта и страната
- площта на жилищата и чистата жилищна площ на обитател са с 15 % по-високи от тези за областта и с 22 – 25 % по-високи от тези за страната
- средната общо застроена площ и средната застроена чиста жилищна площ на едно жилище са почти равни с тези за областта и страната

Ако се погледнат същите показатели за града, трябва да се отбележи, че те са по-лоши от средните за областта и страната, с изключение на показателите за застроена площ, които са с около 15 % по-високи. За селата ситуацията е обратна.

Може твърдо да се каже, че всичко това е резултат от ускорената урбанизация в общината в периода 1985 – 1995 година.

Забележка : Всички изнесени по-горе данни са подробно изписани в Таблици №№ 28, 29, 30 и 31.

ДИНАМИКА НА НАСЕЛЕНИЕТО - ОБЩИНА БЕЛОГРАДЧИК - 1934 - 2005 ГОДИНИ

		1934	1946	1956	1965	1975	1985	1992	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1.	БЕЛОГРАДЧИК	1 923	2 192	3 444	5 178	6 898	7 205	6 635	7 019	6 902	6 764	6 678	6 551	6 405	6 359	6 296	6 309	6 253	6 197	6 122
	% НА ГОД. НАМАЛ.		-13,99	-57,12	-50,35	-33,22	-4,45	7,91	-5,79	1,67	2,00	1,27	1,91	2,23	0,72	0,99	-0,21	0,88	0,90	1,21
							СПРЯМО 1985 Г.			4,21							СПРЯМО 1995 Г.			11,31
2.	РАБИША	1 296	1 286	1 173	1 026	880	712	616	503	494	488	475	454	438	435	415	419	380	376	384
3.	СТАКЕВЦИ	1 827	1 769	1 552	1 194	848	533	442	406	412	405	398	376	348	336	320	306	300	288	259
4.	САЛАШ	1 460	1 293	1 117	895	600	467	379	293	282	319	337	316	305	285	282	268	258	253	258
5.	БОРОВИЦА	776	790	663	538	357	294	263	210	229	224	216	212	203	209	224	218	211	204	196
6.	РАЯНОВЦИ	1 306	1 367	1 125	793	573	365	318	251	245	226	220	207	198	202	199	187	175	165	152
7.	ЧИФЛИК	493	490	429	362	203	197	156	131	138	138	137	134	136	130	136	140	137	139	132
8.	ПРАУЖДА	796	726	612	443	303	196	153	127	140	140	133	129	127	133	133	128	122	117	108
9.	ДЪБРАВКА	736	703	577	414	252	193	167	155	150	160	163	151	145	129	122	119	114	106	102
10.	ОШАНЕ	626	695	576	404	275	174	154	109	113	111	113	108	105	120	114	109	103	97	89
11.	ГРАНИТОВО	884	795	609	461	306	193	195	134	163	157	148	136	129	122	116	107	99	94	88
12.	ВЕЩИЦА	485	456	332	240	178	147	94	84	88	103	102	102	94	90	85	86	80	76	71
13.	КРАЧИМИР	302	308	266	191	128	95	79	58	72	72	71	69	67	60	57	51	46	43	37
14.	СТРУИН ДОЛ	387	330	242	150	115	78	54	47	48	51	53	49	45	37	33	34	42	40	37
15.	СЛИВОВНИК	260	267	173	118	73	35	54	48	49	51	48	44	43	40	41	39	36	34	33
16.	ВЪРБА	325	321	247	137	85	58	58	50	49	58	53	47	45	41	40	41	36	33	32
17.	ГРАНИЧАК	330	307	241	142	88	74	58	47	49	40	38	35	33	32	31	28	23	21	19
18.	ПРОЛАЗНИЦА	420	418	272	176	93	56	46	38	37	35	33	31	30	28	28	24	22	18	17
	ОБЩО	14 632	14 499	13 593	12 812	12 222	11 068	9 929	9 704	9 666	9 545	9 413	9 149	8 893	8 785	8 668	8 608	8 434	8 296	8 147
	% НА ГОД. НАМАЛ.		0,91	6,25	5,75	4,60	9,44	10,29	2,26	0,40	1,25	1,38	2,80	2,80	1,21	1,33	0,69	2,02	1,64	1,79
							СПРЯМО 1985 Г.			12,66							СПРЯМО 1995 Г.			15,71
	В Т.Ч. СЕЛСКО	12 709	12 307	10 149	7 634	5 324	3 863	3 294	2 685	2 764	2 781	2 735	2 599	2 489	2 427	2 373	2 300	2 181	2 099	2 026
	В % ОТ ОБЩОТО	86,9	84,9	74,7	59,6	43,6	34,9	33,2	27,7	28,6	29,1	29,1	28,4	28,0	27,6	27,4	26,7	25,9	25,3	24,9
	% НА ГОД. НАМАЛ.		2,27	12,04	20,20	26,89	19,88	4,94	16,59	-3,34	-1,90	0,27	2,25	1,48	1,29	0,90	2,41	3,19	2,15	1,76
							СПРЯМО 1985 Г.			18,07							СПРЯМО 1995 Г.			13,05
	СТЕПЕН НА УРБАНИЗАЦИЯ	13,1	15,1	25,3	40,4	56,4	65,1	66,8	72,3	71,4	70,9	70,9	71,6	72,0	72,4	72,6	73,3	74,1	74,7	75,1

ДИНАМИКА НА НАСЕЛЕНИЕТО - ОБЩИНА БЕЛОГРАДЧИК - 1994 - 2005 ГОДИНИ

	1994	1995	04.96.	07.96.	10.96.	01.97.	10.97.	01.98.	07.98.	01.99.	08.99.	02.00.	08.00.	01.01.	07.01.	02.02.	07.02.	02.03.	07.03.	02.04.	08.04.	02.05.	09.05.
БЕЛОГРАДЧИК	7 019	6 902	6 814	6 750	6 727	6 724	6 632	6 578	6 523	6 436	6 373	6 342	6 375	6 324	6 267	6 326	6 291	6 271	6 235	6 176	6 217	6 162	6 081
% НА НАМАЛЕНИЕ		1,67	1,27	0,94	0,34	0,04	1,37	0,81	0,84	1,33	0,98	0,49	-0,52	0,80	0,90	-0,94	0,55	0,32	0,57	0,95	-0,66	0,88	1,31
БОРОВИЦА	210	229	226	232	214	214	217	216	207	205	201	206	211	222	225	220	215	214	208	208	199	200	192
ВЕЩИЦА	84	88	102	106	102	102	102	100	104	94	94	92	87	84	86	86	85	83	77	76	75	72	70
ВЪРБА	50	49	60	57	56	56	49	47	46	45	45	43	39	39	40	41	40	36	35	34	32	31	32
ГРАНИТОВО	134	163	164	156	152	152	144	138	134	131	126	123	121	115	117	106	107	102	96	95	92	90	86
ГРАНИЧАК	47	49	41	41	39	39	36	35	35	33	33	33	31	30	31	29	27	24	22	21	20	19	19
ДЪБРАВКА	155	150	149	163	167	167	158	154	148	145	144	133	125	123	120	119	119	115	113	109	102	102	102
КРАЧИМИР	58	72	70	73	73	73	69	69	69	68	65	62	57	57	57	53	49	46	46	44	41	39	35
ОШАНЕ	109	113	110	109	113	113	113	110	106	106	103	120	119	113	114	111	106	103	103	98	95	90	88
ПРАЗУЖДА	127	140	146	141	132	132	133	128	129	125	128	130	135	134	132	129	127	124	119	120	114	108	108
ПРОЛАЗНИЦА	38	37	37	35	34	34	32	32	30	30	29	28	28	27	28	24	23	22	21	19	17	17	17
РАБИША	503	494	487	492	486	485	465	461	446	442	434	441	429	415	415	441	396	385	374	368	384	394	374
РАЯНОВЦИ	251	245	234	225	219	219	220	212	202	199	197	197	206	203	195	188	185	175	175	169	160	156	148
САЛАШ	293	282	282	335	340	340	333	321	311	313	297	291	279	283	281	271	265	264	252	250	255	261	255
СЛИВОВНИК	48	49	50	54	50	50	46	44	43	43	43	40	40	40	42	40	38	37	35	34	34	34	32
СТАКЕВЦИ	406	412	396	414	404	404	392	384	368	353	342	342	330	320	319	312	300	296	303	294	282	266	252
СТРУИН ДОЛ	47	48	48	53	53	53	53	50	47	45	44	39	35	33	32	32	36	39	44	40	39	39	34
ЧИФЛИК	131	138	141	140	134	134	139	136	132	134	137	132	128	132	140	142	138	135	138	140	137	134	130
ОБЩО	9 710	9 662	9 558	9 577	9 495	9 491	9 334	9 216	9 081	8 948	8 836	8 794	8 774	8 695	8 642	8 669	8 548	8 471	8 397	8 296	8 294	8 215	8 056
В Т.Ч. СЕЛСКО	2 691	2 760	2 744	2 827	2 768	2 767	2 702	2 638	2 558	2 512	2 463	2 452	2 399	2 371	2 375	2 343	2 257	2 200	2 162	2 120	2 077	2 053	1 975
В % ОТ ОБЩОТО	27,7	28,6	28,7	29,5	29,2	29,2	29,0	28,6	28,2	28,1	27,9	27,9	27,3	27,3	27,5	27,0	26,4	26,0	25,7	25,6	25,0	25,0	24,5
% НА НАМАЛЕНИЕ		-3,0 6	-0,52	-2,81	1,23	0,00	0,70	1,13	1,59	0,32	0,72	-0,04	1,94	0,29	-0,79	1,65	2,32	1,61	0,89	0,74	1,99	0,22	1,88
СТЕПЕН НА УРБАНИЗАЦИЯ	72,3	71,4	71,3	70,5	70,8	70,8	71,0	71,4	71,8	71,9	72,1	72,1	72,7	72,7	72,5	73,0	73,6	74,0	74,3	74,4	75,0	75,0	75,5

ГЪСТОТА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ЗЕМЛИЩА И НАСЕЛЕНИ МЕСТА - УПЛЪТНЯВАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА

	ТЕРИТОРИЯ НА ЗЕМЛИ- ЩЕТО - ДКА	ТЕРИТОРИЯ НАСЕЛЕНИ МЕСТА - ДКА	1995			2000			2003			2005			
			ЖИТЕЛИ БР	ЖИТЕЛИ НА КМ2 ОТ ЗЕМЛ.	ЖИТЕЛИ НА КМ2 ОТ Н.М.	ЖИТЕЛИ БР	ЖИТЕЛИ НА КМ2 ОТ ЗЕМЛ.	ЖИТЕЛИ НА КМ2 ОТ Н.М.	ЖИТЕЛИ БР	ЖИТЕЛИ НА КМ2 ОТ ЗЕМЛ.	ЖИТЕЛИ НА КМ2 ОТ Н.М.	ЖИТЕЛИ БР	ЖИТЕЛИ НА КМ2 ОТ ЗЕМЛ.	ЖИТЕЛИ НА КМ2 ОТ Н.М.	
1.	БЕЛОГРАДЧИ К	22 096	1 596	6 902	312	4 325	6 359	288	3 984	6 253	283	3 918	6 122	277	3 836
2.	РАБИША	24 548	872	494	20,1	567	435	17,7	499	380	15,5	435	384	15,6	440
3.	ЧИФЛИК	9 515	646	138	14,5	214	130	13,7	201	137	14,3	211	132	13,9	204
4.	БОРОВИЦА	21 659	720	229	10,6	318	209	9,6	290	211	9,7	293	196	9,0	272
5.	ВЕЩИЦА	10 105	369	88	8,7	238	90	8,9	243	80	7,9	217	71	7,0	192
6.	ДЪБРАВКА	16 951	584	150	8,8	257	129	7,6	221	114	6,7	195	102	6,0	175
7.	САЛАШ	49 670	918	282	5,7	307	285	5,7	310	258	5,2	281	258	5,2	281
8.	СЛИВОВНИК	6 719	188	49	7,3	261	40	6,0	213	36	5,4	191	33	4,9	176
9.	ОШАНЕ	19 059	320	113	5,9	353	120	6,3	373	103	5,4	322	89	4,7	278
10.	ПРАУЖДА	23 585	325	140	5,9	431	133	5,6	408	122	5,2	374	108	4,6	332
11.	ВЪРБА	7 755	314	49	6,3	156	41	5,3	131	36	4,6	113	32	4,1	100
12.	ГРАНИТОВО	22 520	532	163	7,2	306	122	5,4	229	99	4,4	186	88	3,9	165
13.	СТАКЕВЦИ	71 812	598	412	5,7	689	336	4,7	562	300	4,2	501	259	3,6	433
14.	СТРУИН ДОЛ	10 232	183	48	4,7	262	37	3,6	202	42	4,1	227	37	3,6	199
15.	РАЯНОВЦИ	48 511	1 400	245	5,1	175	202	4,2	144	175	3,6	125	152	3,1	109
16.	ГРАНИЧАК	9 517	237	49	5,1	207	32	3,4	135	23	2,4	97	19	2,0	80
17.	ПРОЛАЗНИЦА	9 095	153	37	4,1	242	28	3,1	183	22	2,4	141	17	1,9	111
18.	КРАЧИМИР	25 677	154	72	2,8	468	60	2,3	386	46	1,8	299	37	1,4	240
ОБЩО		409 026	10 109	9 660	23,6	956	8 785	21,5	869	8 434	20,6	834	8 135	19,9	805
САМО СЕЛАТА		352 867	6 995	2 126	6,0	304	1 861	5,3	266	1 665	4,7	238	1 497	4,2	214

ЖИЛИЩЕН ФОНД И НАСЕЛЕНИЕ - ОБЩИНА БЕЛОГРАДЧИК

			ЗА ГРАДА	% ОТ ОБЩО	НА ЖИТЕЛ ЗА 1995	НА ЖИТЕЛ ЗА 2005	ЗА СЕЛАТА	% ОТ ОБЩО	НА ЖИТЕЛ ЗА 1995	НА ЖИТЕЛ ЗА 2005	ОБЩО	% ОТ ОБЩО	НА ЖИТЕЛ ЗА 1995	НА ЖИТЕЛ ЗА 2005
1.	ЖИЛИЩНИ СГРАДИ	БР.	850	27	0,12	0,14	2 250	73	0,81	1,11	3 100	100	0,32	0,38
2.	ЖИЛИЩА ОБЩО	БР.	2 112	42	0,31	0,35	2 870	58	1,04	1,42	4 982	100	0,52	0,61
	В Т.Ч.													
2а.	МАСИВНИ	БР.	2 008	95	0,29	0,33	1 821	63	0,66	0,90	3 829	77	0,40	0,47
2б.	ПАЯНТОВИ	БР.	104	5	0,02	0,02	1 049	37	0,38	0,52	1 153	23	0,12	0,14
2в.	ЧАСТНИ	БР.	2 033	96	0,29	0,33	2 814	98	1,02	1,39	4 847	97	0,50	0,59
3.	ПЛОЩ НА ЖИЛИЩАТА ОБЩА	М2	156 615	49	22,69	25,58	164 226	51	59,42	81,08	320 841	100	33,19	39,38
3а.	В Т.Ч. ЖИЛИЩНА ПЛОЩ	М2	97 346	62	14,10	15,90	116 904	71	42,30	57,72	214 250	67	22,17	26,30
4.	СРЕДНА ЗАСТРОЕНА ПЛОЩ	М2	74,2				57,2				64,4			
4а.	СР. ЗАСТРОЕНА ЖИЛ. ПЛОЩ	М2	46,1				40,7				43,0			

ЗА СЕЛАТА
ЗА
ГРАДОВЕТЕ

2 696 353
5 688 362
8 384 715

ЖИЛИЩЕН ФОНД И НАСЕЛЕНИЕ - ЗА СТРАНАТА

			ЗА ГРАДА	% ОТ ОБЩО	НА ЖИТЕЛ ЗА 1995	НА ЖИТЕЛ ЗА 2005	ЗА СЕЛАТА	% ОТ ОБЩО	НА ЖИТЕЛ ЗА 1995	НА ЖИТЕЛ ЗА 2005	ОБЩО	% ОТ ОБЩО	НА ЖИТЕЛ ЗА 1995	НА ЖИТЕЛ ЗА 2005
2.	ЖИЛИЩА ОБЩО	БР.	2 147 271	63	0,38		1 272 666	37	0,47		3 419 937	100	0,41	
	В Т.Ч.													
2а.	МАСИВНИ	БР.	2 082 305	97	0,37		1 047 779	82	0,39		3 130 084	92	0,37	
2б.	ПАЯНТОВИ	БР.	64 966	3	0,01		224 887	18	0,08		289 853	8	0,03	
2в.	ЧАСТНИ	БР.	1 924 981	90	0,34		1 242 428	98	0,46		3 167 409	93	0,38	
3.	ПЛОЩ НА ЖИЛИЩАТА ОБЩА	М2	#####	62	23,75		82 599 264	38	30,63		#####	100	25,96	
3а.	В Т.Ч. ЖИЛИЩНА ПЛОЩ	М2	83 748 628	62	14,72		58 171 780	70	21,57		#####	65	16,93	
4.	СРЕДНА ЗАСТРОЕНА ПЛОЩ	М2	62,9				64,9				63,7			
4а.	СР. ЗАСТРОЕНА ЖИЛ. ПЛОЩ	М2	39,0				45,7				41,5			

ЗА СЕЛАТА

258 453

ЗА
ГРАДОВЕТЕ

357 176

615 629

ЖИЛИЩЕН ФОНД И НАСЕЛЕНИЕ - ЗА БИВШАТА ОБЛАСТ МОНТАНА

			ЗА ГРАДА	% ОТ ОБЩО	НА ЖИТЕЛ ЗА 1995	НА ЖИТЕЛ ЗА 2005	ЗА СЕЛАТА	% ОТ ОБЩО	НА ЖИТЕЛ ЗА 1995	НА ЖИТЕЛ ЗА 2005	ОБЩО	% ОТ ОБЩО	НА ЖИТЕЛ ЗА 1995	НА ЖИТЕЛ ЗА 2005
2.	ЖИЛИЩА ОБЩО	БР.	137 558	50	0,39		136 029	50	0,53		273 587	100	0,44	
	В Т.Ч.													
2а.	МАСИВНИ	БР.	132 415	96	0,37		112 310	83	0,43		244 725	89	0,40	
2б.	ПАЯНТОВИ	БР.	5 143	4	0,01		23 719	17	0,09		28 862	11	0,05	
2в.	ЧАСТНИ	БР.	125 559	91	0,35		134 254	99	0,52		259 813	95	0,42	
3.	ПЛОЩ НА ЖИЛИЩАТА ОБЩА	М2	8 564 996	49	23,98		9 007 410	51	34,85		17 572 406	100	28,54	
3а.	В Т.Ч. ЖИЛИЩНА ПЛОЩ	М2	5 426 937	63	15,19		6 424 794	71	24,86		11 851 731	67	19,25	
4.	СРЕДНА ЗАСТРОЕНА ПЛОЩ	М2	62,3				66,2				64,2			
4а.	СР. ЗАСТРОЕНА ЖИЛ. ПЛОЩ	М2	39,5				47,2				43,3			

Забележка : За 2005 година няма сигурни данни за населението за страната и областите.

БЛАГОУСТРОЕНИ ТЕРИТОРИИ - УСВОЯВАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА

		ТЕРИТОРИЯ НА ЗЕМЛИЩЕТО	НАСЕЛЕНИ МЕСТА	% ОТ ТЕРИТОРИЯТА НА ЗЕМЛИЩЕТО	ДРУГИ УСВОЕНИ ТЕРИТОРИИ	% ОТ ТЕРИТОРИЯТА НА ЗЕМЛИЩЕТО	ТРАНСПОРТ И ИНФРАСТРУКТУРА	% ОТ ТЕРИТОРИЯТА НА ЗЕМЛИЩЕТО	ОБЩО УСВОЕНИ ТЕРИТОРИИ	% ОТ ТЕРИТОРИЯТА НА ЗЕМЛИЩЕТО
1.	БЕЛОГРАДЧИК	22 096	1 596	7,22			29	0,1	1 625	7,35
2.	ЧИФЛИК	9 515	646	6,79			36	0,4	682	7,17
3.	ВЪРБА	7 755	314	4,05			73	0,9	387	4,99
4.	ВЕЩИЦА	10 105	369	3,65			84	0,8	453	4,48
5.	ДЪБРАВКА	16 951	584	3,45	16	0,09	142	0,8	742	4,38
6.	РАБИША	24 548	872	3,55	14	0,06	74	0,3	960	3,91
7.	БОРОВИЦА	21 659	720	3,32			65	0,3	785	3,62
8.	ГРАНИЧАК	9 517	237	2,49			63	0,7	300	3,15
9.	РАЯНОВЦИ	48 511	1 400	2,89			85	0,2	1 485	3,06
10.	ГРАНИТОВО	22 520	532	2,36	77	0,34	64	0,3	673	2,99
11.	СЛИВОВНИК	6 719	188	2,80			4	0,1	192	2,86
12.	САЛАШ	49 670	918	1,85			80	0,2	998	2,01
13.	ОШАНЕ	19 059	320	1,68			46	0,2	366	1,92
14.	СТРУИН ДОЛ	10 232	183	1,79			10	0,1	193	1,89
15.	ПРОЛАЗНИЦА	9 095	153	1,68			20	0,2	173	1,90
16.	ПРАУЖДА	23 585	325	1,38			102	0,4	427	1,81
17.	СТАКЕВЦИ	71 812	598	0,83			23	0,0	621	0,86
18.	КРАЧИМИР	25 677	154	0,60			8	0,0	162	0,63
		409 026	10 109	2,47	107	0,03	1 008	0,2	11 224	2,74

5. Анализ на състоянието на околната среда, природното и културно-историческото наследство

5.1. Околна среда

Общината се характеризира със сравнително съхранена природа. Състоянието на компонентите на околната среда се отличава с високи качествени характеристики, главно поради липсата на сериозни замърсители на територията на общината и в близост до нея.

5.1.1. Природогеографски характеристики

Релеф

Територията на община Белоградчик заема части от западния Предбалкан. Релефът преминава в хълмист и планински на юг и на запад с ясно изразен наклон на север – североизток. В най – източната част на общината в посока северозапад – югоизток, успоредно на старопланинската верига се простира Ведернишкия рид, дълбоко нарязан от притоците на река Лом. Северно от него е Белоградчишкия Венец и Рабишката могила.

Климат

Според климатичното райониране на България, общината попада в умерено-континенталната климатична област в предбалканския припланински и нископланински район, като негова подобласт. Климатичните особености на района се определят главно под влияние на морфографските му особености. Параметрите на основните климатични и метеорологични фактори са представени по-долу.

- Слънчева радиация

Интензитетът на слънчевата радиация за района варира между **0,22 kW/m²** през зимата, до **0,67 kW/m²** през лятото.

Слънчевото греене като продължителност е различно през различните сезони и зависи от два основни фактора: режима на облачността и дължината на деня. Средната годишна облачност за района е 5,4 %.

- Температура на въздуха

Средната годишна температура в района е 10⁰С. През най - студения зимен месец - януари, средната месечна температура достига до - 2,1⁰С, а през най-горещия - юли, се колебае около 20,9⁰С.

Средномесечната максимална температура на въздуха през януари е +1⁰С, а през юли и август е +26,5⁰С. Около 30% от годишното време в района се характеризира с инверсионни явления с интензитет на височинната инверсия до 2000 м и интензитет на приземната инверсия до 400 м.

- Влажност на въздуха

Средногодишната относителна влажност на въздуха варира около 71%. Най-висока е относителната влажност през зимните месеци - декември и януари, когато средната денонощна влажност е над 78%. Влажността варира и в рамките на денонощието: в сутрешните часове е по-висока, а по пладне е значително по-ниска.

- Валежи

Валежите са един от основните самопречиствателни механизми на атмосферата.

Сумата на валежите в района се колебае: най-много са валежите през есента - 195 мм/м² и пролетта - 211 мм/м². През останалите сезони валежите са по-малко, като разликата варира около 15%.

Първата снежна покривка се появява средно около 26 XI и изчезва около 23 III. Средната продължителност на снежната покривка е 111 дни, а зимите с устойчива снежна покривка са около 40%.

- Вятър

Преобладаващите ветрове са северозападните с годишна честота - 63,4%, следвани от северните ветрове. Средногодишната скорост на вятъра е от порядъка на 1,6 (m/s).

Почви.

Съгласно почвено-географското райониране на България, общината попада в Северната почвена провинция, предбалканската почвена подобласт. Основно разпространение имат почвите от клас лесивирани, формирани върху палеозойски и долнотриаски подложки. Хумусният хоризонт е ясно изразен със средно песъчливо – глинест механичен състав. Хумусното съдържание варира от 1,5 до 2,5 % (слаба запасеност).

Природни ресурси.

От цялата площ на общината, **обработваемата земя е 109 кв. км или 26,6%**, което е над два пъти по-нисък процент от този за област Монтана – 57% и значително по-нисък от средния за страната. Ниският относителен дял се обуславя от планинския и полупланинския характер на релефа на територията на общината. Необработваемата земя заема 302 дка., от която най-голяма част заемат **горите – 201 дка, или 49%** от територията. Този процент представлява залесеността на територията на общината, която е около 2,5 пъти по – висока от тази на областта – 20,5% и значително по – висока от залесеността средно за страната – 33,7%.

Наличните водни ресурси на територията на общината са формирани от повърхностни и подземни води. Повърхностните са река Арчар и река Стакевска / приток на река Лом/, които извира от Св. Николския дял на Стара планина и се вливат в река Дунав. През общината преминават горните им течения. Най-голям воден басейн е Рабишкото езеро с площ 3250 дка и 45 мил.куб. м вода. Подхранва се от подземен карстов извор и от р. Арчар и р. Видбол. Намира се непосредствено до пещера ”Магура”. Подземните водни ресурси имат предимно карстов произход.

Подземните природни богатства в общината са разнообразни. В геоложко отношение територията е изградена от най-старите палеозойски скали, триаски и юрски материали и палеоген, представени от варовици, мраморизирани варовици, мергели, пясъчници, гранит. Голям интерес представляват варовиците при с.Гранитово - на около 2 км. от селото. За находището е известно че съдържа т.нар. мраморен варовик ”Перла”, който е с много добри декоративни качества, с възможности за полиране и не потъмнява от атмосферните условия. Използва се за облицовка на сгради. Освен кариерата за гранит до селото има и кариера за ломен камък.

5.1.2. Качество на атмосферния въздух в приземния слой

Качеството на атмосферния въздух се определя по стойностите на следните показатели: **фини прахови частици (ФПЧ₁₀), серен диоксид, азотен диоксид, въглероден оксид, сероводород, тежки метали** и други специфични замърсители съгласно Закона за чистотата на атмосферния въздух и подзаконовите нормативни актове.

• Имисионен фон

В Община Белоградчик няма пунктове на Националната мрежа за контрол на качеството на въздуха. На територията на област Видин и област Монтана работи РИОСВ - Монтана, който поддържа 3 стационарни пункта - 2 в гр. Видин и 1 в гр. Монтана. Резултатите от целогодишния контрол показват сравнително ниски стойности на изследваните замърсители.

Тези резултати могат да бъдат използвани като ориентир за качеството на въздуха в община Белоградчик, която отстои на около 45км в посока север-североизток от гр. Видин и на около 50 км. в посока югоизток от гр.Монтана. Констатацията на РИОСВ-Монтана в отчета за 1999г, раздел X на Национална система за екологичен мониторинг е, че резултатите за показателите цитирани по-горе дават снование да се твърди, че въздушният басейн на контролирания регион е сравнително чист.

Основни източници на замърсяване на атмосферния въздух на територията на община Белоградчик са транспортните средства и отоплителните инсталации. Допълнително негативно влияние оказва лошата улична и пътна настилка. С ограничено въздействие са и три производствени обекта - кариера за открит добив на камък при с. Гранитово,

дърводелски цех, гр. Белоградчик, и площадка за производство на дървени въглища ползвана от фирма "Екоком" ЕООД, намираща се до с. Боровица.

В съседните български общини /в радиус 20км/ Чупрене, Ружинци, Димово, Макреш и Грамада няма производствени дейности, които емитират значимо ниво на вредни вещества в атмосферния въздух, с изключение на леярски цех на фирма "ЛИТ" в гр. Димово, за който обаче няма правени емисионни замервания от РИОСВ-Монтана.

Основен източник на емисии от подвижни източници са отработени газове от моторни превозни средства. Непосредствен контрол се осъществява от служба КАТ, ежегодно при технически преглед на МПС. Показателите, които се контролират са: димност, въглероден оксид, азотни оксиди и въглеводороди. Няма информация от КАТ за броя на регистрираните в община Белоградчик МПС, както и за резултатите от техническите прегледи. В града функционира два броя газстанции и част от автомобилите използват като гориво газ.

Най-висока интензивност на движение на МПС има в гр. Белоградчик. На територията на града няма организиран обществен транспорт. Пътищата в общината са III-ти клас със сравнително ниска интензивност на движение на МПС.

- **Атмосферна радиоактивност**

В стационарната станция в гр. Монтана, на принципа на автоматично събиране на аерозолни проби върху филтри и последващ гама-спектрометричен анализ за определяне обемната специфична активност на естествени и техногенни радионуклиди в тях е установено за последното тримесечие на 1999 г.:

- фонові концентрации на техногенен Cs-137(произход от аварията в Чернобил) по-малка от 3 mBe/m^3 - идентична с резултатите в останалите 4 стационарни пункта в страната;
- фонові концентрации на космогенен Be-7 – от 0,7 до $5,6 \text{ mBe/m}^3$ за Монтана, а за Враца от 4,8 до $9,2 \text{ mBe/m}^3$;

Въз основа на специфичната активност на различни радионуклиди се определят и ефективните еквивалентни дози. Cs-137 има основно участие в текущото облъчване и формира ефективна еквивалентна доза от порядъка на 4 mSv/a (микросиверта на година). Изследванията върху радиационния фон показват мощност на еквивалентната доза за района на Монтана за годините след аварията в Чернобил в рамките на $0,09 - 0,2 \text{ mSv/h}$, което съответства на допустимото натоварване от $0,2$ до $0,5 \text{ mSv/h}$.

- **Неприятни миризми**

Като основен източник на неприятни миризми, могат да бъдат посочени торищата около лични стопанства на изходите на населените места. Проблемът с неприятните миризми от заустването на отпадъчни води в няколко открити дола в регулацията на гр. Белоградчик, е решен през 2003 година с реализирането на проект: "Колектори градска канализационна мрежа", финансиран от Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) към Министерството на околната среда и водите. Един от големите източници на неприятни миризми за с. Боровица се явява свинеферма собственост фирма "Стройзем – Мико" ООД. Миризмите са резултат от сухото почистване на клетките и депонирането на торта непосредствено до тях.

5.1.3. Качество на водите.

- **Водни ресурси**

Географското разположение на община Белоградчик и климатичните особености на региона обуславят наличието на собствени водни ресурси, подхранвани и от валежи.

На територията на общината извира и протичат река Арчар, притокът и – река Салашка и левият приток на река Лом – Стакевска река. Останалите водни течения на територията на общината са къси и с непостоянен дебит. Режимът на речните води е дъждовно-снежен с пролетен максимум на оттока. Годишният отток варира от $7,5$ до 10

л./сек. с коефициент на вариации 0,5-0,6. Той е отражение на континенталното климатично влияние, което в сравнение със средните и източни части на Предбалкана е по-малко. Периодите на пълноводие и маловодие са се утвърдили като важни абиотични фактори на средата. Пълноводието продължава 4-5 месеца, а обема на оттока, който се формира през този период, представлява 60-70% от годишния. Поради разнообразните физикогеографски условия и най-вече неравномерното разпределение на валежите, времето на пълноводие е различно. Периодът на маловодие настъпва в началото на лятото и продължава 3-4 месеца, като обема на формираната се отток е 10% от годишния. През този период голяма част от помалките повърхностни течения пресъхват. Цикличността на повтаряемост на пресъхването им е от 1 до 3 години.

Чувствителен дял във водния баланс на общината представляват естествените и изкуствени водоеми, представени в таблица № 32.

Таблица № 32

Наименование	Залята площ, дка	Завирен обем, хил. м3
Рабишко езеро - естествен водоем	3250,00	43200,00
Язовир в с. Ошане	84,00	609,00
Язовир в с. Салаш	70,00	225,00
Изравнител в с. Раяновци	97,00	406,00
Язовир в с. Дъбравка - бракуван 1980 г.	189,70	730,00
ОБЩО	3690,70	46170,00

Тези данни са до голяма степен теоретически, тъй като на практика дългия период от относително сухи години не предоставя възможност за максимално акумулиране на водни запаси. От друга страна естествените процеси на затлачване значително са намалили посочените проектни обеми на язовирите. По отношение на подпочвените води на територията на общината няма извършвани проучвания и няма данни за тяхното количество.

Няма данни за източници на минерални води на територията на общината.

• *Качество на водните ресурси*

Съгласно действащото в страната законодателство, водите в зависимост от използването им се разделят на четири категории:

I-ва категория – води, използвани за питейни нужди и в хранителната промишленост, плувни басейни и други.

II-ра категория – води, които се използват за водопой на добитъка, рибовъдство, воден спорт и др.

III-та категория – води, които се използват за напояване, в промишлеността и др.

IV-та категория – води, за които не се предявяват определени изисквания и използването им е възможно само след вземане на конкретно решение за всеки отделен случай.

Оценявайки водния потенциал на общината, съобразно горепосочените норми можем да го включим в следните категории: реките Арчар, Салашка и Стакевска от изворите си до навлизането в първите населени места – I-ва категория. Преминаването на реките през населените места води до понижаване качеството на водите и в средните и долните си течения тези реки отговарят на II-ра категория. Главна причина за това, е че реките се използват от непосредствено живеещите до бреговете им домакинства като сметища.

Язовирите в общината отговарят на изискванията за II-ра категория води. Изключение прави яз. Дъбравка, приемник на битовите отпадни води на гр. Белоградчик. Язовирът е бракуван поради минали замърсявания от галваничния цех на телефонния завод, съдържащи минерални масла, цианиди, тежки метали. След изграждането на пречиствателна станция към цеха и промяна в технологията на галванизиране, тези замърсявания са преустановени. В

настоящият момент надвишаване на нормите за ПДК за II-ра категория води има главно по показателите за амониев и нитритен азот и фосфати.

Водите на езеро Рабиша покриват показателите за II-ра категория. Преди 40 г. са построени множество хидротехнически съоръжения /канали, язовирна стена, изравнители/, които са променили естествения облик на езерото. Езерото се използва за напояване. Съоръженията са собственост на Напоителни системи ЕАД – София.

5.1.4. Качество на почвите.

- ***Замърсени почви с тежки метали и нефтопродукти***

В Община Белоградчик няма производства, които да замърсяват почвите с тежки метали и нефтопродукти. Възможно е замърсяване с олово на земите край основните пътни артерии в общината. Възможно е и локално замърсяване с нефтопродукти в района на Бензиностанция N3207 гр. Белоградчик. Като единствен значим източник на замърсяване с оловни аерозоли могат да бъдат идентифицирани моторните превозни средства, като през последните години с преустановяване на използването на оловни бензини този вид замърсяване ще намалее.

- ***Замърсени почви с нитрати, пестициди***

Няма конкретни анализи на почвени проби от района за замърсяване с нитрати и пестициди. Използването на изкуствени торове и пестициди е локализирано в личните стопанства.

- ***Заблатени почви и ерозирали почви,***

На територията на общината няма заблатени почви. Орографските особености на района не благоприятстват ветрова ерозия, но създават условия за водна ерозия. Големите наклони на терените, обемът и интензивността на валежите, в съчетание с почвените условия и типовете растителна покривка са едни от най-важните фактори определящи интензивността на ерозията. Широколистните гори със своите водозадържащи функции играят изключителна роля за предотвратяване на ерозионните процеси. В Община Белоградчик около 48 % от територията е горски фонд, с преобладаващо широколистни видове. Незаконните масови сечи, провеждането на голи сечи и подмяната на естествените широколистни гори с изкуствени иглолистни насаждения провокира ерозионните процеси.

- ***Физически нарушени почви,***

На територията на общината са разкрити три кариери за добив на камъни – “За инертни материали”, “Перла” и “Гранит”. По настоящем работи само първата кариера за инертни материали. Няма точна информация за терените нарушени от добивната дейност в нея и има ли одобрени проекти за рекултивация на нарушените терени.

- ***Замърсени с вредни вещества и отпадъци***

На територията на общината няма площи замърсени с вредни вещества и отпадъци. Нерегламентираните сметища в близост до малките населени места са ликвидирани. Районът около сметището на Белоградчик се поддържа редовно от фирмата по чистотата и допускането на замърсявания са инцидентни.

- ***Радиационно състояние на почвите***

През последното тримесечие на 1999г. са опробвани 8 пункта от областите Монтана и Видин за определяне на радионуклидният състав на почвите. Няма отклонения в измерените специфични активности на естествените радионуклиди спрямо стойностите им от предходни години. Съдържанието на отложения след аварията в Чернобилската АЕЦ техногенен Cs-137 в изследваните проби варира от 4 Bq/kg до 25Bq/kg /фонова активност/. Изключение прави

проба от необработваема почва от района на водохващане за с. Стакевци, Община Белоградчик - 250 Bq/kg. Този резултат обаче не е представителен за цялата община Белоградчик. Не е установена причината за това ниво, но за сравнение, за същия период в проба от Наречен е установена активност на Cs-137 до 301Bq/kg, в Рожен 117Bq/kg.

5.1.5. Управление на отпадъците.

На територията на община Белоградчик се генерират отпадъци и от четирите вида. В долната таблица са дадени количествата отпадъци по групи през последните три години.

Таблица № 33

Вид на отпадъка	Количество [т/годишно]		
	2002	2003	2004
Битови	1200,00	1150,00	1170,00
Строителни	29,00	27,00	23,00
Производствени	15,00	18,00	16,00
Опасни	3,40	2,80	3,00
ОБЩО	1247,40	1197,80	1212,00

От таблицата се вижда, че най-съществен дял в разпределението на отпадъците по видове се пада на битовите отпадъци. Значително по-малко са строителните и производствените отпадъци, а делът на опасните отпадни продукти е изключително малък.

Битовите отпадъци са изключително разнообразни като вид и състав, но не са правени анализи за количественото съотношение на съставките.

Опасните отпадъци са главно луминисцентни лампи от по-големите учреждения и болнични отпадъци от общинската болница.

Производствените отпадъци се генерират основно от шивашки цех на “Ведерник” АД – текстилни изрезки и хартиени отпадъци при разкрояване на облеклата, и от дърводелски цех – дървени стърготини.

Съгласно Закона за управление на отпадъците (§1, т. 20 от Допълнителните разпоредби), под “управление на отпадъците” се разбира: *”операциите по събиране, транспортиране, обезвреждане и оползотворяване на отпадъците, включително осъществяваният контрол над тези операции, както и дейностите, извършвани след закриването на площадките, върху които са разположени съоразженията за третиране на отпадъци”*.

От целият този интегриран процес, в общината се извършват главно дейностите по събиране, транспортиране и депониране на отпадъци.

Сметосъбирането и сметоизвозването до 2003 година е организирано само за града и се извършва от общинска фирма “БКСД” ЕООД - Белоградчик. Обхванати са около 6800 души, което е 72 % от населението на общината. Селата са с малък брой жители и са разпръснати, което прави организираното сметосъбиране и сметоизвозване изключително скъпо и нерентабилно. През 2004 година е въведено организирано сметосъбиране и сметоизвозване по селата, като за събиране на отпадъците на домакинствата бяха раздавани полиетиленови чували.

Използваните в града съдове за смет са кофи 120 л. – 700 бр. и контейнери 4 м³ – 60 бр., по-голямата част от които са стари и силно амортизирани. Събирането на ТБО става по определен от общинската администрация график. Съгласно договора с фирмата по чистотата, кофите се извозват средно веднъж седмично, а контейнерите веднъж месечно.

За 2005 година дейностите по чистотата се изпълняват от фирма “Ан Сел” ЕООД, като в договора е заложено сметосъбирането по селата да се извършва в съдове за отпадъци които да бъдат осигурени от фирмата.

Отпадъците се депонират на отреден за тази цел терен, който обаче не отговаря на критериите на Наредба № 12 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за

разполагане на съоразения за третиране на отпадъци. Тази площадка се експлоатира от 1980 година и е с обща площ - 16,3 дка., а проектният ѝ капацитет е 105 000 м³. Остатъчният обем е около 50 000 м³. Отпадъците се булдозират и терена се запръстява ежемесечно от фирмата по чистотата.

Поради липса на реална алтернатива по отношение на проблема с депониране на битовите и строителните отпадъци на територията на Община Белоградчик, не е разработван план за закриване и следексплоатационни грижи на общинското депо за отпадъци. След влизане в експлоатация на регионалното депо за битови отпадъци – Видин, и след преустановяване на дейността на общинското депо ще бъде изготвен подробен технически проект за цялостна рекултивация на депото.

5.1.6. Биологично разнообразие и защитени територии.

- **Биоразнообразие**

Биоразнообразието в региона е значително, доказателство за което е високият процент на защитени територии в общината. В тази насока е важно да се отбележи, че в момента е към приключване процедурата за обявяване на природен парк “Белоградчишки скали, който ще обхваща близо 60 процента от територията на общината.

Многообразието на релефа и климатичните условия на района са причина за формирането на изключително разнообразни растителни съобщества. Така например резервата “Чупрене” е създаден за да съхранява едно от най-големите естествени местообитания на обикновен смърч (*Picea abies*) в България. В резервата се намира и най-северното находище на клек (*Pinus mugo*) в страната, а в буферната зона могат да се видят еталонни букови гори. В Стакевският балкан са добре представени характерните буков и дъбово-габъров растителни пояси. Първична за района се явява горската растителност, като най-значителен дял се пада на дъбовите гори. На много места в резултат от човешката дейност, тази първична растителност се е сменила от производни съобщества на келяв габър с мъждрян, леска, драка и др.

Растителният свят на региона включва около 1000 вида, като над 60 от тях са редки и застрашени от изчезване. Тук на сравнително малка територия се срещат почти всички характерни за България типове местообитания. В същото време на места са се създали уникални условия за зараждане и обособяване на т. нар. ендемитни видове. Такива български ендемити са: **червената скална роза** (*Sempervivum erythraeum*), **йордановата камбанка** (*Campanula jordanovii*), **неперудовиден салея** (*Orchis papilionacea*), **стефчовата тлъстига** (*Sedum stefco*) и **българският ерантис** (*Eranthis bulgaricus*). Сред най-интересните Балкански ендемити се открояват: **ванеровата симфиандра** (*Simphyandra wanery*), **високата бисерка** (*Melica altissima*) и **сръбската рамонда** (*Ramonda serbica*), която е и терциерен реликт.

По отношение на фауната в региона са установени около 180 вида птици, 53 вида бозайници, от които 14 вида прилепи, 11 вида земноводни и 15 вида влечуги.

Птиците са най-добре представената група гръбначни животни. Тук се срещат и видове които са световно застрашени. Такива са **белошипата ветрушка** (*Falco naumani*) и **ливадният дърдавец** (*Circus cyaneus*). Голяма част от птиците попадат сред видовете с европейско природозащитно значение – **черен щъркел** (*Ciconia nigra*), **червена каня** (*Milvus milvus*), **полски блатар** (*Circus cyaneus*), **ловен сокол** (*Falco herug*), **бухал** (*Bubo bubo*), **забулена сова** (*Tyto alba*), и др. Това голямо разнообразие на орнитофауната се дължи на факта, че от тук преминава един от главните прелетни пътища на птиците – “Via Aristotelis”, както и на изключителното разнообразие от местообитания.

Бозайниците са другата голяма група животни отличаваща се със значително разнообразие. Сред включените в Червената книга на България са – **видрата** (*Lutra lutra*), **златката** (*Martes martes*), **вълкът** (*Canis lupus*), както и всички видове прилепи. Видрата и **сляпото куче** (*Spalax leucodon*) са включени и в световната червена листа на IUCN

(Международен Съюз за Защита на Природата) в категорията "Уязвими". Копитните са представени от сърната (*Capreolus capreolus*), благородният елен (*Cervus elaphus*) и дивата свиня (*Sus scrofa*).

В миналото горите на района са били обитавани от най-голямата европейска котка – **евразийският рис** (*Felis lynx*). Вероятността този изчезнал преди повече от 50 години вид да се появи отново е много голяма. Основание за този оптимизъм дава наличието на разширяваща ареала си рисова популация на съседната сръбска територия.

Рибите не са добре представени, тъй-като в региона липсват големи реки и други естествени водоеми. Горните течения на извиращите от тук реки са чисти и се среща балканска пъстърва. Срещат се познатите на всички риболовци – черна мряна, речен кефал, уклея и др. Типични обитатели на язовирите са шарана, костура, бабушката и сома.

От земноводните се срещат и двата вида сухоземни костенурки – шипобедрената (*Testudo graeca*) и шипоопашатата (*Testudo hermanni*), които са включени в Световната червена листа на IUCN. От 16 установени за страната вида змии, в региона се срещат седем, сред които и двете отровници – пепелянка (*Vipera berus*) и усойница (*Vipera amodites*).

• **Защитени територии**

На територията на Община Белоградчик са разположени следните защитени територии:

- резерват "Чупрене"- част от резервата;
- природна забележителност "Белоградчишки скали";
- природна забележителност "Боров камък";
- природна забележителност – пещера "Магура";
- природна забележителност – водопад "Бела вода"

Общата площ на защитените територии е около 1400 ха, което е 3,5 % от територията на общината. Този процент е по-нисък в сравнение с общата площ на защитени територии в национален мащаб, която възлиза на 4,9 % от територията на страната. Това положение би могло да се промени в съвсем близко бъдеще, тъй-като от 2001 год. е в ход процедура по обявяване на природен парк "Белоградчишки скали", който обхваща 2/3 от територията на общината.

Резерват "Чупрене"

Обявен е за резерват със Заповед № 358/1973 г. на МГОПС (Министерство на горите и опазване на околната среда) с обща площ 936,5 ха с цел запазване единствените компактни смърчови дървостои в Западна Стара планина в първичното им състояние. Със Заповед № 506/1979г. на КОПС (Комитет по опазване на околната среда) е разширен чрез обединяване то му с резервата "Орлов камък" и общата му площ е вече 1439,2 ха.

През 1986 г. КОПС обявява около резервата буферна зона с обща площ от 542,3 ха, с цел намаляване и ограничаване на антропогенното въздействие върху екосистемата и запазване на самотния характер.

Резерват "Чупрене" е изключителна държавна собственост. От 2000 г. стопанисването и охраната му се осъществява от органите на МОСВ.

През 1977 г. световната организацията "За възпитание, наука и култура" - ЮНЕСКО към ООН го включва в своите списъци на защитените природни територии като "**...неделима част от международната мрежа на биосферни резервати, съставена от територии за оценка на човешкото въздействие върху околната среда.**" (Приложение № 1), с което резерватът получава международен статут.

Основна цел - запазване на единствените компактни смърчови дървостои в Западна Стара планина в първичното им състояние, както и на редките представители на българската фауна - глухар, кръсточовка, дива котка и др. Режимът на стопанисване и опазване на защитената територия е съобразен с целите на обявяването ѝ, като в Заповедта категорично се посочва, че "в района на резервата се забраняват всякакви дейности, нарушаващи самотния характер на природата".

Природна забележителност "Белоградчишки скали"

Обявена със Заповед №601/01.07.1987г.на КОПС с цел запазване на уникалните геоморфоложки образувания , както и на местообитанията на редки и застрашени видове от флората и фауната. Обхваща обширна територия с дължина около 30 км и ширина 3 км в Западна Стара планина, района около гр. Белоградчик, с обща площ 598,7ха. Множеството скални форми (червени пясъчници), които природата е ваяла с векове, за да ги превърне в причудливи форми от приказките, в синхрон с многообразието на растителния и животински свят около тях (над 23 вида защитени растения и над 15 вида защитени животни), превръщат Белоградчишкият район в неповторим по красота и уникалност не само за България, но и за света. Със средства, отпуснати от НФООС (Национален фонд за опазване на околната среда) към МОСВ през 2001г. е реализиран проект "Модернизиране и усъвършенстване на формите на екотуризъм в община Белоградчик чрез изграждане на екомаршрути" с което са създадени предпоставки за развитие на познавателен и екотуризъм, пропагандиране на значимостта на природните дадености включително и в международен аспект, както и повишаване на екологичната култура и образование.

Природна забележителност "Боров камък"

Скално образувание от червен пясъчник, част от скалния комплекс "Белоградчишки скали" разположено на площ от 1,3 ха в едноименна местност, в земл. на с. Боровица.

Обявено за природна забележителност със Заповед №1187/19.04.1976г. на МГОПС с цел запазване на забележителните геоложки и ботанически обекти, представляващи интерес за науката, културата и развитието на туризма.

Природна забележителност пещера"Магура"

Пещерата е обявена със Заповед № 666/1960г. на МГ (Министерство на горите) и Разпореждане № 1077/1961г. на ГУГ (Главно управление на горите) към МС като природна забележителност с интересни образувания и праисторически находки. Разположена е в землището на с. Рабиша, общ. Белоградчик. Общата ѝ площ заедно с лесопарка, устроен през 1961г. е 133,5 ха, като заедно с него представлява защитена територия по смисъла на ЗЗТ. ПЗ "Магурата" е една от най-големите (над 30 000 кв.м.) и най-красиви български пещери-естествено образувани "зали", множество галерии, причудливи форми от сталактити, сталагмити и сталактони с величествени размери (до 20м височина и над 4м диаметър) наподобяващи хора, водопади, животни и т.н. Известна е и с праисторическите си скални рисунки, датиращи от епипалеолита (10 000г. пр. н.е) до ранната бронзова епоха, с които пещерата е под специалнта егида на ЮНЕСКО с международен статут като паметник на културата. Изпълнена с тайствена красота, идваща от вековете, тя е и убежище на защитени фаунистични видове - над пет вида прилепи, пещерни безгръбначни, като по данни са намерени фосили, свидетелстващи, че районът е обитаван от праисторически животни - пещерна мечка, хиена, див кон и др. и неповторимост. През 2001г. МОСВ е финансирал реализирането на проект за цялостното благоустрояване и електрифициране на пещерата.

Защитени вековни дървета

РЕГИСТЪР НА ЗАЩИТЕНИТЕ ВЕКОВНИ ДЪРВЕТА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА БЕЛОГРАДЧИК						
№	Вид	Местонахождение	Заповед за обявяване	Възраст (години)	Височина (м)	Обиколка на 1,3 м
1	Черен бор Pinus nigra	гр. Белоградчик, м. "Калето"	Заповед № 715/12.03.1973 г. на МГОПС	150	25	3,97
2	Цер Quercus cerris	с. Боровица, при разклона за с. Протопопинци	Заповед № 715/12.03.1973 г. на МГОПС	250	19	4,80

3	Цер Quercus cerris	с. Боровица, местност "Градината"	Заповед № РД-564 / 08. 05. 2003 г. на МОСВ	300	24	6,25
4	Летен дъб Quercus robur	с. Дъбравка, яз. Дъбравка	Заповед № РД-1074 / 11. 10. 2004 г. на МОСВ	100	14	3,80
5	Зимен дъб	С. Извос, местност "Джерма чешма"	Заповед № 715/12.03.1973 г. на МГОПС	350	18	4,80
6	Зимен дъб	с. Рабиша, до разклона за пещера "Магура"	Заповед № 715/12.03.1973 г. на МГОПС	300	17	2,20
7	Зимен дъб			300	17	2,20

5.2. Културно-историческо наследство

Белоградчишка крепост

Паметник на културата от национално значение и една от най-запазените крепости в страната. Изградена е през III век от н.е. от римляните за охрана на стратегическите пътища, пресичащи района. В късната античност тя е част от отбранителната система на Римската а впоследствие и на Византийската империя. Крепостта е доизградена от българите и е една от последните български твърдини завладяна от турците през XIV век. Използвана е от тях като гарнизон и е преустроена за огнестрелно оръжие в периода 1805 – 1837 год. За последен път, като военно съоръжение е използвана по време на Сръбско-Българската война през 1885 год.

С голямо културно-историческо значение и обект с потенциал за туризъм е местността **Анище**, която се намира непосредствено до пътя Салаш - Белоградчик на 2 км. източно от село Граничак. Тук са открити останки на разрушено антично селище, както и множество фрагменти от глинени съдове, монети от III век, накити. Счита се, че това е крайпътна станция(селище) разположена на пътя Рациария-Наисус (сега Ниш) построена и използвана от римляните през II-III век и вероятно разрушена от варварските нашествия в края на III и началото на IV век.

Исторически музей - Белоградчик

Уреден е в Пановата къща - 1810 год., която е образец на западнобългарската възрожденска архитектура. Експозицията представя историята, бита и обичаите на местното население - етнографска група **торлаци**.

Природонаучен музей - Белоградчик

Природонаучният музей в града отваря врати за посетители през 1975 год. с откриване на експозиция, единствена по рода си в тази част на страната. Първоначално целта на музея е да показва представители на флората и фауната от района на Белоградчик. С натрупване на експонатите, музея насочва своята дейност върху територията на цяла Северозападна България. Експозицията съдържа 520 експоната, а фонда разполага с още 2500 (общо 3000).

В музея на малка площ, неговите гости могат да се запознаят с най-атрактивната част от богатото биологично разнообразие на цяла Северозападна България. Експонатите са подредени на екологичен принцип, което позволява да се добие ясна представа за взаимоотношенията в природата. Увлекателните беседи съобразени с възрастта и интересите на посетителите представят занимателни и любопитни страни от съществуването на живия свят. Музят разполага и с фототабла които показват прекрасни гледки от белоградчишките скали.

В музея функционира и стационар към орнитологичната централа на БАН, изучаващ живота и миграцията на птиците. Чести посетители са студенти, дипломанти и научни работници, които могат да намерят тук фотодокументи, обобщени данни от теренни пручвания, както и богата специализирана библиотека.

Художествена галерия - Белоградчик

Галерията разполага с над 180 платна – графика и живопис, част от които са рисувани на ежегодни провеждащите се в Белоградчик и околностите му пленери по живопис. Експозицията включва платна на Владимир Димитров - Майстора, Стоян Венев, Иван Христов, Йоан Левиев, Бахит Бапишев и др.

Килийно училище с. Рабиша

Училището се намира в двора на църквата “Свети Пророк Илия” и е едно от най-старите в България - построено е през 1835 година. В класната стая са съхранени великолепни стенописи. Сградата е реставрирана и отворена за посещения.

Църква “Свети Георги” – гр. Белоградчик

Църквата е изградена през 1869 год. на мястото на по-стар храм, доказани от намиращите се там стари свещници и резба. По-късно е пристроен притвор с камбанария, изградена отчасти от дърво. Иконите са дело на габровския живописец Иван хаджи Василев. В двора е имало килийно, а по-късно и класно училище. Църквата е действаща и добре поддържана.

Църква “Света Троица” – с. Боровица

Намира се на 3 километра северно от село Боровица. Представява голяма еднокорабна каменна сграда, покрита с полуцилиндричен свод, с открит портиков нартекс и петстенна абсида. По фасадните стени и около прозорците са оформени декоративни елементи. Стенописите са нови, иконостасът е рисуван. Църквата е оградена с масивна каменна стена и има автономна камбанария при входа.

Църква “Свети Пророк Илия” – с. Рабиша

Гробищна църква с пристроен притвор. Иконите и иконостасът са дело на дебърския майстор Аврам дичов, син на Дичо Зограф. В двора има изключително интересни каменни кръстове. В двора на църквата е разположено и килийното училище.

Църква “Свето Възнесение Христово” – с. Праужда

Църквата е изградена през 1855 год. има културна стойност като архитектурен паметник. Иконостасът е резбован, а иконите (1868 г.) са дело на тревненския майстор Никола Георгиев. Стенописи няма.

Църква “Св. Св. Кирил и Методи” – с. Раяновци

Църквата е изградена през 1883 год. Има рисуван иконостас. Иконите са изписани от дебърски иконописец. Без стенописи. В двора има дървена звънарна с камбана, лята в Пловдив. Църквата е действаща.

Църква “Свето Възнесение Христово” – с. Стакевци

Издигната е през 1850 год. еднокорабна, едноапсидна каменна сграда с живописна декорация по дългите фасадни стени. Има рисуван иконостас и икони с висока художествена стойност.

Джамия “Хаджи Хюсеин” - Белоградчик

Паметник с местно значение. Построена през 1751г., тя е забележителна с българската си дърворезба. Това е единствената джамия в страната с таван от българска дърворезба. В момента е в процес на реставрация.

6. SWOT анализ

СИЛНИ СТРАНИ	ВЪЗМОЖНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Съществуващи традиции и стопански опит в областта на шивашката и лека преработвателна промишленост; • Наличие на няколко икономически стабилни МСП в общината; • Подходящи природогеографски условия за развитие на пчеларство, винопроизводство и отглеждане на екологично чисти ягоди, малини и билки • Подходящи условия за развитие на животновъдство; • Добра структура на социалните служби и заведения в общината; • Наличие на инфраструктура за младежки дейности и богат опит в работата с младежта; • Достатъчно квалифицирани преподаватели с висше образование; • Достатъчен като количество и сравнително добре поддържан училищен сграден фонд, придружен със спортни съоразения в добро състояние; • Наличие на реновирана многопрофилна болница в общинския център и кабинети на лекарските практики в най-големите села; • Достатъчно квалифицирана медицинска и спешна помощ; • Пълен обхват на жителите на общината от общопрактикуващи лекари; • Наличие на културни институции и обекти – читалища, музеи, художествена галерия и два паметника на културата с национално значение (Белоградчишката крепост и пещера “Магура”); • Съхранени традиции и специфичен фолклор; • Напълно изградена електропреносна мрежа обхващаща всички населени места в общината; • Над 98% от жителите на общината са осигурени с централно водоснабдяване; • Наличие на интернет-достъп (вкл. кабелен и сателитен) в гр. Белоградчик; • Благоприятно географско местоположение; • Екологично чист район със сравнително съхранени природни ресурси; • Разнообразни защитени територии (вкл. биосферен резерват) и предстоящо обявяване на природен парк; • Създадени добри контакти със съседни сръбски общини, което е 	<ul style="list-style-type: none"> • Функционираща пазарна икономика и подобряване на инвестиционния климат в България и региона; • Увеличаване на сферите на дейност на малкия бизнес; • Обновяване и прилагане на нови съвременни технологии в МСП; • Обновление и развитие на туристическата база и инфраструктура и повишаване качеството на обслужването и разширяване на спектъра на туристическото предлагане; • Оползотворяване на потенциала за развитие на алтернативни форми на туризъм – еоктуризъм, селски, конен, трекинг, семинарен; • Развитие на биологично земеделие и животновъдство; • Изграждане на мощности за преработка на селскостопанска продукция • Осигуряване на качествени грижи в семейна среда на хора с увреждания; • Привличане на НПО при решаване на социални проблеми; • Внедряване на специализирани програми за образование и квалификация насочени към нискоквалифицираните лица, младежите и ромите; • Нарастване на възможностите за кандидатстване пред международни и национални програми в сферата на образованието; • Засилване на чуждоезиковото обучение; • Реализиране на качествена реформа в образованието; • Национална политика за стимулиране на инвестициите в здравеопазването; • Участие в национални и международни програми в областта на здравеопазването; • Възстановяване на традиционни културни инициативи и обогатяване на културния календар; • Нараснали възможности за трансграничен културен обмен; • Използване на природното и културно-историческото наследство за развитие на туризъм; • Изграждане на пречиствателни станции за питейни и за отпадни води и привличане на инвестиции за подмяна на водопроводната мрежа; • Разширяване на защитените територии, приемане на планове за тяхното управление и обявяване на ПП “Западен Балкан”; • Изграждане на регионално депо за ТБО и въвеждане на система за

<p>предпоставка за развитие на трансгранично сътрудничество;</p> <ul style="list-style-type: none"> Разнообразни и атрактивни туристически обекти; 	<p>разделно събиране на отпадъците;</p>
<p align="center">СЛАБИ СТРАНИ</p>	<p align="center">ЗАПЛАХИ</p>
<ul style="list-style-type: none"> Намаляване на производството и затваряне на големите структуроопределящи предприятия; Недостиг на средства за реинвестиране за разширяване на бизнеса от страна на стопанските субекти; Отсъствие на сериозни инвеститори в местната икономика; Липса на механизъм за изграждане на публично-частни партньорства; Ограничен достъп на МСП до кредити, което спъва тяхното развитие; Липса на добре разработена маркетингова стратегия за по-ефективно пласиране продукцията на местните фирми; Висока безработица с голям брой дълготрайно безработни; Разрастваща се ромска общност с ниска степен на образование и професионална квалификация; Архаични образователни програми неотговарящи на съвременните изисквания; Недостатъчен брой квалифицирани преподаватели по чужди езици; Незаинтересованост от страна на учебните заведения за привличане на финансиране по международни и национални образователни програми; Недостиг на съвременна медицинска апаратура; Ниска здравна култура на ромското население; Амортизирана и морално остаряла инфраструктура и материално-техническа база на културните институции; Природонаучният музей не разполага със собствена сграда, а тази в която е разположена експозицията е застрашена от срутване; Силно амортизирани ВиК мрежи и липса на пречиствателни станции за питейни и за отпадни води. По селата няма изградена канализация; Амортизирани съдове за ТБО и липса на регионално депо за ТБО, отпадъците не се събират разделно; Унищожени значителни количества горски масиви вследствие на браконьерска сеч; 	<ul style="list-style-type: none"> Запазване на демографската тенденция към увеличаване на застаряващото население и увеличаване на емиграцията на младите хора извън общината; Обезлюдяване на селата; Невъзможност за интеграция на ромската общност; Незаинтересованост от страна на по-крупните национални и чуждестранните инвеститори да развият бизнес в региона; Забавяне на приемането на България в Европейския съюз и съответно невъзможност за ползване на средствата от структурните и кохезионния фондове; Запазване на тенденцията за изоставане в развитието на Северозападния район за планиране; Несъвършенство в правната рамка и ограничени финансови средства за провеждане на адекватна образователна реформа; Занижена мотивация и липса на стимули сред преподавателите. Демотивиране на усилията на добрите учители поради неефективна система за измерване, нормиране и заплащане на труда; Неефективна здравна политика на национално ниво; Ограничаване на средствата за дейността на културните институции; Амортизация на съществуваща техническа инфраструктура, поради липса на средства за поддръжка; Отлагане на ремонта на III-то класната пътна мрежа свързваща града с Е 79; Забавяне изграждането на регионалното депо за ТБО; Силна конкурентна среда при кандидатстване за финансиране на местни и регионални инвестиционни проекти в сферата на опазване на околната среда; Блокиране на процедурите за обявяване на природен парк “Белоградчишки скали” и ПП “Западен Балкан”.

II. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

Изхождайки от данните и изводите за социално-икономическото състояние на община Белоградчик, състоянието на инфраструктурата и околната среда, SWOT анализа и след приоритизиране на проблемите и задачите които стоят за решаване, бяха формулирани Визията, целите, приоритетите и мерките на Общинския план за развитие.

Разработването на насоките за бъдещото развитие на община Белоградчик е съобразено с Националната стратегия за регионално развитие, както и с приоритетите заложи в областната стратегия на област Видин. При изготвянето на настоящият план са отчетени целите и принципите залегнали в ключовите документи на Европейския съюз – Стратегията от Лисабон (Приложение № 2) и Стратегията от Гьотеборг. Взети са под внимание и особеностите на финансовата политика на структурните фондове на ЕС, съответно направленията по които се отпускат средствата (Приложение № 5).

Плана за развитие е съгласуван и с приоритетите на националните и регионални секторни стратегии (Приложение № 3), като Националния план за развитие, Стратегията по заетостта, Националната стратегия за насърчаване развитието на МСП, Националната стратегия и регионалния план за развитие на екотуризъм, Националната стратегия по опазване на околната среда и Общинската програма за опазване на околната среда.

1. **Визия**

Община Белоградчик – модерна европейска община и привлекателен туристически център с прекрасна природа, съвременна техническа инфраструктура, приветливи, чисти и благоустроени селища, стабилна и конкурентноспособна икономика, благоденстващи жители и съхранено духовно и културно-историческо наследство.

Интензивно развитие на туристическия сектор и утвърждаване на Община Белоградчик, като най-атрактивната туристическа дестинация в Северозападна България. Разнообразяване и обогатяване на туристическото предлагане и покриване на международните стандарти за качество на услугите в отрасъла. Насърчаване на развитието на екологичния, селски, ловен, трекинг, пещерен и други видове туризъм, включително модерните направления в сектора, като SPA туризма.

Съхраняване и подобряване качеството на компонентите на околната среда и опазване на богатото биологично и ландшафтно разнообразие на района. Изграждане на система за ефектно и щадящо експониране на природните забелжителности в общината. Максимално използване на природния и културно-историческия потенциал на района за устойчиво развитие на туризъм.

Създаване на благоприятни условия за ускорено развитие на малките и средни предприятия и за по-голяма отраслова диверсификация на местната икономика в рамките на принципите за устойчиво развитие. Привличане на външни инвестиции в перспективни и екологосъобразни производства. Повишаване на квалификацията на работната сила и създаване на реален пазар на труда.

Възстановяване на традиционни за района селскостопански производства и прилагане на методите на биологичното земеделие и животновъдство, като предпоставка за повишаване на конкурентноспособността на местната селскостопанска продукция. Стимулиране развитието на малки и средни предприятия за производство на хранителни изделия от сертифицирана екологично чиста селскостопанска продукция за европейския пазар.

Осигуряване на финансова обезпеченост на дейностите в социалната сфера, общественото здравеопазване и образованието. Стимулиране на трудовата заетост и предприемане на ефективни мерки за ограничаване на безработицата особено сред младите хора.

Благоустрояване на всички населени места в общината. Подобряване качеството на живот на местните жители и изграждане на достъпна градска среда, чрез цялостна реконструкция и доизграждане на елементите на техническата инфраструктура – транспортна, ВиК, комуникационна, спортна, паркова и туристическа. Въвеждане на съвременни информационни технологии за обслужване на бизнеса и гражданите.

За да се превърне така формулираната визия в реалност са необходими целенасочените усилия на цялата местна общност. Постигането на целите ще бъде осъществено основавайки се на доброто партньорство между местната власт, изграждащото се гражданско общество, местния бизнес и неправителствения сектор, както и на ангажираното отношение на държавната власт и нейните регионални структури. За изграждането на едно по-добро бъдеще за жителите на Община Белоградчик ще се разчита както на местни финансови и кадрови ресурси, така и на привличане на средства по национални програми, европейските структурни и други международни фондове.

2. Стратегически цели

Визията за развитие на Община Белоградчик изисква осъществяването на целенасочени мероприятия в един доста дългосрочен план. За да се достигнат всички показатели формулирани в нея е необходимо да се набележат средносрочни стратегически цели, които да очертаят пътя за развитие и да акцентират върху ключовите аспекти на местната социално икономическа политика през планирания период.

На базата на изводите направени от социално-икономическия анализ и SWOT анализа са изведени следните стратегически цели:

- 1. Утвърждаване на Община Белоградчик като най-атрактивна туристическа дестинация в Северозападна България.**
- 2. Опазване и подобряване състоянието на околната среда, в съответствие с европейските и международни изисквания.**
- 3. Повишаване на качеството на живот и създаване на привлекателна и достъпна жилищна среда.**
- 4. Стимулиране развитието на местната икономика, основана на гъвкави и конкурентоспособни малки и средни предприятия в сферата на услугите, леката и преработвателна промишленост, развитие на биологично земеделие и животновъдство увеличаване на трудовата заетост.**
- 5. Изграждане на институционален капацитет за подобряване на процеса на управление.**

6. Укрепване на трансграничното и транснационалното сътрудничество.

3. Цели, приоритети и мерки за развитие на Община Белоградчик

За постигането на така заложените стратегически цели са разработени приоритетни направления и конкретни мерки върху които да се съсредоточат усилията на всички партньори имащи отношение към реализацията на общинския план за развитие.

Цел 1: Утвърждаване на Община Белоградчик като най-атрактивна туристическа дестинация в Северозападна България.

ПРИОРИТЕТ 1.1: Съхраняване и валоризиране на природното и културно-историческото наследство

Мярка 1.1.1: Привличане на инвестиции за реконструкция и реставрация на съществуващите културно – исторически забележителности и за разкриване на нови исторически паметници.

Мярка 1.1.2.: Поддържане на културните традиции и инициране на нови културни прояви – събори, изложби, фестивали, концерти, пленери и др.

Мярка 1.1.3.: Атрактивно експониране и анимиране на природни и културно-исторически обекти.

ПРИОРИТЕТ 1.2.: Усъвършенстване и модернизиране на материално – техническата база в сферата на туризма.

Мярка 1.2.1.: Стимулиране на частната инициатива в туристическия сектор.

Мярка 1.2.2.: Изграждане на нови и ремонт на съществуващите туристически обекти и бази за настаняване.

Мярка 1.2.3.: Възстановяване на съществуващата и изграждане на нова туристическа инфраструктура.

ПРИОРИТЕТ 1.3. Информационно обезпечаване и реклама на туристическата дейност.

Мярка 1.3.1.: Изграждане и институционално укрепване на туристически информационни центрове.

Мярка 1.3.2.: Реклама и промоция на местни туристически продукти. Участие в регионални, национални и международни туристически борси и изложения.

Мярка 1.3.3.: Разработване на програми и концепции за развитие на туризма.

ПРИОРИТЕТ 1.4. Повишаване капацитета на кадрите в областта на туризма и разнообразяване на туристическото предлагане

Мярка 1.4.1.: Разработване и реализиране на програми и проекти за обучение на заетите в областта на туризма.

Мярка 1.4.2.: Въвеждане на профилирано обучение по туризъм в средното образование.

Цел 2: *Опазване и подобряване състоянието на околната среда, в съответствие с европейските и международни изисквания.*

ПРИОРИТЕТ 2.1.: Намаляване здравния риск от атмосферно замърсяване

Мярка 2.1.1.: Развитие на екологосъобразни производства и внедряване на технологии на производство, незамърсяващи атмосферата.

Мярка 2.1.2.: Осъществяване на залесителни мероприятия с широколистни видове за намаляване на риска от атмосферно замърсяване.

Мярка 2.1.3.: Ограничаване на употребата на озоноразрушаващи вещества и по-широко използване на екологични горива в бита и транспорта.

ПРИОРИТЕТ 2.2.: Интегрирано управление на местните водни ресурси.

Мярка 2.2.1.: Осигуряване на достатъчно количество питейна вода съответстваща по всички показатели на хигиенните норми.

Мярка 2.2.2.: Ограничаване на водните загуби чрез рехабилитация и подмяна на външната довеждаща и вътрешна водопроводна мрежа.

Мярка 2.2.3.: Рехабилитация на съществуващата канализационна система, изграждане на системите за отвеждане и пречистване на отпадни води. Прилагане на подходящи енергийноефективни и природосъобразни технологии за пречистване на отпадни води.

Мярка 2.2.4.: Прилагане на поливни и производствени технологии с нисък разход на вода.

ПРИОРИТЕТ 2.3.: Намаляване замърсяванията на почвите и възстановяване на вече увредените почви

Мярка 2.3.1.: Контрол по съхранение на излезли от употреба препарати за растителна защита.

Мярка 2.3.2.: Предотвратяване на повърхностното замърсяване на почвите от строителни, битови и промишлени отпадъци.

Мярка 2.3.3.: Опазване на почвите от водна и ветрова ерозия.

ПРИОРИТЕТ 2.4.: Изграждане на високоефективна система за управление на отпадъците

Мярка 2.4.1.: Изграждане на съвременна инфраструктура за безопасно третиране на отпадъци – изграждане на регионално депо за твърди битови отпадъци, претоварни станции, инсталации за обезвреждане и оползотворяване на отпадъци и др.

Мярка 2.4.2.: Развитие на системата за разделно събиране на отпадъците.

Мярка 2.4.3.: Внедряване на технологии за компостиране, за снижаване на процента на биоразградимите отпадъци и постигане на европейските изисквания.

ПРИОРИТЕТ 2.5.: Опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие.

Мярка 2.5.1.: Обявяване на природен парк “Западен Балкан”

Мярка 2.5.2.: Включване на обекти с висока консервационна стойност в Общоевропейската екологична мрежа “Натура 2000”.

Мярка 2.5.3.: Изграждане на посетителски центрове за най-значимите защитени територии.

Мярка 2.5.4.: Изготвяне на планове за управление на защитените територии и на програми за устойчиво ползване на природните ресурси.

ПРИОРИТЕТ 2.6.: Повишаване на екологичната култура на местната общност.

Мярка 2.6.1.: Организиране и провеждане на зелени училища и други форми на обучение за повишаване на екологичната култура на младите хора.

Мярка 2.6.2.: Институционално укрепване на Екоцентър.

Мярка 2.6.3.: Провеждане на информационни кампании и отбелязване на дати свързани с опазването на околната среда.

Цел 3: *Повишаване на качеството на живот и създаване на привлекателна и достъпна жилищна среда.*

ПРИОРИТЕТ 3.1. Подобряване качеството на здравното обслужване на населението и достъпа до него.

Мярка 3.1.1. Подобряване състоянието на материално – техническата база на МБАЛ – Белоградчик.

Мярка 3.1.2. Подобряване координацията между различните нива в системата на здравеопазването и най-вече между доболничната и болничната помощ.

Мярка 3.1.3. Осигуряване на качествено здравно обслужване на 100% от населението на общината.

Мярка 3.1.4. Проучване на възможностите за провеждане на санаторно лечение и изграждане на санаториуми на територията на Община Белоградчик.

ПРИОРИТЕТ 3.2. Привеждане на образователната система в съответствие с европейските стандарти в образованието и потребностите на местната икономика.

Мярка 3.2.1. Подобряване състоянието на материално – техническата база на училищните заведения и по-широко прилагане на информационните технологии в образователния процес.

Мярка 3.2.2. Засилване на чуждоезиковото и компютърно обучение.

Мярка 3.2.3. Засилване контактите на учебните заведения и обслужващите звена с български и чуждестранни НПО, разработване и кандидатстване с проекти по международни и национални програми в сферата на образованието.

Мярка 3.2.4. Насърчаване на извънкласните форми на обучение, създаване и развитие на клубове по интереси.

Мярка 3.2.5. Организиране и участие в програми за “обучение през целия живот “.

Мярка 3.2.6. Превръщане на местните културни институции в съвременни духовни центрове за разпространение на информация и придобиване на нови знания и умения.

ПРИОРИТЕТ 3.3.: Развитие на техническата инфраструктура

Мярка 3.3.1.: Изграждане, ремонт и рехабилитация на транспортната инфраструктура.

Мярка 3.3.2.: Разширяване и модернизация на съществуващата енергийна инфраструктура. Внедряване на енергоспестяващи технологии и използване на възобновяеми енергийни източници. Подобряване на енергийната ефективност на сгради и административни и обществени сгради и обекти.

Мярка 3.3.3.: Развитие на комуникационната инфраструктура. Осигуряване на пълно покритие на мрежите на мобилните оператори и подобряване на достъпа до интернет.

Мярка 3.3.4.: Осигуряване на актуални кадастрални и регулационни планове.

ПРИОРИТЕТ 3.4.: Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова инфраструктура за обществен одих и спорт.

Мярка 3.4.1.: Поддържане на съществуващите и изграждане на нови зелени паркови зони.

Мярка 3.4.2.: Изграждане на нови съоразения и обекти за масов спорт.

Мярка 3.4.3.: Изграждане на селищна среда достъпна за хора с увреждания.

Цел 4: *Стимулиране развитието на местната икономика, основана на гъвкави и конкурентоспособни малки и средни предприятия в сферата на услугите, леката и преработвателна промишленост, развитие на биологично земеделие и животновъдство и увеличаване на трудова заетост.*

ПРИОРИТЕТ 4.1.: Подобряване на бизнес-средата, стимулиране на предприемачеството и привличане на инвестиции.

Мярка 4.1.1.: Подобряване на информационното и административно обслужване на бизнеса. Промоциране на Община Белоградчик като привлекателно място за бизнес-инвестиции.

Мярка 4.1.2.: Повишаване на предприемаческите познания и умения, квалификация и преквалификация на заетия персонал.

Мярка 4.1.3.: Подобряване на условията за развитие на бизнес и търговия.

ПРИОРИТЕТ 4.2.: Повишаване на конкурентноспособността на местната промишлена и селскостопанска продукция.

Мярка 4.2.1.: Стимулиране прилагането на Know-how технологии за подобряване качеството на продукцията и повишаване на конкурентноспособността.

Мярка 4.2.2.: Насърчаване развитието на биологичното земеделие и животновъдство и производството на екологично чиста продукция.

Мярка 4.2.3.: Създаване на масиви от трайни насаждения (лозя, малини, овощни култури и др.);

ПРИОРИТЕТ 4.3.: Повишаване на реалната трудова заетост и намаляване на бедността и социалния риск.

Мярка 4.3.1.: Повишаване на заетостта чрез реализация на проекти по международни и национални програми и местни инициативи. Прилагане на гъвкави форми на заетост.

Мярка 4.3.2.: Осигуряване на **трудова заетост** на хора в неравностойно социално положение (социално слаби, инвалиди, роми).

Цел 5: *Изграждане на институционален капацитет за подобряване на процеса на управление.*

ПРИОРИТЕТ 5.1.: **Задълбочаване на партньорството между държавните институции, местната власт, неправителствените организации и местната общност и укрепване на институционалния капацитет на администрацията.**

Мярка 5.1.1.: Укрепване на капацитета на местната власт за планиране, разработване, управление и мониторинг на проекти, за кандидатстване пред структурните фондове на Европейския съюз.

Мярка 5.1.2.: Подобряване на координацията и задълбочаване на сътрудничеството между общинската администрация, местните структури на държавната власт и неправителствения сектор за разработване и реализиране на партньорски проекти. Организиране и провеждане на дискуссионни форуми с широко обществено участие, за решаване на важни проблеми от местно значение.

Мярка 5.1.3.: Организиране и провеждане на обучения за разработване, актуализиране и ефективно изпълнение на общински планове за развитие и регионални и местни секторни стратегии.

ПРИОРИТЕТ 5.2.: **Подобряване качеството на административното обслужване.**

Мярка 5.2.1.: Изграждане и институционално укрепване на Център за административно обслужване на гражданите. Въвеждане на местно ниво на системата “Електронно правителство”.

Мярка 5.2.2.: Участие в обучителни програми, семинари и курсове за квалификация и преквалификация на държавните и общински служители. Повишаване на чуждоезиковата подготовка на служителите.

Мярка 5.2.3.: Обмяна на опит и добри практики с други български общини, водещи в административното обслужване.

Цел 6: *Укрепване на трансграничното и транснационалното сътрудничество.*

ПРИОРИТЕТ 6.1.: **Развитие на трансграничното сътрудничество България – Сърбия и Черна гора.**

Мярка 6.1.1.: Подобряване на техническата инфраструктура през и около границата. Изграждане на ГКПП – Салаш.

Мярка 6.1.2.: Защита на околната среда в районите около границата. Проучване на възможностите за създаване на трансгранична защитена територия.

Мярка 6.1.3.: Създаване и развитие на Трансгранична асоциация на общините от Западна Стара планина.

Мярка 6.1.4.: Разработване и реализиране на съвместни програми и проекти за трансгранично сътрудничество в областта на културата, туризма, опазването на околната среда и икономиката. Организиране и провеждане на трансгранични фестивали и форуми, допринасящи за културното сближаване на местните общности.

ПРИОРИТЕТ 6.2.: Развитие на транснационалното сътрудничество.

Мярка 6.2.1.: Създаване на контакти и изграждане на стабилни партньорски взаимоотношения с местни власти, бизнес-структури и НПО от държавите членки на ЕС. “Побратимяване” с европейски общини. Активизиране на контактите с посолствата и консулствата на страните от ЕС за оказване на институционална подкрепа.

Мярка 6.2.2.: Насърчаване изграждането на транснационални мрежи между НПО, бизнес-организации и културни институции. Подобряване на транснационалното сътрудничество за разработване и осъществяване на партньорски проекти.

Мярка 6.2.2.: Насърчаване на транснационалния културен обмен.

4. Съвместни дейности и проекти със съседни общини

Община Белоградчик поддържа традиционно добри взаимоотношения със съседните общини. През последните години значително се активизира партньорството при разработването и реализацията на съвместни инициативи. През разглеждания планов период: 2007 – 2013, година се очертават ясно три важни направления, по които Община Белоградчик ще си сътрудничи със своите съседи.

• Проект “Регионално управление на отпадъците – Видин”

Проектът е във фаза предпроектно проучване и предвижда дейности свързани с ефективното управление на отпадъците на територията на област Видин и изграждане на регионално депо за твърди битови и строителни отпадъци. Проектът цели създаването на интегрирана система за управление на отпадъците изградена на регионален принцип и обхващане на цялото население на областта в система за организирано сметосъбиране и сметоизвозване. Предвижда се изграждането на пет центъра за рециклиране на отпадъци, изграждане на контейнерни станции за разделно събиране на отпадъците в малките населени места (по една за населените места с под 3000 души), построяване на съоразения за компостиране на открито и извеждане от експлоатация и рекултивация на общинските депа за отпадъци. Към настоящият момент проектната разработка е насочена за финансиране по програма ИСПА на Европейския съюз.

Община Белоградчик е партньор по проекта (Решение № 577/10. 07. 2003 г. на Общински съвет Белоградчик) заедно с останалите 10 общини от Област Видин. Реализирането на този проект ще допринесе съществено за подобряване на екологичното състояние на област Видин и в частност на Община Белоградчик. Проектът е заложен в приоритетите на Областната стратегия за развитие (Мярка 6.4.1.) и в настоящия План за развитие на Община Белоградчик (Мярка 2.4.1.).

• Трансграничен проект “Западна Стара планина”

Трансграничният проект “Западна Стара планина” стартира през септември 2002 год. със среща на партньори от двете страни (България и Сърбия и Черна гора), които заедно определят бъдещите дейности. Той се осъществява на територията на единадесет общини - четири от сръбска и седем от българска страна.

През месец юли 2005 година българските общини Белоградчик, Берковица, Вършец, Георги Дамяново, Годеч, Чипровци и Чупрене и сръбските: Димитровград, Зайчар, Княжевац и Пирот бе подписано споразумение за трансгранично сътрудничество в областта на устойчивото развитие. Споразумението визира осъществяване на съвместни действия в няколко основни направления:

1. *Политика в областта на устойчивото развитие на трансгранично ниво.*
 - Широк обществен диалог при обсъждане и вземане на решения по важни въпроси за развитието на природосъобразен туризъм и земеделие, културата, образованието и спорта;
 - Спазване на изискванията на международните конвенции и договорености в областта на опазване на околната среда и прилагане принципите на Европейската рамкова директива водите;
 - Активна подкрепа и намиране на инвестиции за разкриване на нови гарнични пунктове и за създаване на крайгранична зона с облекчен режим за целите на туризма;
2. *Механизми за сътрудничество.*
 - Създаване на трансгранична асоциация на общините;
 - Създаване на съвместни работни групи за разработване и реализиране на конкретни дейности и проекти в сферата на устойчивото развитие и трансграничното сътрудничество;
 - Организиране и провеждане на трансгранични форуми и фестивали;
3. *Финансови механизми и привличане на инвестиции.*
 - Съвместни усилия за създаване на дългосрочни икономически механизми за привличане на инвестиции в региона;
 - Сътрудничество при обсъждане на големи инвестиционни предложения касаещи развитието на целия регион;
4. *Информация и реклама.*
 - Изготвяне на съвместни програми, кампании и инициативи за представяне на района като привлекателна туристическа дестинация и за популяризиране на природните и културно-историческите дадености на региона;
 - Изграждане на регионална информационна система за туризъм;
5. *Образование и обучение.*
 - Институционална подкрепа за програми и търсене на възможности за обучение на местните власти, НПО и местните общности в областта на устойчивото развитие;

Създаването на Трансгранична асоциация на общините от Западна Стара планина е заложено в Мярка 6.1.3. от Общинския план за развитие 2007 – 2013 год., част от дейностите формулирани в споразумението са залегнали в мерките по приоритет 6.1. : Развитие на трансграничното сътрудничество България – Сърбия и Черна гора.

• **Природен парк “Западен Балкан”**

През 1995 година Министерствата на околната среда на България и Югославия подписват споразумение за формиране на трансгранична защитена територия - “Западна Стара планина - Парк на мира”. В резултат, на територията на Югославия е обявен природен парк “Стара планина” с площ 140 000 ха. През 2003 година Регионален Екологичен Център за Централна и Източна Европа – България, Българска Фондация Биоразнообразие и Сдружение “Природен фонд” внесоха предложение за създаване на природен парк “Западен Балкан” което беше прието от МОСВ. Министерството възложи на РЕЦ за ЦИЕ да изготви необходимата документация за създаването на парка. Община Белоградчик като един от активните участници в този процес е подкрепила инициативата с писмо изх. № 5225/17. 12. 2003 год. Съгласно изготвеното от РЕЦ за ЦИЕ – България проектопредложение за границите на парка, в него ще бъдат включени части от територията на общините: Белоградчик, Берковица, Вършец, Георги Дамяново, Годеч, Макреш, Чипровци и Чупрене.

“Паркът на мира”, както е решено да се нарича тази бъдеща трансгранична защитена територия, ще издигне международния престиж на двете държави в областта на опазването на природата. Освен това, осъществяването на проект от такъв мащаб ще окаже силно стимулиращо въздействие върху развитието на съвременни видове туризъм, биологично земеделие и ще допринесе за устойчивото ползване на природните ресурси в района.

Обявяването на парка може да се причисли към приоритетите на Областната стратегия за развитие (Мярка 6.5.1.) и е формулирано като самостоятелна мярка в Плана за развитие на Община Белоградчик (Мярка 2.5.1., също Мярка 6.1.2.).

5. Индикативна финансова таблица

ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЕЛОГРАДЧИК ЗА ПЕРИОДА 2007 - 2013 ГОДИНА
Индикативна финансова таблица № 1

Стратегическа цел Приоритет	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ОБЩО
1	2	3	4	5	6	7	8	13
ЦЕЛ 1: <i>Утвърждаване на община Белоградчик като най-атрактивната туристическа дестинация в Северозападна България</i>	192 500	539 500	334 000	287 000	7000	8 000	6000	1 374 000
ПРИОРИТЕТ 1.1.: Съхраняване и валоризиране на природното и културно-историческото наследство	150 000	275 000	65 000	30 000	0	0	0	520 000
ПРИОРИТЕТ 1.2.: Усъвършенстване и модернизиране на материално - техническата база в сферата на туризма	27 000	231 000	231 000	211 000	1 000	1 000	1 000	703 000
ПРИОРИТЕТ 1.3.: Информационно обезпечаване и реклама на туристическата дейност	14 500	27 500	35 000	35 000	5 000	6 000	4 000	127 000
ПРИОРИТЕТ 1.4.: Повишаване капацитета на кадрите в областта на туризма и разнообразяване на туристическото предлагане	1 000	6 000	3 000	11 000	1 000	1 000	1 000	24 000
ЦЕЛ 2.: Опазване и подобряване състоянието на околната среда, в съответствие с европейските и международни изисквания	1 535 000	1 894 500	2 073 000	1 309 500	1 991 000	868 000	170 000	9 841 000
ПРИОРИТЕТ 2.1.: Намаляване на здравния риск от атмосферно замърсяване	8 000	5 000	17 000	6 000	6 000	6 000	11 000	59 000
ПРИОРИТЕТ 2.2.: Интегрирано управление на местните водни ресурси	1 300 000	1 300 000	1 320 000	1 005 000	1 805 000	700 000	0	7 430 000

ПРИОРИТЕТ 2.3.: Намаляване замърсяванията на почвите и възстановяване на вече увредени почви	198 000	141 000	437 000	136 000	130 000	130 000	125 000	1 297 000
ПРИОРИТЕТ 2.4.: Изграждане на високоефективна система за управление на отпадъците	15 000	0	50 000	137 000	32 000	15 000	15 000	264 000
ПРИОРИТЕТ 2.5.: Опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие.	11 000	340 000	240 000	15 000	5 000	0	0	611 000
ПРИОРИТЕТ 2.6.: Повишаване на екологичната култура на местната общност	3 000	108 500	9 000	10 500	13 000	17 000	19 000	180 000
ЦЕЛ 3: Повишаване на качеството на живот и създаване на привлекателна и достъпна жилищна среда	369 500	806 000	1141000	470000	1417000	942 000	144000	5 289 500
ПРИОРИТЕТ 3.1.: Подобряване на качеството на здравното об-служване на населението и достъпа до него	170 000	150 000	0	0	0	0	0	320 000
ПРИОРИТЕТ 3.2.: Привеждане на образователната система в съответствие с европейските стандарти в образованието и потребностите на местната икономика	35 500	61 000	31 000	15 000	26 000	19 000	21 000	208 500
ПРИОРИТЕТ 3.3.: Развитие на техническата инфраструктура	150 000	580 000	880 000	440 000	100 000	100 000	100 000	2 350 000
ПРИОРИТЕТ 3.4.: Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова инфраструктура за обществен одих и спорт	14 000	15 000	230 000	15 000	1 291 000	823 000	23 000	2 411 000

ЦЕЛ 4: <i>Стимулиране развитието на местната икономика, основана на гъвкави и конкурентноспособни малки и средни предприятия в сферата на услугите, леката и преработвателната промишленост, развитие на биологично земеделие и животновъдство и увеличаване на трудова заетост.</i>	43 000	141000	40000	18 000	19000	17000	17000	295 000
ПРИОРИТЕТ 4.1.: Подобряване на бизнес-средата, стимулиране на предприемачеството и привличане на инвестиции	10 000	108 000	7 000	7 000	8 000	12 000	12 000	164 000
ПРИОРИТЕТ 4.2.: Повишаване на конкурентноспособността на местната промишлена и селскостопанска продукция.	31 000	31 000	31 000	9 000	9 000	2 000	2 000	115 000
ПРИОРИТЕТ 4.3.: Повишаване на реалната трудова заетост и намаляване на бедността и социалния риск	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	3 000	3 000	16 000
ЦЕЛ 5: Изграждане на институционален капацитет за подобряване на процеса на управление.	13 000	12 000	13 500	16 500	13 500	14 000	14 000	96 500
ПРИОРИТЕТ 5.1.: Задълбочаване на партньорството между държавните институции, местната власт, НПО и местната общност и укрепване на институционалния капацитет на администрацията	7 000	7 000	9 000	9 000	9 000	10 000	10 000	61 000
ПРИОРИТЕТ 5.2.: Подобряване качеството на административното обслужване	6 000	5 000	4 500	7 500	4 500	4 000	4 000	35 500

ЦЕЛ 6: Укрепване на трансграничното и транснационалното сътрудничество	29 000	23 000	1 052 000	1 031 000	20 000	23 000	23 000	2 201 000
ПРИОРИТЕТ 6.1.: Развитие на трансграничното сътрудничест-во България - Сърбия и Черна гора	8 000	18 000	1 038 000	1 027 000	12 000	15 000	15 000	2 133 000
ПРИОРИТЕТ 6.2.: Развитие на транснационалното сътрудничество	21 000	5 000	14 000	4 000	8 000	8 000	8 000	68 000
ОБЩО	2 182 000	3 416 000	4 653 500	3 132 000	3 467 500	1 872 000	374 000	19 097 000

ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЕЛОГРАДЧИК ЗА ПЕРИОДА 2007 - 2013 ГОДИНА
Индикативна финансова таблица № 2

Период 2007 - 2013 год.	Местно публично финансиране		Общ дял (%)	Външно публично финансиране							Общо 100%	
	Общински бюджет	Местни публични фондове		Централен бюджет	Общ дял (%)	Бюджет ЕС			Общ дял (%)	Други източници		
						ЕФРР	ЕСФ	КФ				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ЦЕЛ 1: Утвърждаване на община Белоградчик като най-атрактивната туристическа дестинация в Северозападна България	155 000	0		443 000		605 000	0	0		171 000		1 374 000
ПРИОРИТЕТ 1.1.: Съхраняване и валоризиране на природното и културно-историческото наследство	26 000	0		258 000		120 000				116 000		520 000
ПРИОРИТЕТ 1.2.: Усъвършенстване и модернизиране на материално - техническата база в сферата на туризма	53 000	0		175 000		450 000	0	0		25 000		703 000
ПРИОРИТЕТ 1.3.: Информационно обезпечаване и реклама на туристическата дейност	65 000	0		0		35 000	0	0		27 000		127 000
ПРИОРИТЕТ 1.4.: Повишаване капацитета на кадрите в областта на туризма и разнообразяване на туристическото предлагане	11 000	0		10 000		0	0	0		3 000		24 000

ЦЕЛ 2.: Опазване и подобряване състоянието на околната среда, в съответствие с европейските и международни изисквания	1 081 000	0	1 008 000	6690000	0	600000	462 000	9 841 000
ПРИОРИТЕТ 2.1.: Намаляване на здравния риск от атмосферно замърсяване	19 000	0	4 000	0	0	0	36 000	59 000
ПРИОРИТЕТ 2.2.: Интегрирано управление на местните водни ресурси	25 000	0	700 000	5 940 000	0	600 000	165 000	7 430 000
ПРИОРИТЕТ 2.3.: Намаляване замърсяванията на почвите и възстановяване на вече увредени почви	882 000	0	130 000	250 000	0	0	35 000	1 297 000
ПРИОРИТЕТ 2.4.: Изграждане на високоефективна система за управление на отпадъците	89 000	0	50 000	100 000	0	0	25 000	264 000
ПРИОРИТЕТ 2.5.: Опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие.	5 000	0	121 000	400 000	0	0	85 000	611 000
ПРИОРИТЕТ 2.6.: Повишаване на екологичната култура на местната общност	61 000	0	3 000	0	0	0	116 000	180 000
ЦЕЛ 3: Повишаване на качеството на живот и създаване на привлекателна и достъпна жилищна среда	403 000	0	1145000	3 047 000	0	0	694 500	5 289 500
ПРИОРИТЕТ 3.1.: Подобряване на качеството на здравното об-служване на населението и достъпа до него	10 000	0	0	216 000	0	0	94 000	320 000

ПРИОРИТЕТ 3.2.: Привеждане на образователната система в съответствие с европейските стандарти в образованието и потребностите на местната икономика	76 000	0	81 000	11 000	0	0	40 500	208 500
ПРИОРИТЕТ 3.3.: Развитие на техническата инфраструктура	56 000	0	764 000	1 000 000	0	0	530 000	2 350 000
ПРИОРИТЕТ 3.4.: Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова инфраструктура за обществен отдих и спорт	261 000	0	300 000	1 820 000	0	0	30 000	2 411 000
ЦЕЛ 4: <i>Стимулиране развитието на местната икономика, основана на гъвкави и конкурентноспособни малки и средни предприятия в сферата на услугите, леката и преработвателната промишленост, развитие на биологично земеделие и животновъдство и увеличаване на трудова заетост</i>	50 000	0	50 000	0	0	0	195 000	295 000
ПРИОРИТЕТ 4.1.: Подобряване на бизнес-средата, стимулиране на предприемачеството и привличане на инвестиции	17 000	0	50 000	0	0	0	97 000	164 000
ПРИОРИТЕТ 4.2.: Повишаване на конкурентноспособността на местната промишлена и селскостопанска продукция.	17 000	0	0	0	0	0	98 000	115 000

ПРИОРИТЕТ 4.3.: Повишаване на реалната трудова заетост и намаляване на бедността и социалния риск	16 000	0	0	0	0	0	0	0	16 000
ЦЕЛ 5: Изграждане на институционален капацитет за подобряване на процеса на управление.	45 500	0	42 000	0	0	0	0	9 000	96 500
ПРИОРИТЕТ 5.1.: Задълбочаване на партньорството между държавните институции, местната власт, НПО и местната общност и укрепване на институционалния капацитет на администрацията	20 000	0	35 000	0	0	0	0	6 000	61 000
ПРИОРИТЕТ 5.2.: Подобряване качеството на административното обслужване	25 500	0	7 000	0	0	0	0	3 000	35 500
ЦЕЛ 6: Укрепване на трансграничното и транснационалното сътрудничество	74 000	0	15 000	50 000	0	2 000 000	62 000	2 201 000	
ПРИОРИТЕТ 6.1.: Развитие на трансграничното сътрудничество-во България - Сърбия и Черна гора	42 000	0	0	50 000	0	2 000 000	41 000	2 133 000	
ПРИОРИТЕТ 6.2.: Развитие на транснационалното сътрудничество	32 000	0	15 000	0	0	0	21 000	68 000	
ОБЩО	1 808 500	0	2 703 000	10392000	0	2 600 000	1 593 500	19 097 000	

ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЕЛОГРАДЧИК ЗА ПЕРИОДА 2007 - 2013 ГОДИНА
Индикативна финансова таблица № 3

Финансови източници	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ОБЩО
<i>Общински бюджет и местни публични фондове</i>	235 500	277 000	292 500	253 000	283 500	254 000	220 000	1 815 500
<i>Централен бюджет</i>	413 000	575 000	345 000	433 000	515 000	309 000	112 000	2 702 000
<i>Европейски фонд за регионално развитие</i>	580 000	2 196 000	2 595 000	1 190 000	2 570 000	1 250 000	0	10 381 000
<i>Европейски социален фонд</i>	0	0	0	1 000	10 000	0	0	11 000
<i>Кохезионен фонд</i>	600 000	0	1 000 000	1 000 000		0	0	2 600 000
<i>Други външни финансови източници</i>	353 500	373 000	421 000	255 000	89 000	59 000	42 000	1 592 500
ОБЩО	2 182 000	3 421 000	4 653 500	3 132 000	3 467 500	1 872 000	374 000	19 102 000

6. Мониторинг и актуализация на Общинския план за развитие

За по-ефективното реализиране на целите и приоритетите на Общинския план за развитие е необходимо създаването на специално звено което да осъществява мониторинг на плана и програмата за неговата реализация. Мониторинга ще има за цел да анализира и оцени с подходящи индикатори изпълнението на поставените в плана цели. Тази оценка предоставя обратна информация за ефекта от провежданата политика и дава възможност за извършване на корекции ако това е необходимо.

6.1. Наблюдение и оценка на Общинския план за развитие.

Наблюдението върху изпълнението на целите и приоритети на ОПР ще се извършва от **Експертна комисия за наблюдение на Общинския план за развитие**. В нея влизат представители на общинската администрация, общинския съвет, местни структури на държавни институции и местни неправителствени организации.

Задачите на Комисията за наблюдение на ОПР се състоят в следното:

- да обсъжда и утвърждава индикаторите за оценка на изпълнението на плана;
- периодично да извършва преглед на постигнатия напредък по изпълнението на плана и конкретни проекти от Програмата за реализация на ОПР;
- да разглежда резултатите от изпълнението на мерките и степента на постигане на целите;
- да разглежда резултатите от междинната и крайната оценки за изпълнението на ОПР;
- да разглежда предложения за преразпределение на средствата по мерките;
- да прави предложения за изменения и актуализация на плана с цел подобряване на неговото изпълнение;
- да изготвя и предоставя на кмета и на Общинския съвет годишни отчети относно изпълнението на целите и задачите на ОПР.

За периода на действие на Общинския план за развитие, той ще бъде оценен на два пъти – с междинна (*mid-term*) и последваща (*ex post*) оценка. Тези оценки ще бъдат възложени на независима професионална организация по Закона за обществените поръчки.

• Междинна оценка

Междинната оценка ще отчете постигнатото през първите години на плана, за периода от 2007 до 2010 година. Тя ще бъде от съществено значение, тъй-като през този период се очаква приемането на България в ЕС, с всички произтичащи от този акт промени в социално-икономическия и политическия живот на страната. Междинната оценка ще включва:

- оценка на първоначалните резултати от изпълнението на програмата;
- оценка на степента на постигане на съответните цели;
- оценка на използването на финансовите ресурси и процедурите за управление и наблюдение.

Въз основа на изводите от тази оценка могат да бъдат направени препоръки за коригиране на мерки, преразпределяне средства и дори за преразглеждане на някои от приоритетите за да се постигне съответствие с динамиката на икономическата политика на Европейския съюз.

- **Последваща оценка**

Извършва се след изтичане на периода на действие на плана и включва:

- оценка на ефективността на използваните ресурси за изпълнение на плана
- оценка на общото въздействие;
- анализ на положителните и отрицателните фактори при изпълнението на програмата;
- оценка на степента на постигане на целите и на устойчивостта на резултатите;
- изводи и препоръки, относно прилагането на политиката за общинско развитие.

Резултатите от последващата оценка ще послужат като солидна основа за разработването на нова концепция за следващия период на планиране.

- **Индикатори за измерване на ефекта от Общинския план за развитие и Програмата за неговата реализация.**

При изготвяне на мониторинговите доклади и междинната и последваща оценка на ОПР и ПРОПР се използват индикатори, които са съобразени със стратегическия характер на ОПР и съответните стратегически цели, приоритети и мерки.

За да бъде направена максимално обективна преценка на това до каква степен са постигнати стратегическите цели на Плана са формулирани малък брой **основни индикатори**. Тези показатели са определени поотделно за всяка конкретна цел.

По Цел 1: Утвърждаване на Община Белоградчик като най-атрактивна туристическа дестинация в Северозападна България.

- ▶ общ БВП генериран от туризъм в общината;
- ▶ % на БВП генериран от отрасъла спрямо общия БВП;
- ▶ брой на посещенията на туристическите обекти годишно;
- ▶ създадена добавена стойност годишно (%);
- ▶ бруто/нето създадена или запазена заетост след две години (брой и % от общия брой на работните места).

По Цел 2: Опазване и подобряване състоянието на околната среда, в съответствие с европейските и международни изисквания.

- ▶ състояние на имисионния фон - съответствие на показателите за чистота на атмосферния въздух със законово определените имисионни норми;
- ▶ достъп на населението до непрекъснато водоснабдяване и питейна вода с необходимите качества в %;
- ▶ съответствие на качеството на водите във водните обекти с нормите за определената категория;
- ▶ рехабилитирани площи – дка и % от подлежащите на рехабилитация;
- ▶ обслужени домакинства по събиране на ТБО – брой и % от населението;
- ▶ обща площ на защитените територии и наличие на новообявени ЗТ;
- ▶ брой на проведените екокампании;

По Цел 3: Повишаване на качеството на живот и създаване на привлекателна и достъпна жилищна среда.

- ▶
- ▶ брой на завършилите средно образование;
- ▶ брой осъществени образователни проекти;
- ▶ ремонтирана и новоизградена пътна мрежа в км;
- ▶ достъп до широколентови комуникации в %;
- ▶ брой реконструирани обществени обекти;

- ▶ площ на парковите зони;
- ▶ брой реконструирани и новооткрити спортни обекти;

По Цел 4: Стимулиране развитието на местната икономика, основана на гъвкави и конкурентоспособни малки и средни предприятия в сферата на услугите, леката и преработвателна промишленост, развитие на биологично земеделие и животновъдство и увеличаване на трудовата заетост.

- ▶ БВП на човек от населението;
- ▶ темп на нарастване на БВП;
- ▶ равнище на заетост: общо, мъже, жени;
- ▶ равнище на безработица: общо, мъже, жени;
- ▶ равнище на доходите;
- ▶ обща сума на годишните инвестиции;
- ▶ инвестиции на човек от населението;
- ▶ предоставени услуги за МСП;

По Цел 5: Изграждане на институционален капацитет за подобряване на процеса на управление.

- ▶ брой държавни и общински служители преминали през курсове за повишаване на квалификацията;
- ▶ брой служители владеещи един или повече чужди езици;
- ▶ брой услуги предоставени на гражданите и бизнеса;
- ▶ брой на съвместните проекти между две или повече институции и неправителствени организации;
- ▶ изградено звено за разработване и реализиране на проекти;
- ▶ брой на проектите за работа в мрежа и обмен на опит между регионалните и местните власти;

По Цел 6: Укрепване на трансграничното и транснационалното сътрудничество.

- ▶ брой на проектите за трансгранично сътрудничество;
- ▶ изграден нов ГКПП;
- ▶ обявен трансграничен природен парк;
- ▶ създадена Трансгранична асоциация на общините;
- ▶ брой проекти за транснационално сътрудничество;
- ▶ брой европейски общини, с които е сключено споразумение за партньорство;

Индикаторите за съответните Приоритети и мерки на Общинския план за развитие са посочени в Приложение № 4.

6.2. Актуализация на общинския план

Актуализацията на Общинският план за развитие се налага при настъпването на един или повече от изброените по-долу фактори:

- съществени изменения в социално-икономическата ситуация;
- значителни промени в националното законодателство или Регламентите на ЕС;
- промени в НППР, НСРР, НОППР, съответните Областна стратегия за развитие, РППР и ОПР на съседните общини;
- големи природни катаклизми или промишлени аварии със сериозни последици;
- изводи, констатации и препоръки от междинната оценка, които надхвърлят нуждата от обичайни коригиращи дейности;

Актуализацията на ОПР се осъществява по реда на неговото разработване, съгласуване и приемане. Общинският съвет инициира обсъждане по предложение на кмета. Промените в гореизброените фактори трябва да се обсъдят от компетентни лица – общински служители и/или външни експерти – и при основания за това, общинският съвет дава мандат за започване на актуализацията.

7. Мерки за публичност и прозрачност

Информираността е предпоставка за оказването на широка обществена и институционална подкрепа за Общинския план за развитие във фазата на неговата реализация. За осигуряване на по-широка публичност на плана, ще бъдат предприети мерки за неговото масово популяризиране.

Планът ще бъде представен в интернет страницата на Община Белоградчик. Резюме на плана включващо пълната стратегическа част, ще бъде публикувано в общинският вестник “Белоградчик”. Също в местните медии и на интернет страницата на общината ще бъдат публикувани годишните доклади на Експертната комисия за наблюдение на ОПР, както и резултатите от междинната и последващата оценка на плана.

При възникване на нужда от актуализация на ОПР, ще бъде проведено обществено обсъждане на евентуалните изменения и предложенията и бележките от страна на местната общественост ще бъдат взети под внимание при извършване на необходимите промени.

През периода на реализация на плана ще се търсят и други начини за повишаване на общественото участие в процеса на мониторинг на дейностите заложи в него. Копия от плана ще бъдат раздадени на всички местни държавни институции. Екземпляр от ОПР ще бъде на разположение на обществеността в Центъра за административно обслужване на гражданите.

III. ПРИЛОЖЕНИЯ

✓ **Приложение 1**

ДИПЛОМ ЗА ВКЛЮЧВАНЕТО НА РЕЗЕРВАТ „ЧУПРЕНЕ” В СПИСЪКА НА БИОСФЕРНИТЕ РЕЗЕРВАТИ ПО ПРОГРАМА „ЧОВЕК И БИОСФЕРА” НА ЮНЕСКО

✓ **Приложение 2**

ОСНОВНИ ЦЕЛИ, НАПРАВЛЕНИЯ И ПРИОРИТЕТИ НА СТРАТЕГИЯТА ОТ ЛИСАБОН

✓ **Приложение 3**

ОСНОВНИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА НПР И СЕКТОРНИТЕ СТРАТЕГИИ ЗА РАЗВИТИЕ В ПЕРИОДА ДО 2013 г.

✓ **Приложение 4**

ОСНОВНИ ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

✓ **Приложение 5**

СТРУКТУРНИ ФОНДОВЕ НА ЕВРОПЕСКИЯ СЪЮЗ 2007-2013 Г.

✓ **Приложение 6**

Приложение № 2

**ОСНОВНИ ЦЕЛИ, НАПРАВЛЕНИЯ И ПРИОРИТЕТИ
НА СТРАТЕГИЯТА ОТ ЛИСАБОН**

Основни цели на Стратегията от Лисабон – 2010 г.	Основни направления на Стратегията от Лисабон
---	--

<ol style="list-style-type: none"> 1. Да се създаде динамична и основана на знанието икономика 2. Да бъде осигурен ускорен и устойчив икономически растеж 3. Да бъде възстановена пълната заетост, безработицата да бъде сведена до равнища, постигнати от най-напредналите страни 4. Да бъдат модернизирани системите за социална защита 	<p>Първо направление: Провеждане на икономическата реформа и подготовка за преход към икономика на знанието</p> <p>6 приоритета:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Европа – информационно общество за всички 2. Вътрешен пазар – подобряване на стопанския климат, конкурентноспособността и иновациите, намаляване на регулативните разходи за бизнеса, интелектуалната собственост, премахване на трансграничните бариери, доизграждане на енергийния пазар и пазарът на въздушен транспорт 3. Финансови услуги – интегриране на финансовите пазари; редуциране на административните бариери; интеграция на пазара на финансови услуги и капитали 4. Предприемачество и новаторство – подпомагане на МСП и осигуряването им с рисковото финансиране 5. Европейско изследователско пространство – развитие на изследователска дейност и технологични разработки; създаване на центрове за върхови постижения; висококачествени комуникационни мрежи; стимули в областта на данъчното облагане, патентното право и рисковото финансиране; насърчаване мобилността на научните работници 6. Преглед на финансовите инструменти на Общността с цел преназначаване 	<p>Второ направление: Укрепване на Европейския социален модел чрез инвестиране в хората</p> <p>5 приоритета:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Европейски социален модел – нови знания и умения; гъвкавост на работната сила; по-устойчива и “активна“ социална защита 2. Заетост - Възстановяване на пълната заетост 3. Образование и професионално обучение – приспособяване на предучилищното, основното и средното образование, усвояване на знания през целия живот; инвестиции в човешки ресурси; достъп до Интернет; ново поколение учители 4. Социално приобщаване - преодоляване на изолацията; устойчиви пенсионни доходи; стабилна среда за хората от третата възраст 5. Нова динамика на социалния диалог – по всички аспекти на икономиката на знанието и социалната политика
<p>Основни индикатори за постигане на целите от Лисабон</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Средногодишен темп на икономически растеж – 3% • Разходи за научно-изследователска дейност – 3% от БВП; • Общо равнища на заетост – 70% и заетост на жените – 60% • Най-малко 85% от хората на възраст 20-24 г. да са завършили средното си образование 		

**ОСНОВНИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА НПР И СЕКТОРНИТЕ СТРАТЕГИИ ЗА
РАЗВИТИЕ В ПЕРИОДА ДО 2013 г.**

<i>Стратегически и планови документи</i>	<i>Цели</i>	<i>Приоритети</i>
<i>Национален план за развитие 2007-2013 г.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Достигане и поддържане на висок икономически растеж чрез динамична икономика на знанието в съответствие с принципите на устойчивото развитие. • Повишаване на потенциала на човешкия капитал и достигане на равнища на заетостта, доходите и социалната интеграция, осигуряващи високо качество на живот. 	<ul style="list-style-type: none"> • Подобряване и развитие на базисната инфраструктура. • Развитие на човешките ресурси и подобряване на социалната инфраструктура. • Повишаване на конкурентноспособността на българската икономика. • Устойчиво и балансирано регионално развитие. • Развитие на селските райони и земеделието.
<i>Стратегия по заетостта 2004-2010 г.</i>	<p><i>Средносрочна цел (2004-2007 г.):</i> Повишаване на заетостта и ограничаване на безработицата.</p> <p><i>Дългосрочна цел (до 2010 г.):</i> Повишаване на икономическата активност и трудовия потенциал на населението.</p> <p><i>Стратегически подцели:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Увеличаване на заетостта и ограничаване на безработицата. • Подобряване на качествените характеристики на работната сила и повишаване на производителността на труда. • Постигане на социална кохезия и реинтегриране на уязвимите социални групи, които са с най-малки шансове за участие и реализиране на трудовия пазар. 	<ul style="list-style-type: none"> • Политика на доходите, насърчаваща заетостта. • Насърчаване на предприемачеството и стимулиране на малкия и среден бизнес за разкриване на повече и по-добри работни места. • Стимулиране на удължаването на трудовия живот и провеждането на политика за активно стареене. • Повишаване на адаптивността на работната сила към променящите се условия в икономиката. • Увеличаване на човешкия капитал и активизиране на политиката за обучение през целия живот. • Развитие на политика за равни възможности и свободен, достъпен за всички социални групи, пазар на труда. • Развитие на активната политика на пазара на труда, насочена към пълноценна социално-икономическа интеграция на рисковите групи на пазара на труда. • Ограничаване и преодоляване на регионалните различия на трудовия пазар.
<i>Стратегия за насърчаване развитието на малки и средни предприятия 2002-2006 г.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Създаването на благоприятна среда и условия за развитието на конкурентноспособен сектор на МСП, които ще ускорят икономическия растеж на страната при запазване на макроикономическата стабилност. 	<ul style="list-style-type: none"> • Опростяване на административната и нормативната среда за МСП. • Подобряване на финансовата среда. • Подкрепа на иновациите и технологичното развитие. • Осигуряване на условия за развитие на МСП в регионален аспект. • Европеизация на МСП.

Стратегически и планови документи	Цели	Приоритети
Иновационна стратегия	<ul style="list-style-type: none"> Повишаване конкурентоспособността на българската индустрия. Това означава изграждането на индустрия, "основана на знанието", т.е. внедряване на нови изделия, материали и технологии за производство, управление и услуги, въз основа на съвременни научни разработки. 	<ul style="list-style-type: none"> Чуждестранни инвестиции. Технологични паркове. Стимулиране на предприемачеството. Държавни приоритети в областта на науката. Формиране на трайна национална научна политика. Стимулиране на вътрешната и външната интеграция на научните институции. Разработване на нови механизми за ефективно финансиране на науката и научните изследвания.
Стратегия за насърчаване на инвестициите 2004-2010 г.	<p>Основна цел: Повишаване на конкурентоспособността на българската икономика и постигане на стабилен и устойчив икономически растеж чрез насърчаване на инвестициите.</p> <p>Подцели:</p> <ul style="list-style-type: none"> Децентрализация и подобряване на възможностите на регионално и местно ниво за привличане на инвестиции. Подобряване на качеството и ефективността на услугите, предоставяни от транспортната инфраструктура както на национално, така и на регионално и местно ниво. Създаване на условия за икономически растеж и увеличаване на заетостта на основата на потенциала на районите за развитие. 	<ul style="list-style-type: none"> Усъвършенстване на административната и нормативната среда за насърчаване на инвестициите. Подобряване на финансовата среда за инвеститорите. Развитие на техническата инфраструктура. Регионална политика за насърчаване на инвестициите. Подкрепа на инвестициите в иновации и във високотехнологични дейности. Повишаване качеството на работната сила. Инвестиционен маркетинг.
Национална стратегия за околната среда 2005-2014 г.	<p>Дългосрочната стратегическа цел е: Подобряване на качеството на живот на населението в страната чрез осигуряване на здравословна и благоприятна среда и запазване на богатото природно наследство на основата на устойчиво управление на околната среда.</p> <p>Подцели:</p> <ul style="list-style-type: none"> Осигуряване на добро качество и достатъчно количество вода за всякакви цели. По-тясно интегриране на политиката по околна среда в политиките на развитие на стопанските отрасли и регионалното развитие. Опазване на природното наследство и поддържане на богато биологично разнообразие. Осигуряване на ефективно управление на околната среда. Достигане и поддържане на високо качество на околната среда в населените места. 	<ul style="list-style-type: none"> Осигуряване на добро състояние на повърхностните, подземните и крайбрежните морски води; Приоритетно подобряване на водоснабдяването и качеството на питейната вода за населението; Рационално използване на водните ресурси от стопанските сектори и обществото; Достигане на стандартите в районите с нарушено качество на атмосферния въздух; Подобряване управлението на отпадъците; Намаляване на шумовото замърсяване на населените места; Развитие на устойчиви системи за градския транспорт, щадящи околната среда; Опазване на биологичното разнообразие; Обезпечаване устойчиво използване на биологичните ресурси; Намаляване на замърсяването и пре-

Стратегически и планови документи	Цели	Приоритети
	<ul style="list-style-type: none"> • Изпълнение на ангажиментите на България за разрешаване на глобалните екологични проблеми. 	<p>венция на бъдещите въздействия върху околната среда в промишления и енергийния сектори;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прилагане на екологосъобразни практики в селското стопанство и опазване на екологично чистите земи;
Стратегия за въвеждане на ИКТ в средното образование	<ul style="list-style-type: none"> • Полагане на основи и създаване на допускаща неограничено развитие система за обучение по ИКТ и прилагането ѝ във всички изучавани предмети в училище. 	<ul style="list-style-type: none"> • Нормативна уредба на обучението по ИКТ и обучението чрез ИКТ. • Подготовка на кадри за въвеждането на ИКТ в образованието. • Изграждане на Управленска информационна система на образованието. • Осигуряване на адекватна материално-техническа база в средното училище. Осигуряване на качествена Интернет връзка, локални мрежи и градска свързаност с оглед достъп до ресурсите на мрежата и възможност за дистанционно обучение.
Национална стратегия за продължаващото професионално обучение 2005-2010 г.	<ul style="list-style-type: none"> • Създаване и усъвършенстване на условията за придобиване, разширяване и развитие на професионалната квалификация на работната сила с оглед подобряване пригодността за заетост, професионална кариера и индивидуално развитие. 	<ul style="list-style-type: none"> • Усъвършенстване условията за достъп до продължаващо професионално обучение. • Постигане ефективност на взаимодействието между институциите, ангажирани с продължаващото професионално обучение. • Осигуряване на високо качество на продължаващото професионално обучение. • Повишаване на инвестициите в продължаващото професионално обучение. • Научно осигуряване на продължаващото професионално обучение.
Национална здравна стратегия 2001-2006 г.	<p>Главната цел и стратегически приоритет на здравната реформа в България е подобряването на здравето на нацията.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Успешно провеждане на реформата в организацията и финансирането на системата на здравеопазване. • Поставяне на управленски и граждански акцент по въпросите на общественото здраве. • Хармонизация на законодателството и развитие на инфраструктурата, институциите и човешкия капацитет в здравеопазването за извършване на производствените задължения.

ОСНОВНИ ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Цел 1: *Утвърждаване на Община Белоградчик като най-атрактивна туристическа дестинация в Северозападна България.*

ПРИРОРИТЕТ 1.1: Съхраняване и валоризиране на природното и културно-историческото наследство

Мярка 1.1.1: Привличане на инвестиции за реконструкция и реставрация на съществуващите културно – исторически забележителности и за разкриване на нови исторически паметници.

- Брой реновирани местни културни обекти;
- Брой разкрити нови исторически паметници;
- Обща сума на инвестициите вложени в обновяване на културно-исторически забележителности;

Мярка 1.1.2.: Поддържане на културните традиции и инициране на нови културни прояви – събори, изложби, фестивали, концерти, пленери и др.

- Брой на проявите в културния календар на общината;
- Брой на новоиницирани събития – изложби, фестивали, пленери и др.;
- Брой реализирани проекти свързани с поддържане на местните културни традиции;

Мярка 1.1.3.: Атрактивно експониране и анимиране на природни и културно-исторически обекти.

- Брой природни и културни обекти получили финансова подкрепа за експониране;
- Брой осъществени проекти за анимиране на важни местни исторически събития или уникални местни традиции, обичаи и обреди;
- Площ на експонираните природни и културни обекти и % спрямо общата площ на подлежащите на експониране обекти;
- Брой на разработени проекти за експониране и анимиране на природни и културно-исторически забележителности;

ПРИОРИТЕТ 1.2.: Усъвършенстване и модернизиране на материално – техническата база в сферата на туризма.

Мярка 1.2.1.: Стимулиране на частната инициатива в туристическия сектор.

- Брой на фирмите (местни и външни, вкл. чуждестранни) работещи в сферата на туризма;
- Сравнение на броя на фирмите спрямо предишни периоди;
- БВП генериран от местния туристически отрасъл и процент спрямо общия БВП от общинската икономика;
- Наличие на разработени механизми на местно ниво за стимулиране на частната инициатива в туристическия сектор;
- Наличие на публично-частни партньорства в сферата на туристическите услуги;

Мярка 1.2.2.: Изграждане на нови и ремонт на съществуващите туристически обекти и бази за настаняване.

- Брой на новосъздадена или подобрена леглова база и % спрямо общата леглова база;
- Брой на новоизградените/модернизирани хотели;
- Брой на създадените/подобрените атракции;

Мярка 1.2.3.: Възстановяване на съществуващата и изграждане на нова туристическа инфраструктура.

- Обща дължина на поддържаните и новоизградени туристически маршрути, екопътеки, велосипедни алеи и др.;
- Брой (площ/дължина) на новоизградена / подобрена техническа инфраструктура (паркинги, пътища и подходи) обслужваща туристически обекти;

ПРИОРИТЕТ 1.3. Информационно обезпечаване и реклама на туристическата дейност.

Мярка 1.3.1.: Изграждане и институционално укрепване на туристически информационни центрове.

- Предоставени бизнес услуги за развитие на туризма в общината от туристически информационен център (ТИЦ);
- Листа на услугите предоставяни от ТИЦ;
- Брой фирми годишно, използвали центъра за промоция;
- Брой на осъществените търговски контакти поради дейността на ТИЦ;
- Брой на посетителите и туристите ползвали услуги на ТИЦ;

Мярка 1.3.2.: Реклама и промоция на местни туристически продукти. Участие в регионални, национални и международни туристически борси и изложения.

- Брой на нови маркетингови инициативи / схеми за промоциране на туристическия бизнес;
- Брой участия в регионални, национални и международни туристически борси и изложения;
- Брой и вид новосъздадени рекламни материали в подкрепа на местния туристически бизнес;

Мярка 1.3.3.: Разработване на програми и концепции за развитие на туризма.

- Брой разработени програми и концепции;

ПРИОРИТЕТ 1.4. Повишаване капацитета на кадрите в областта на туризма и разнообразяване на туристическото предлагане

Мярка 1.4.1.: Разработване и реализиране на програми и проекти за обучение на заетите в областта на туризма.

- Брой реализирани програми и проекти;
- Брой на проведените курсове за преквалификация;
- Брой на обучаемите успешно завършили такива курсове и получили сертификат;

Мярка 1.4.2.: Въвеждане на профилирано обучение по туризъм в средното образование.

- Брой на новоразкрити профилирани паралелки;
- Брой на учениците учещи или преминали през такива паралелки;

Цел 2: *Опазване и подобряване състоянието на околната среда, в съответствие с европейските и международни изисквания.*

ПРИОРИТЕТ 2.1.: Намаляване здравния риск от атмосферно замърсяване

Мярка 2.1.1.: Развитие на екологосъобразни производства и внедряване на технологии на производство, незамърсяващи атмосферата.

- Наличие на новоизградени производствени мощности с висока степен на екологичност;
- Приложени незамърсяващи въздуха технологии;
- Брой предприятия сертифицирани по ISO 14000;
- Брой комплексни разрешителни издадени на местни предприятия;
- Спряно производството на дървени въглища или преместена площадката на по-подходящо място;

Мярка 2.1.2.: Осъществяване на залесителни мероприятия с широколистни видове за намаляване на риска от атмосферно замърсяване.

- Залесени площи в дка.;
- Брой посадени фиданки;

Мярка 2.1.3.: Ограничаване на употребата на озоноразрушаващи вещества и по-широко използване на екологични горива в бита и транспорта.

- Годишно количество на потребяваното газово гориво в бита и транспорта;
- Увеличаване на потреблението на газово гориво и % спрямо общото потребление на горива;
- Употреба на биодизел в отоплителните инсталации на обществените сгради и в транспорта;

ПРИОРИТЕТ 2.2.: Интегрирано управление на местните водни ресурси.

Мярка 2.2.1.: Осигуряване на достатъчно количество питейна вода съответстваща по всички показатели на хигиенните норми.

- Анализни протоколи за проби от питейна вода показващи неотклонение от нормите;
- Брой часове годишно, през които е имало режим на водата;

Мярка 2.2.2.: Ограничаване на водните загуби чрез рехабилитация и подмяна на външната довеждаща и вътрешна водопроводна мрежа.

- Километри подменен водопровод;
- Брой аварии на водопроводната мрежа и % спрямо предишен период;
- Процентно съотношение на водните загуби след подмяна на водопроводната мрежа спрямо времето преди подмяната;

Мярка 2.2.3.: Рехабилитация на съществуващата канализационна система, изграждане на системите за отвеждане и пречистване на отпадни води. Прилагане на подходящи енергийно ефективни и природосъобразни технологии за пречистване на отпадни води.

- Километри изграден довеждащ колектор;
- Изградена ГПСОВ за град Белоградчик;
- Изградена канализация за селата Стакевци, Рабиша и Салаш;
- Анализни протоколи за проби от отпадни води показващи неотклонение от нормите за II-ра категория приемник;

Мярка 2.2.4.: Прилагане на поливни и производствени технологии с нисък разход на вода.

- Брой на стопанствата и обектите внедрили технологии с нисък разход на вода;
- Километри изградена система за капково напояване;

ПРИОРИТЕТ 2.3.: Намаляване замърсяванията на почвите и възстановяване на вече увредените почви

Мярка 2.3.1.: Контрол по съхранение на излезли от употреба препарати за растителна защита.

- Количество на трайно депонираните негодни за употреба препарати за растителна защита и процент спрямо общото количество;

Мярка 2.3.2.: Предотвратяване на повърхностното замърсяване на почвите от строителни, битови и промишлени отпадъци.

- Обща площ на рекултивирани терени замърсени с битови и строителни отпадъци;
- Приложени ефективни мерки за недопускане на замърсяване (наложени санкции за нарушения, прилагане на гъвкава система за сметосъбиране, създаване на зелени площи върху незастроени терени в регулацията на населените места и др.);

Мярка 2.3.3.: Опазване на почвите от водна и ветрова ерозия.

- Обща площ върху която са проведени противоерозионни мероприятия и процент спрямо общата площ на терените нуждаещи се от такива;

ПРИОРИТЕТ 2.4.: Изграждане на високоефективна система за управление на отпадъците

Мярка 2.4.1.: Изграждане на съвременна инфраструктура за безопасно третиране на отпадъци – изграждане на регионално депо за твърди битови отпадъци, претоварни станции, инсталации за обезвреждане и оползотворяване на отпадъци и др.

- Изградено регионално депо за ТБО;
- Изградена претоварна станция за ТБО на територията на Община Белоградчик;
- Общ брой на съдовете за отпадъци и съпоставка на наличните спрямо необходимите за обслужване на жителите (съгласно утвърдени методики);

Мярка 2.4.2.: Развитие на системата за разделно събиране на отпадъците.

- Брой домакинства обхванати в системата за разделно събиране и процент спрямо общият брой на домакинствата;
- Брой изградени контейнерни станции за разделно събиране по селата;
- Видове отпадъци, които се събират разделно;
- Общо количество на разделно събраните отпадъци;

Мярка 2.4.3.: Внедряване на технологии за компостиране, за снижаване на процента на биоразградимите отпадъци и постигане на европейските изисквания.

- Изградена площадка за компостиране на открито;
- Брой домакинства обхванати в системата за компостиране;
- Количество компостиран отпадък и процент спрямо общото количество на биоразградимите отпадъци;
- Проведени кампании за компостиране;

ПРИОРИТЕТ 2.5.: Опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие.

Мярка 2.5.1.: Обявяване на природен парк “Западен Балкан”

- Обявен природен парк “Западен Балкан”;
- Създадена паркова администрация;

Мярка 2.5.2.: Включване на обекти с висока консервационна стойност в Общоевропейската екологична мрежа “Натура 2000”.

- Брой предложения за включване на територии по “Натура 2000”;
- Брой обявени защитени територии по “Натура 2000”;

Мярка 2.5.3.: Изграждане на посетителски центрове за най-значимите защитени територии.

- Изградени и функциониращи посетителски центрове за природните забележителности “Белоградчишки скали” и пещера “Магура”;

Мярка 2.5.4.: Изготвяне на планове за управление на защитените територии и на програми за устойчиво ползване на природните ресурси.

- Наличие на изготвени планове за управление на ПЗ “Белоградчишки скали”, резерват “Чупрене” и ПП “Западен Балкан”;
- Изготвена програма за устойчиво ползване на природните ресурси на територията на Община Белоградчик;

ПРИОРИТЕТ 2.6.: Повишаване на екологичната култура на местната общност.

Мярка 2.6.1.: Организиране и провеждане на зелени училища и други форми на обучение за повишаване на екологичната култура на младите хора.

- Брой проведени зелени училища;
- Брой на учениците преминали на обучение в зелени училища;
- Осъществени мероприятия за повишаване на екологичната култура на младежите;

Мярка 2.6.2.: Институционално укрепване на Екоцентър.

- Реализиран проекта за изграждане на многофункционален посетителски Екоцентър;
- Назначен персонал осъществяващ дейността на Екоцентъра;
- Брой проекти разработени и реализирани от Екоцентъра;

Мярка 2.6.3.: Провеждане на информационни кампании и отбелязване на дати свързани с опазването на околната среда.

- Брой на проведените информационни кампании;
- Брой на участниците;
- Брой осъществени проекти за провеждане на еко-кампании;
- Обща сума на средствата изразходвани за еко-кампании;

Цел 3: *Повишаване на качеството на живот и създаване на привлекателна и достъпна жилищна среда.*

ПРИОРИТЕТ 3.1. Подобряване качеството на здравето обслужване на населението и достъпа до него.

Мярка 3.1.1. Подобряване състоянието на материално – техническата база на МБАЛ – Белоградчик.

- Обща сума на инвестициите за подобряване на материално-техническата база на МБАЛ;
- Новозакупено (дарено) медицинско оборудване;
- Подменено болнично обзавеждане;

Мярка 3.1.2. Подобряване координацията между различните нива в системата на здравеопазването и най-вече между доболничната и болничната помощ.

- Изграден и функциониращ “Консултативен съвет за партньорство”, който да работи за подобряване на взаимодействието между различните нива в системата на здравеопазването на местно равнище;

Мярка 3.1.3. Осигуряване на качествено здравно обслужване на 100% от населението на общината.

- Брой на населението на общината получило нов достъп до здравни услуги;
- Брой нови здравни услуги на местно ниво;
- Изграден и функциониращ здравен пункт в ромският квартал на гр. Белоградчик и здравни пунктове в по-големите населени места на общината;

Мярка 3.1.4. Проучване на възможностите за провеждане на санаторно лечение и изграждане на санаториуми на територията на Община Белоградчик.

- Наличие на изградени санаториуми на територията на община Белоградчик;
- Обслужващ капацитет на новоизградени санаториуми;

ПРИОРИТЕТ 3.2. Привеждане на образователната система в съответствие с европейските стандарти в образованието и потребностите на местната икономика.

Мярка 3.2.1. Подобряване състоянието на материално – техническата база на училищните заведения и по-широко прилагане на информационните технологии в образователния процес.

- Вложени нови инвестиции свързани с развитието на местното образование;
- Брой на компютрите на 100 ученици в местните училища;

- Брой на интернет местата на 100 ученици;

Мярка 3.2.2. Засилване на чуждоезиковото и компютърно обучение.

- Брой обучителни часове по чуждоезикова подготовка;
- Брой на чуждите езици които се преподават в училищата;
- Брой на паралелките с усилено изучаване на чужд език и брой на учениците в тях;
- Брой обучителни часове, насочени към ИКТ в училищата;

Мярка 3.2.3. Засилване контактите на учебните заведения и обслужващите звена с български и чуждестранни НПО, разработване и кандидатстване с проекти по международни и национални програми в сферата на образованието.

- Изградени партньорства между местните училища и български и чуждестранни НПО;
- Брой на разработените проекти в сферата на образованието;
- Брой на реализираните образователни проекти;

Мярка 3.2.4. Насърчаване на извънкласните форми на обучение, създаване и развитие на клубове по интереси.

- Брой на сформирани клубове по интереси и провежданите извънкласни форми на обучение;
- Брой на учениците участващи в клубната дейност;

Мярка 3.2.5. Организиране и участие в програми за “обучение през целия живот”.

- Брой на служителите участвали в програми за “обучение през целия живот”;

Мярка 3.2.6. Превръщане на местните културни институции в съвременни духовни центрове за разпространение на информация и придобиване на нови знания и умения.

- Брой новозакупени книги и мултимедии;
- Изградена електронна библиотека;
- Брой създадени и действащи клубове по интереси към местните културни институти и брой на участниците в тях;
- Брой на културните прояви инициирани от местните културни институции;

ПРИОРИТЕТ 3.3.: Развитие на техническата инфраструктура

Мярка 3.3.1.: Изграждане, ремонт и рехабилитация на транспортната инфраструктура.

- Напълно обновени пътища от четвъртокласната пътна мрежа в км.;
- Ремонтирани улични настилки в км.;

Мярка 3.3.2.: Разширяване и модернизация на съществуващата енергийна инфраструктура. Внедряване на енергоспестяващи технологии и използване на възобновяеми енергийни източници. Подобряване на енергийната ефективност на сгради и административни и обществени сгради и обекти.

- Процент на енергоспестяващото осветление на улици и обществени сгради спрямо конвенционалното;
- Брой на обектите в които са приложени мерки за енергийна ефективност;
- Икономически показатели за енергийната ефективност;

Мярка 3.3.3.: Развитие на комуникационната инфраструктура. Осигуряване на пълно покритие на мрежите на мобилните оператори и подобряване на достъпа до интернет.

- Брой и % на увеличаване на цифровите телефонни линии;
- Дължина на инсталираната широколентова комуникационна мрежа;
- Брой на абонатите на интернет на 1000 жители;
- Брой на създадените “онлайн” услуги и възможности;
- Покритие на мрежите на мобилните оператори в % от общата територия на общината;

Мярка 3.3.4.: Осигуряване на актуални кадастрални и регулационни планове.

- Брой актуализирани кадастрални и регулационни планове;

ПРИОРИТЕТ 3.4.: Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова инфраструктура за обществен отди́х и спорт.

Мярка 3.4.1.: Поддържане на съществуващите и изграждане на нови зелени паркови зони.

- Брой на рехабилитираните обекти от парковата инфраструктура;
- Обща площ на зелените и паркови пространства;

Мярка 3.4.2.: Изграждане на нови съоразения и обекти за масов спорт.

- Брой новоизградени спортни обекти;

Мярка 3.4.3.: Изграждане на селищна среда достъпна за хора с увреждания.

- Изградена инфраструктура за подобряване на достъпа на хората с увреждания до административни и обществени сгради и обекти;
- Процент на достъпните обекти спрямо общия брой обществени обекти;

Цел 4: *Стимулиране развитието на местната икономика, основана на гъвкави и конкурентоспособни малки и средни предприятия в сферата на услугите, леката и преработвателна промишленост, развитие на биологично земеделие и животновъдство и увеличаване на трудова заетост.*

ПРИОРИТЕТ 4.1.: Подобряване на бизнес-средата, стимулиране на предприемачеството и привличане на инвестиции.

Мярка 4.1.1.: Подобряване на информационното и административно обслужване на бизнеса. Промоциране на Община Белоградчик като привлекателно място за бизнес-инвестиции.

- Брой на създадените “онлайн” услуги и възможности предназначени за МСП;
- Брой предоставени административни услуги на фирми;
- Създадена интернет страница за промоциране на възможностите за бизнес в община Белоградчик;
- Брой участия в национални и международни бизнес форуми;
- Обща сума на бизнес-инвестициите привлечени в резултат от активна реклама на възможностите за бизнес;

Мярка 4.1.2.: Повишаване на предприемаческите познания и умения, квалификация и преквалификация на заетия персонал.

- Брой, относителен дял и индекси на изменение на броя на лицата, преминали през обучение за предприемачество, усъвършенстване на притежаваната квалификация;
- Предоставени консултации и проведени квалификационни курсове от Бизнесинкубатор – Белоградчик;

Мярка 4.1.3.: Подобряване на условията за развитие на бизнес и търговия

- Обща площ на действащите търговски и производствени обекти;
- Брой на кредитите отпуснати за развитие на малкия и среден бизнес;
- Брой и вид на допълнителните банкови услуги насочени към бизнеса;
- Брой на създадени браншови организации;
- Брой на фирмите членувачи в браншови съюзи и процент спрямо общия брой на икономическите субекти в дадения бранш;

ПРИОРИТЕТ 4.2.: Повишаване на конкурентноспособността на местната промишлена и селскостопанска продукция.

Мярка 4.2.1.: Стимулиране прилагането на Know-how технологии за подобряване качеството на продукцията и повишаване на конкурентноспособността.

- Брой на производствата в които са приложени Know-how технологии;
- Общо количество на продукцията на местни производители, реализирана на европейския и световен пазар;
- Брой на местни предприятия сертифицирани по ISO 9000;
- Брой на местните ферми отглеждащи съвременни сортове аграрни култури и породи животни;

Мярка 4.2.2.: Насърчаване развитието на биологичното земеделие и животновъдство и производството на екологично чиста продукция.

- Обща площ на сертифицираните екологични чисти райони на територията на община Белоградчик;
- Брой на местните аграрни стопанства прилагачи методите на биологично земеделие и животновъдство;
- Брой на обучените местни земеделски стопани в прилагане на методите на биологично земеделие и животновъдство;

Мярка 4.2.3.: Насърчаване създаването на масиви от трайни насаждения (лозя, малини, овощни култури и др.);

- Обща площ на масивите с трайни насаждения и % спрямо общата площ на обработваемата земя;

ПРИОРИТЕТ 4.3.: Повишаване на реалната трудова заетост и намаляване на бедността и социалния риск.

Мярка 4.3.1.: Повишаване на заетостта чрез реализация на проекти по международни и национални програми и местни инициативи. Прилагане на гъвкави форми на заетост.

- Брой на разработените проекти за стимулиране на заетостта;
- Брой на бенефициентите получили работа по реализирани проекти за увеличаване на заетостта;

Мярка 4.3.2.: Осигуряване на **трудова заетост** на хора в неравностойно социално положение (социално слаби, инвалиди, роми).

- Брой на разработените проекти за стимулиране на заетостта сред хората в неравностойно положение;
- Брой на хората в неравностойно положение получили работа по реализирани проекти за увеличаване на заетостта;

Цел 5: Изграждане на институционален капацитет за подобряване на процеса на управление.

ПРИОРИТЕТ 5.1.: Задълбочаване на партньорството между държавните институции, местната власт, неправителствените организации и местната общност и укрепване на институционалния капацитет на администрацията.

Мярка 5.1.1.: Укрепване на капацитета на местната власт за планиране, разработване, управление и мониторинг на проекти, за кандидатстване пред структурните фондове на Европейския съюз.

- Брой на разработените проекти;
- Брой на общинските служители преминали през обучителни курсове за развитиена умения за управление, мониторинг и финансов контрол на проекти;

Мярка 5.1.2.: Подобряване на координацията и задълбочаване на сътрудничеството между общинската администрация, местните структури на държавната власт и неправителствения сектор за разработване и реализиране на партньорски проекти. Организиране и провеждане

на дискуссионни форуми с широко обществено участие, за решаване на важни проблеми от местно значение.

- Брой на разработените патньорски проекти;
- Брой на реализираните партньорски проекти;
- Брой на проведените дискуссионни форуми и резултати от тях;

Мярка 5.1.3.: Организиране и провеждане на обучения за разработване, актуализиране и ефективно изпълнение на общински планове за развитие и регионални и местни секторни стратегии.

- Брой на разработените местни секторни стратегии за развитие;
- Брой на служителите от общинската администрация преминали обучение за разработване, актуализиране и ефективно изпълнение на общински планове за развитие и регионални и местни секторни стратегии;
- Разработен общински план за развитие за следващия период;
- Успешно изпълнена Програма за реализиране на общинския план за развитие;

ПРИОРИТЕТ 5.2.: Подобряване качеството на административното обслужване.

Мярка 5.2.1.: Изграждане и институционално укрепване на Център за административно обслужване на гражданите. Въвеждане на местно ниво на системата “Електронно правителство”.

- Брой на видовете услуги които се предоставят от Центъра за административно обслужване на гражданите;
- Действащо “Електронно правителство”;

Мярка 5.2.2.: Участие в обучителни програми, семинари и курсове за квалификация и преквалификация на държавните и общински служители. Повишаване на чуждоезиковата подготовка на служителите.

- Брой на служителите от общинската администрация преминали успешно курсове за повишаване на квалификацията;
- Брой на общинските служители ползващи един и/или повече чужди езици и ниво на владеене;
- Брой на общинските служители преминали през курсове за чуждоезикова подготовка;

Мярка 5.2.3.: Обмяна на опит и добри практики с други български общини, водещи в административното обслужване.

- Брой на общинските служители преминали обучение и обмяна на опит в административното обслужване с други общини;
- Брой на приложените добри практики заимствани от други български общини;

Цел 6: Укрепване на трансграничното и транснационалното сътрудничество.

ПРИОРИТЕТ 6.1.: Развитие на трансграничното сътрудничество България – Сърбия и Черна гора.

Мярка 6.1.1.: Подобряване на техническата инфраструктура през и около границата. Изграждане на ГКПП – Салаш.

- Изграден ГКПП - Салаш;
- Изградена техническа инфраструктура;

Мярка 6.1.2.: Защита на околната среда в районите около границата. Проучване на възможностите за създаване на трансгранична защитена територия.

- Брой на разработените и осъществени трансгранични проекти с екологична насоченост;
- Създаден трансграничен природен парк “Западен Балкан”;

- Разработен план за управление на трансграничния природен парк;

Мярка 6.1.3.: Създаване и развитие на Трансгранична асоциация на общините от Западна Стара планина.

- Учредена Трансгранична асоциация на общините от Западна Стара планина;
- Дейности реализирани от Трансграничната асоциация;

Мярка 6.1.4.: Разработване и реализиране на съвместни програми и проекти за трансгранично сътрудничество в областта на културата, туризма, опазването на околната среда и икономиката. Организиране и провеждане на трансгранични фестивали и форуми, допринасящи за културното сближаване на местните общности.

- Брой на разработените и осъществени трансгранични проекти за икономическо и културно сближаване;
- Брой на проведените трансгранични фестивали и форуми за сътрудничество;
- Брой на създадените работни групи за трансгранично сътрудничество и брой на участниците в тези групи;

ПРИОРИТЕТ 6.2.: Развитие на транснационалното сътрудничество.

Мярка 6.2.1.: Създаване на контакти и изграждане на стабилни партньорски взаимоотношения с местни власти, бизнес-структури и НПО от държавите членки на ЕС. “Побратимяване” с европейски общини. Активизиране на контактите с посолствата и консулствата на страните от ЕС за оказване на институционална подкрепа.

- Наличие на функциониращ отдел “Европейска интеграция”;
- Брой на европейските общини с които Община Белоградчик има сключени споразумения за сътрудничество;

Мярка 6.2.2.: Насърчаване изграждането на транснационални мрежи между НПО, бизнес-организации и културни институции. Подобряване на транснационалното сътрудничество за разработване и осъществяване на партньорски проекти.

- Брой на разработените и осъществени проекти за транснационално сътрудничество с държави от ЕС;
- Структура и обхват на проектите за транснационално сътрудничество;

Мярка 6.2.2.: Насърчаване на транснационалния културен обмен.

- Брой на разработените и осъществени проекти за културно сближаване с държави от ЕС;
- Брой на проведените транснационални фестивали и форуми за сътрудничество;

Конвергенция	Целта ще бъде насочена към ускоряване на конвергенцията на най-слабо развитите държави – членки и региони, чрез подобряване условията за растеж и заетост; чрез увеличаване и подобряване качеството на инвестиции във физическия и човешкия капитал; развитие на иновациите и на “обществото на знанията”; приспособимост към икономическите и социалните промени; опазване и подобряване на околната среда, както и на административната ефективност. Тази цел ще бъде приоритет на Общността.
Регионална конкурентоспособност и заетост	Целта ще изключва най-слабо развитите региони и ще е насочена към засилване на регионите, конкурентоспособността и привлекателността, както и заетостта чрез предхождане на икономическите и социалните промени; вкл. тези, свързани с разкриване на търговия чрез иновации и насърчаване на “обществото на знанията”, предприемачество, опазване на околната среда, подобряване на достъпността, адаптивността на работниците и бизнеса, както и развитие на “инклузивни” пазари на труда.
Европейско териториално сътрудничество	Целта ще бъде насочена към засилване на трансграничното сътрудничество чрез съвместни местни инициативи на транснационално ниво посредством действия, съдействащи за интегрирано териториално развитие, свързано с приоритетите на Общността и посредством работа в мрежа и обмяна на опит на съответното териториално ниво.
Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)	
Обхват на помощта:	<ul style="list-style-type: none"> - инвестиции в производството - инфраструктура - други инициативи за развитие, вкл. услуги за предприятията, създаване и развитие на финансови инструменти като: смесен капитал, заемни и гаранционни фондове, фондове за местно развитие, лихвени субсидии, услуги в съседство, обмен на опит между регионите, градовете и релевантните социални, икономически и екологични “актьори” (участници) - техническа помощ

Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)**Конвергенция (региони с БВП под 75%)**

По цел “Конвергенция”, ЕФРР ще фокусира помощта си в подкрепа на устойчивото икономическо развитие на регионално и местно ниво чрез мобилизиране и засилване на “ендогенния” (вътрешния) капацитет посредством програми, насочени към модернизация и диверсификация на регионалните икономически структури, предимно в следните области:	
Изследвания, технологии и развитие, иновации и предприемачество	Изследвания и технологично развитие, иновация и предприемачество, вкл. засилване на регионалните изследвания и технологичния капацитет за изследвания и технологично развитие, помощ за МСП в областта на изследванията и технологичното развитие, подобряване на връзките между МСП и университетите, изследователските и технологичните центрове, развитие на бизнес мрежи и кластери, подкрепа за предоставянето на бизнес и технологични услуги на групи МСП, стимулиране на предприемачеството и предоставяне на финансови услуги за иновацията в МСП чрез нови финансови инструменти
Информационно общество	Информационно общество, вкл. развитие на местния контекст, услуги и приложения, подобряване на достъпа до и развитие на он-лайн публични услуги, подпомагане на услугите за МСП за възприемане и ефективно използване на информационните и комуникационните технологии
Околна среда	Околна среда, вкл. инвестиции, свързани с мениджмънт на отпадъци, водоснабдяване, градски отпадни води и качество на въздуха, интегрирана “превенция” (предотвратяване) и контрол на замърсяванията, рехабилитация на замърсени обекти и земи, насърчаване на биоразнообразието и природозащитата, помощ за МСП да насърчават устойчиви производствени модели чрез въвеждане на разходно ефективни системи за мениджмънт на околната среда и чрез възприемане и използване на предпазващи от замърсяване технологии
Предотвратяване на рискове	Превенция на риска, вкл. развитие и прилагане на планове за предпазване и справяне с природни и технологични рискове

Туризм	Туризм, вкл. насърчаване на природни и културни модели като потенциал за развитие на устойчив туризъм, опазване и повишаване ролята на културното наследство в подкрепа на икономическото развитие, помощ за подобряване предлагането на туристически услуги чрез нови услуги с по-висока добавена стойност
Транспорт: трансевропейски мрежи и чист градски транспорт	Инвестиции в транспорта, вкл. в трансевропейски мрежи и интегрирани общоградски стратегии за чист градски транспорт, който допринася за подобряване достъпа до и качеството на обслужването на пътници и стоки, за постигане на по-балансирано модално разделение (modal split), за насърчаване на “интермодалните” системи и за намаляване на въздействията върху околната среда
Енергия, вкл. трансевропейски мрежи	Енергия, вкл. трансевропейските мрежи, които допринасят за подобряване сигурността на доставките, допълват вътрешния пазар и интегрират съображенията за околната среда, подобряване на енергийната ефективност и развитие на възобновяеми енергийни източници
Образование	Инвестиции в образованието, което допринася за повишаване на привлекателността и качеството на живот в регионите
Здравеопазване	Здравеопазване, вкл. инвестиции за развитие и подобряване на предоставянето на здравни услуги, които допринасят за регионалното развитие и качеството на живот в региона
Директни помощи за инвестиции в МСП	Директна помощ за инвестиции в МСП, които допринасят за създаване на запазване на работните места
Регионална конкурентноспособност и заетост (само за региони, които нямат право на достъп до цел “Конвергенция”)	
Иновация и икономика на знанията	Иновация и икономика на знанията, чрез подкрепа за проектиране и въвеждане на стратегии за регионална иновация, водещи до ефективни системи за регионална иновация и по-специално:
- капацитет за изследвания, технологии и развитие, и иновации	повишаване на регионалния и иновационния капацитет, пряко свързан с целите на регионалното икономическо развитие, чрез подкрепа за индустрията или центровете с технологично специфични компетенции, чрез насърчаване на технологичния трансфер и развитие на технологично прогнозиране и международни добри практики на политики за насърчаване на иновацията и подкрепа за междуфирмено сътрудничество и съвместни изследвания и технологично развитие и иновационни политики
- иновации в МСП	стимулиране на иновацията в МСП чрез насърчаване на мрежи на сътрудничество между университети и предприятия, чрез подкрепа за бизнес мрежи и кластери на МСП и чрез улесняване на достъпа на МСП до напреднали услуги за подкрепа на бизнеса, чрез подкрепа за интегрирането на чисти и иновационни технологии в МСП
- предприемачество	насърчаване на предприемачеството чрез улесняване на икономическата експлоатация на нови идеи и чрез засилване създаването на нови фирми към университети и съществуващи фирми
- финансови инструменти и инкубаторни възможности	създаване на нови финансови инструменти и услуги на инкубатори, водещи до създаване или разширяване на фирми, основани на интензивни знания
Околна среда и предпазване от рискове	Опазване на околната среда и предпазване от рискове и по-специално:
- инфраструктура	Стимулиране на инвестициите за рехабилитация на замърсени обекти и земи и насърчаване на развитието на инфраструктурата, свързана с биоразнообразието и НАТУРА 2000, допринасящи за устойчивото икономическо развитие и диверсификацията в селските райони
- енергийна ефективност	Стимулиране на енергийната ефективност и производството на възобновяема енергия
- градски транспорт	Насърчаване на чист градски обществен транспорт
- бедствия и аварии	Разработване на планове и мерки за предпазване и овладяване на природни и технологични рискове
Достъп до транспортни и телекомуникационни услуги	Достъп, извън главните градски центрове, до транспортни и телекомуникационни услуги от общ икономически интерес и по-специално:
- транспорт	Засилване на вторичните мрежи чрез подобряване на транспортните мрежи TEN до регионалните жп центрове, летища и

	пристанища или до “мултимодални” платформи чрез осигуряване на радиални връзки до основните жп линии или чрез насърчаване на регионалните и местните вътрешни водни пътища	
- телекомуникации	Насърчаване достъпа до и ефективното използване на информационни и комуникационни технологии от МСП чрез подкрепа на достъпа до мрежи, създаване на общественодостъпни пунктове на Интернет, оборудване и развитие на услуги и приложения	
<i>Европейско териториално сътрудничество</i>		
Трансгранични социално-икономически дейности	Развитие на трансгранични икономически и социални дейности чрез съвместни стратегии за устойчиво териториално развитие и предимно чрез:	
- предприемачество	Насърчаване на предприемачеството и по-конкретно развитие на МСП, туризъм, култура и трансгранична търговия	
- околна среда	Насърчаване опазването и съвместния мениджмънт на околната среда	
- достъп до мрежи и услуги	Намаляване на изолацията чрез подобрен достъп до транспортни, информационни и комуникационни мрежи и услуги и трансграничните водни, отпадъчни и енергийни системи	
- сътрудничество	Развитие на сътрудничество, капацитет и съвместно използване на инфраструктурата и особено в сектори като здравеопазване, култура и образование	
Местни пазари на труда	В допълнение към това, ЕФРР може да допринесе за насърчаване интеграцията на трансграничните пазари на труда, местните инициативи в областта на заетостта, равните възможности, обучение и социална интеграция и споделяне на човешките ресурси и услуги за изследвания и технологично развитие.	
<i>Транснационално сътрудничество</i>		
Създаване и развитие на транснационално сътрудничество, вкл. двустранно сътрудничество между морските региони чрез финансиране на мрежи и действия, водещи до интегрирано териториално развитие по следните приоритети:		
Води	Мениджмънт на водите с ясно транснационално измерение, вкл. опазване и мениджмънт на речните басейни, крайбрежните зони, морските ресурси, водните услуги и влажните зони	
Достъп до трансевропейски мрежи	Подобряване достъпността, вкл. инвестиции в трансгранични секции на трансевропейските мрежи, подобрен местен и регионален достъп до национални и транснационални мрежи и платформи, повишена “интероперабилност” на националните и регионалните мрежи и насърчаване на напредналите комуникационни и информационни технологии	
Предпазване от рискове	Предпазване от рискове, вкл. насърчаване на морската сигурност и предпазване от наводнения, замърсяване на морето и вътрешните водни течения, предпазване от и защита срещу ерозия, земетресения и лавини. Програмите могат да включват предоставяне на оборудване и развитие на инфраструктура, проектиране и прилагане на транснационално планове за подпомагане, картографски системи за общи рискове и развитие на общи инструменти за изучаване, предпазване, мониторинг и контрол на природните и технологичните рискове.	
Научни и технологични мрежи	Създаване на научни и технологични мрежи, свързани с решения за балансирано развитие на транснационални територии, вкл. създаване на мрежи между университети и връзки за улесняване достъпността до научни знания и технологичен трансфер между услуги по изследвания и технологично развитие и международни центрове of excellence за изследвания и технологично развитие, развитие на транснационални консорциуми за споделяне на ресурсите по изследвания и технологично развитие, побратимяване на институции за технологичен трансфер и развитие на съвместни финансови инженерингови инструменти за подкрепа на изследванията и технологичното развитие в МСП	
Работа в мрежа и обмен на опит между регионалните и местните власти	Засилване на ефективността на регионалната политика чрез насърчаване на работата в мрежа и обмен на опит сред регионалните и местните власти по темите, споменати в чл. 5, ал. 1 и 3 и чл. 8, вкл. програми за мрежи на сътрудничество, обхващащи цялата Общност, и действия по изследвания, събиране на данни и наблюдение и анализ на тенденциите на развитие в Общността	

Градско измерение	
Градско обновяване	(без жилищния сектор)
Интегрирани стратегии за справяне с високата концентрация на икономически, екологични и социални проблеми, засягащи градските агломерации	Рехабилитация на физическата среда, развитие на околностите и опазване и развитие на историческото и културното наследство с мерки за насърчаване на предприемачеството, местната заетост и общностно развитие, както и предоставяне на услуги на населението при отчитане на променящите се демографски структури

Европейски социален фонд (ЕСФ)	
0.1 НАМЕСИ НА ЕСФ	
Повишаване адаптабилността на работниците и предприятията	<p>чрез:</p> <ul style="list-style-type: none"> - повишаването на инвестициите в човешкия капитал от страна на предприятията, и по-специално на МСП и на работниците, чрез развитие и прилагане на системи и стратегии на обучение през целия живот, които осигуряват подобрен достъп до обучение на по-ниско квалифицираните и възрастните работници, прозрачност на квалификациите и компетенциите, разпространение на информационните и комуникационните технологии и мениджърски умения и насърчаване на предприемачеството и иновацията - предхождането и позитивния мениджмънт на икономическата промяна и по-конкретно чрез проектиране и разпространение на иновационни и по-продуктивни форми на организация на труда, вкл. по-добро здраве и сигурност, идентификацията на бъдещите нужди от заетост и умения, и развитието на специфична заетост, обучение и поддържащи услуги за работниците в контекста на компанията и секторното реструктуриране
Повишаване достъпността до заетост за търсещите работа и неактивните хора, предпазване от безработица, продължаване на трудоспособния живот и повишаване участието в пазара на труда на жените и мигриращите и по-специално ->	<p>чрез:</p> <ul style="list-style-type: none"> - модернизацията и засилването на институциите на пазара на труда и по-специално на службите по заетостта - прилагането на активни и превантивни мерки, осигуряващи ранна идентификация на нуждите от персонализирана подкрепа, търсене на работа и мобилност, самозаетост и създаване на собствен бизнес - специфични действия за увеличаване устойчивото участие и прогрес на жените в пазара на труда, за намаляване на сегрегацията на пазара на труда, основана на пола, вкл. чрез “създаване на системи на заплащане за полагания от жените труд” (addressing the roots of the gender pay gaps) и съчетаване на труда с частния живот, вкл. чрез улесняване достъпа до грижи за децата и грижи за зависимите лица - специфични действия за засилване на социалната интеграция на имигрантите и повишаване на тяхното участие в заетостта, вкл. и ръководство и езиково обучение и валидиране на компетенциите им, придобити в чужбина
Засилване на социалната интеграция на хората с увреждания и борба с дискриминацията	<p>чрез насърчаване на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - намирането на пътища към интеграцията в заетостта на инвалидите, хората, изложени на социална сегрегация, преждевременното напускане на училище, малцинствата и хората с увреждания, чрез мерки за приспособяването им, вкл. в областта на социалната икономика, съпътстващи действия и подходяща социална подкрепа и социални услуги - разнообразяване на работното място и борба с дискриминацията в достъпа до пазара на труда чрез увеличаване на съзнанието и включване на местните общности и предприятия - мобилизиране за реформите в областта на заетостта и интеграцията и по-специално чрез насърчаване на развитието на партньорства на съответните участници на национално, регионално и местно ниво
<i>В районите по цел “Конвергенция” към ЕФРР, ЕСФ ще се намесва с цел:</i>	

Разширяване на инвестициите в човешкия капитал	<p>чрез насърчаване на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - осъществяването на реформи в системите на образование и обучение и по-специално от гледна точка на повишаване на тяхната отговорност спрямо нуждите на обществото, основано на знания, подобряване на релевантността на пазара на труда на образованието и обучението и последователно актуализиране на уменията на преподавателите и другия персонал - повишаване участието в образованието и обучението през целия жизнен цикъл, вкл. чрез действия за постигане на значителен спад в преждевременното напускане на училище и повишаване достъпа до начално целево и “третично” образование - развитието на човешкия потенциал в изследванията и иновациите, главно чрез следдипломни изследвания и обучение на изследователи и свързаните с това дейности в мрежи между университети, изследователски центрове и предприятия
Засилване на институционалния капацитет на публичните администрации и служби на национално, регионално и местно ниво да възприемат реформите и доброто управление в следните области:	<p>чрез насърчаване на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - добрата политика и програмно проектиране, мониторинг и оценка, чрез изследвания, статистика и експертиза, подкрепа за междуведомствената координация и диалог между релевантните публични и частни органи - изграждане на капацитет за предоставяне на политики и програми, вкл. по отношение на засилване на законодателството и по-специално чрез обучение по мениджмънт на персонала и специфична подкрепа за ключови услуги, инспекторати и социално-икономически субекти, вкл. и социални партньори и релевантни неправителствени организации (НПО)
<ul style="list-style-type: none"> - икономика - заетост - социална сфера - околна среда - законова рамка 	<p>Освен това:</p> <p>Насърчаване и насочване на иновационните дейности, както и транснационалното и интеррегионалното сътрудничество и по-специално чрез споделяне на информация, опит, резултати и добри практики и чрез развитие на допълнителни подходи и координирани или съвместни действия</p>
Транснационално и интертериториално сътрудничество	<p>Държавите членки ще осигуряват обвързаност и допълнителност между действията на Фонда и действията, подкрепяни чрез други транснационални програми на Общността, чрез подходящи координационни механизми за оптимизиране използването на ресурсите на Общността в подкрепа на образованието и обучението през целия живот.</p>

Кохезионен фонд (КФ) (само за държавите членки с БВП под 90% от средното за Общността)		
Трансевропейски транспортни мрежи	Трансевропейски транспортни мрежи и по-специално приоритетни проекти от европейски интерес, както са идентифицирани в Решение No 1692/96/ЕС	
Опазване на околната среда	Постигане на целите на чл. 174 от Договора, които попадат в приоритетите на политиката на Общността в областта на опазване на околната среда в рамките на политиката и програмата за действие по околната среда	
Устойчиво развитие:	Области, които могат да се развиват на устойчива основа и които определено осигуряват ползи за околната среда, а именно: енергийна ефективност и възобновяема енергия, в транспортния сектор извън трансевропейските мрежи, жп, речен и морски транспорт, “интермодални” транспортни системи и тяхната “интероперабилност”, мениджмънт на пътищата и въздушния трафик, чист градски транспорт и обществен транспорт	
- Енергийна ефективност		
- Възобновяема енергия		
- Транспорт		
Селско развитие		

Подобряване на конкурентоспособността в селското и горското стопанство		
Мениджмънт на земите:	<ul style="list-style-type: none"> - Устойчиво използване на земеделските земи - Устойчиво използване на горските земи 	
Диверсификация на селската икономика и качеството на живот в селските райони: ->	<ul style="list-style-type: none"> - инфраструктура за подобряване на достъпността - ускоряване разпространението на телекомуникационните мрежи и услуги в селските райони - развитие на нови икономически дейности, различни от сектор селско стопанство и рибарство - засилване на връзките между градските и селските райони - развитие на туризма и обслужването в селата 	
Рибарство		
От селското развитие:	<ul style="list-style-type: none"> - развитие на нови икономически дейности, различни от сектор (селско стопанство и) рибарство - развитие на туризма (и обслужването в селата) 	
Райони с природни препятствия		
Финансиране на инвестиции, насочени към:	<ul style="list-style-type: none"> - подобряване на достъпността - насърчаване и развитие на икономически дейности, свързани с културното наследство - насърчаване на устойчивото използване на природните ресурси - стимулиране на туристическия сектор - планински райони 	

